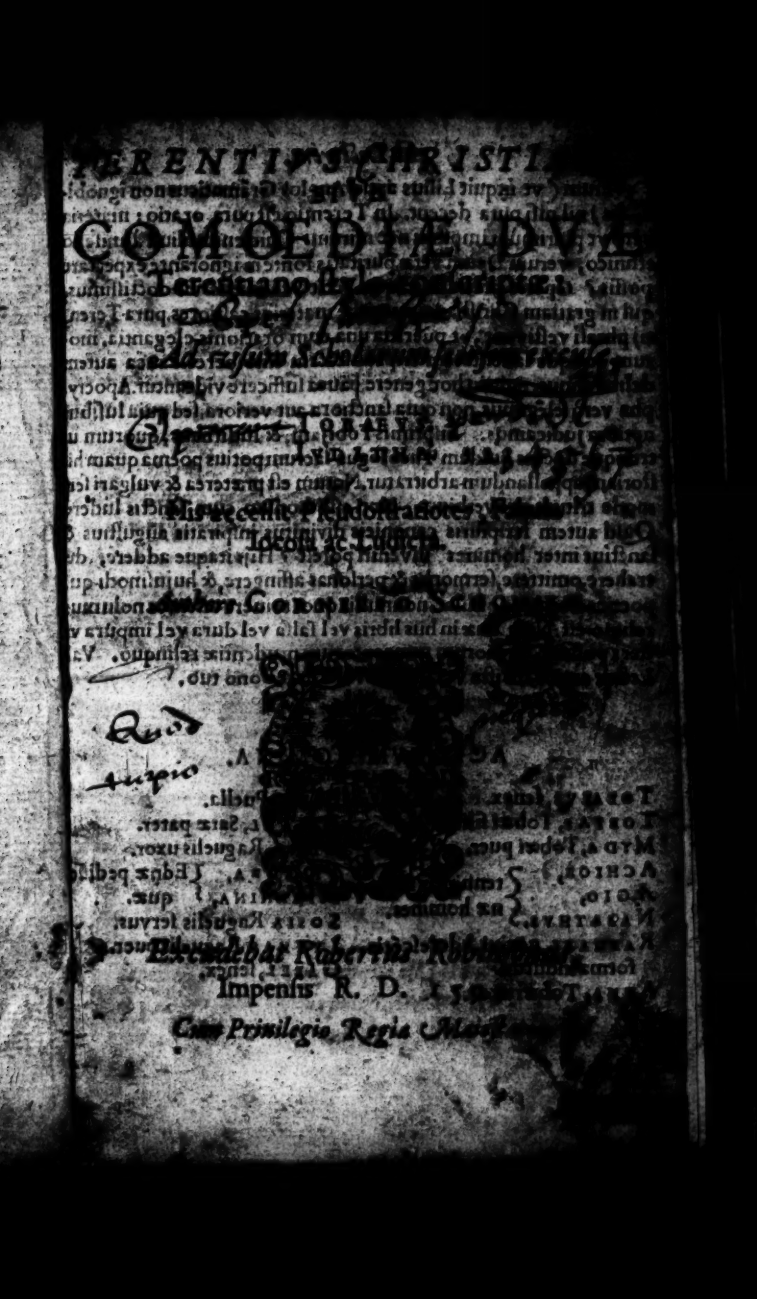

Verum (vt inquit Lilius apud Anglos Grammaticus non ignobilis) nil nisi pura decent. In Terentio est pura oratio; materia verò vt plurimum impura: nec mirum. Quid enim aliud à miseris ethnico, verum Deum veræ puritatis fontem ignorante expectari possit? Operæ pretium itaque fuerit, si doctissimus quisque in gratiam Christianæ puerilis materiæ, cultiores puras Terentij phrasi vestiverit, vt puerilia una cum orationis elegantia, moribus quoque Sanctitatem & probitatem inbiberent. Pauca autem delibavimus, quibus hoc genere pauca sufficere videantur. Apocrypha verò selegimus, non quia sanctiora aut veriora, sed quia lusibus aptiora judicamus. Imprimis Tobiam, & Iudithum, quorum trunque dotes quidam Theologus lacrum potius poema quam historiam appellandum arbitratur. Notum est præterea & vulgari sermone tritum, [illegible]. Nostè esse bonum, cum sanctis ludere. Quid autem scripturis canonicis divinitus inspiratis augustius? Sanctius inter homines inveniri potest? Hijs itaque addere, detrahere, omittere, sermones & personas affingere, & hujusmodi quæ poetica licentia constituit, nonnullis quos temere offendos nolumus, religio est. Dicta quæ in hijs libris vel falsa vel dura vel impura videri possunt, ea priorum præceptorum prudentiæ relinquo. Vale Lector amice, & ista vel [illegible] vel fructe bono tuo.

ACTORVM NOMINA.

TOBAEVS, senex.
TOBIAS, Tobæi filius.
MYDA, Tobæi puer.
ACHIOR, } tenuioris fortunæ
ÆGIO, } homines.
NABATHVS, }
RAPHAEL, } Genius bonæ electionis
formationum.
ANNA, Tobæi uxor.
SARA, Puella.
RAGVEL, Saræ pater.
EDNA, Raguelis uxor.
PHARVRA, } Ednæ pedissequæ
SERAPHINA, } quæ.
SOSIA Raguelis servus.
LYCHAS Raguelis puer.
GABEL, senex.

PROLOGUS.

Salvete ergo iterum, auditorum humanissimi,
Huc quotquot estis, doctissimi, ad hilarem cultum
Novam habituri estis dogmatum præsentiam
Priusquam nostri hîc gregis præstantium
Se conferat, rogamus animum vestrum benevolum
Maximoperè, ut mihi unus ad hanc rem attitent
Pauca locuturo, si minus per dignum principium
Accommodare mihi patientiam vestram bene volam,
Dum nuper hæc in lucem prodibit fabula,
Ad malevoli quibus ea displicere instituerant
Sentimus impro[illegible]
Quam ubique [illegible]
Inquam edidi[illegible]
Morem, bonorum [illegible]
Convicii, dicterio[illegible]
Hæc cor[illegible]
Ne quis [illegible]
Horum ut [illegible]
Tester sanctis, [illegible]
Hanc [illegible]
Quam [illegible]
Nostri hîc labor [illegible]
Abundè magnam [illegible]
Mihi videar. Nam veluti à laudatis viris
[illegible]
Aliis culpari, quæ illudi, pulchrum arbitror.

Facessat ergo iniquorum [illegible]
Illustrium facinorum individua comes.
Qua nunquam gliscit, imo fiscit impotentius,
Quàm cùm se frustra niti intelligit: putes
Cicadam alis corripi. Sed quamvis [illegible]
Animi calor, dum vitæ valet, misce[illegible]
Nuvo quam sunque fluri sugo scite fabulam;
Ex mysticis erudit[illegible] historiis
Non hîc amores memorabiles [illegible]
Pudenda virum jactitabit examina:
Nec fabulosus quispiam Deus, viri,
Mentitus formam, amantem fallet conjugem.
Nec miles adversus [illegible]
Nec seni vigilanti [illegible]
Horum nostra exhibebit actio [illegible]
Nil hîc profanum, aut [illegible]
Piamque gregis [illegible]
Cui si quis [illegible]
Multa in animum [illegible]
Quapropter ut frequentes, [illegible]
Huc confluxistis, [illegible]
Ne quid [illegible]
Hunc nostrum scenicum [illegible]
Quem conspicamini exire in proscenium,
Vobis periocham recitabit [illegible]

COMOEDIAE PERIOCHA.

TOBÆVS operam humanis [illegible]
Denique sacro mancipatus cultui,

Visu spoliatur infelix. Mox inepti
Periclitans, quatenus ad Gabelem in Mediam
Ablegat, repetitum pecuniam pauca
Hunc quondam depositam. Qui initiatus arcanis
Raphaëlis opera ducit. Sanat suis
Avunculi gnatam unicam uxorem. Patri
Domum restituit, ab eadem oblitam, puerum
Amissum restituit visum, Deo gaudia
Præter spem obiecta undique quæ præstrepunt.

ACTVS SECVNDVS.

TOBIAS. MEDIA.

Trimetri.

QVIS te Dardanali, terraq; cauditor,
Mortalium q; plastes, digna assurit
Laudibus? Ad inviolatam istam potentiam
Cæcutienti non stupescat pectora?
Qui omni priorem tempore, ad ultra virtutibus
Cum nihil in rerum natura jam existeret
Cælum, terram q; machinam meditus sit
Aëris inhærentem, stratq; ponderi
Librat am, olim ex nullo ex æsti semine
Creatáque inscrutabili prudentia
Porrò tutaris, conservas, atque vegetas.
Na ego statim primis ab incunabilis
Te jure fortissime, tibiq; me
Per omnia natum obsequentem præbui:
Spretis calumniantium

Tuo me totum mancipavi cultui.
Ad te sacrum volavi ut adorarem Deum,
Humana destitutus ope me contuli.
Meorum tu laborum requies, tu otium
In rebus desperatis præsidium mihi,
Profectò inhumanus sim, ac durus nimis
Adamantinus, hominisque indignus nomine,
Salutiferis tuis præceptis si velim
Præfractus adversari. Nihil mihi
Dulce sine te: sed austera, insuavia,
Aspera, tetrica, amara atque videntur omnia,
Ni tu nostri miserius, ægritudines,
Crebrásque anxietates melle tuo condias.
Quare ut longo cervus anhelans cursu, ac siti
Enectus, siccis labia undam faucibus,
Ita ad tuam Deus tutelam confugio
Gravi perculsa mens: solicitudine: nec hinc
Vnquam nisi refocillata revertitur.
Scar. *Quid obsecro vitæ hæc habet voluptatis?*
Quid non pœnæ laboris, ac molestiæ?
Quæ non pericula generi mortalium
Impendent, urgent, obruunt? Et quod magis
Dolendum, cum omnis secura insortunii,
Extra periculum nos posita putamus,
Putamus, sæpe ab inopinato turbine
Prosternimur; risúsque vertit in fletum, gaudia
In luctum, & in gemitum jocus convertitur.
Nec est quod exempla hic eorum recenseamus.
Abunde nobis talium superest domi

As

Atque adeò varios ipse perpessus modos
Casus frequenter: tum, inquam, quondam cavea
Inclusus, arctis colligatus vinculis,
Infanda patiebar diu.
Quamvis indignis tractatus modis quinquies Scaz.
Despondi: sed nunc Deum imperitum spernens,
Ne unquam quidem frustratus sum: adeò ut mihi
Praesens exitium moliens, ubi simul
Ipsorum pedicis irretiti, prodiim.
Tibipœnas dederunt: atque hujus rei exemplum Scaz.
Nobis exhibitum est in Sabacharibo, qui mihi Sept.
Infensus, quòd inhumata aliquot cadavera,
Immanibus nuper objecta bestiis
Miserunt sub terra defodiram, sinum
Et me, meamq; conjugem, & charum mihi
Filiolum jussit comprehendere. Quo vo Scaz.
Comperta, sine morâ solum verrem, manus
Furentis effugio: ille meæ amens dirupit,
Ædes, nostras occupat. At vide obsecro,
Quam infeliciter hæc illi res successerit,
Et quem exitum ejus furiosa sit immanitas.
Nefando demeruit sibi dum crimine
Deum parat, agitatus infernalibus
Furiis, natus jam destinati victima,
Patrem trucidans impium: Atque ita scelerum
Vindex Deus cautissimum ultiscitur nefas.
Quæ licet ad punienda sæpe tardius
Assurgat, effugiet tamen nemo nocens
Ejus flagellum. Ex longiore sapiùs

Acerbitate pœna compensat maram.
Dimet. *Ergo saluos qui sit.*
Velit consultum, meum Deum reuerentia
Supplex colat, præceptisque illius obsequi
Indesinenter studeat, sic illi nihil
Vnquam nocebit fraus calumniantium
At inpatientiam mendacia facile
Eludet, diuina adiumento. Sed iam adest
Tempus est reverti, cuius eminus gratia
Sacr. *In publicum hodie prodii, quin filie*
Sacr. *Potius dedam id negotii. Puer heus, propera*
Accerse huc ad me filium. Myd. Curabitur.
Sed ubinam eum nunc esse existimas? hera
Tob. Apud matrem in triclinio. obedire propera
Myd. Ea.
Tob. Iam jam adesse opinor, ubi se hue intulerit
Sacr. *Ad me vocarier. adesper amice.*
Patri obsequentem se se præbuit hactenus. Oh
Quemquámne hominum posse in animo mittere, ut
Parare, quod sit eheriis, quàm ipse est sibi?
Septen. *Ego pol hoc modo me arguam illum esse hominem sæuitia.*
Sed ostium à nobis crepuit, atque ipse exit foras.

ACTVS SECVNDVS.

TOBIAS, TOBIAS.

Ejusdem generis.

QVID, hiccine patrem astare dicebas Myda?
Sed eccum: adibo. Adi pater: adsum. num quid
Per me curatum quod velis? Tob. Probe facis

Fili, quòd acciderit nunquam prorsus adulari
Accede propiùs, habes quod imaginem Tob. Impobra
Quod vix, qui quid præceperis offitium debeo.
Toba. Achiorem, Nahathem, atque Ægeonem il-
lud sentem
Consanguineos nostros absque mora convenies, quibus Septen.
Cum pauperis, sat scio, res est domi: diesque mane
Cupere, ut acquirere laudi esse dignum me mihi
Nihilque cunctentur, sed quotiens semel
Omnes ut adsint curent. Tobiæ limen sit patens
Toba. Gaudeo, jam inde ab adolescentia semper Scaz.
Eo fuisse animo, ut nihil mihi magis
Perire, quàm quod in egenos conferetur. At
Hæc uxori mecum non convenient. venit
Sæpè ad me clamitans, quid agis Tobiæ cum
Rem omnem profundis, quod nec unquam circiter
Nostrum defraudantes genium, tu crebrioribus Sept.
Cubitibus insumis? haud existimans
Quanto labore partum. Et longè errat, mea
Quidem sententia, qua quod familiæ
Tenuiorum ventri satisfaciendo impendimus,
Arbitretur perire. Altera sententia,
Et sic animo inducto mecum. quis egestatis Scaz.
Fando aut sitis periclitatur animus sui
Facultatibus opitulatur, Deum sibi
Non benignum debere esse. Sed ne ego diutius
Reverti, ut quod opus sit futurum apparebit

ACTVS V. SCENA I.

ACTION. SCENA NABATHES, TOBIAS.

Trochaici catalectici, partim septenarij, partim octonarij.

BENE profectò habet, quòd hodie me familiarem
Ad suum Tobias prandium invitè vocavit.
Nam domi mihi culina frigido langues foco.
Vacuus crepitus inedia ventri dentesque pruriunt.
Stomachus lævus vix quicquam puto fame magis
Effractum. Sed nescio hic est Ægio, prodeul
Hunc quem advenientem video? est ipsus: alloquar
Hominem, ut quo properet intelligam. Salve Ægio.
Sen.2. Ægi. Et tu tantundem adscipr. Achi. Quid istuc est
ris? aut
Quorsum tam præcipites festinas gradus?
Ægi. Recta ad Tobiam, qui me per filium modo
pud forum
Iussit accedere protinus ad prandium. Achi. Quid
audio? hunc
Senar. Et nos jejunis properamus faucibus. Ægi.
Optimè hercule factum: ah, nunc demum solidè videt
Hec voluptas, cum & ego partis ipsius ejusdem fore audio
Sed quis iste nam Nabathes? annullus est, aut parum
Prospiciunt oculi. Achi. Vide ut properet: heus, sustine
Iamb. Ad me Nabathe, est quod tibi dicam paululum hoc
Digredere. Nab. Non audio. Ægi. Res seria est.
Nab. Ah, desine
Meum iter impedire, quando ad rem vehementer ser
Acat.2. Accurro, nempe ad convivium: & inanitate

Intestin

testime mihi jamdudum murmurant, valete.
Ach. Obtundis, resiste, nos eodem tendimus. Nab.
Alsa res agitis. AEgi. Certe, resiste inquam. Nab.
Quo ergo mihi
Esse iter creditis? AEgi. Ad Tobiæ. Nab. Profectò rem
Tetigisti acu. buccine sed et vos invitatos dicitis? Ach.
Sumus ô bone. Nab. Quid hic cũctamini igitur tã diu?
Aut cur non rectà procedistis? maturemus, mihi
Etenim venter media fere exhaustus est. Ægi. Probè
monet: (Commodè
Nam mensa quoq; jam pridè ampla in patinis est. Nab.
Ecce domo egreditur Tobias. Salve plurimùm
Sir colende. Tobi. Amici salvete, hoc est gratior
Vester adventus mihi, quòd maturius simul
Omnes advenistis. Sed nescio quid suspicer,
Quod non solito convenistis infrequentiùs.
Num quid est quod vos à nostris ædibus avocet?
Ne celate, ut offensa medemur. Achi. Ah, tace
Todes, nemo est qui nos excipiat prolixiùs,
Lautiusq; Tobi. Quid causa est igitur, quòd non
Hic vos videam an quia non invitastis prius?
Ægi. Istuc ipsum mi Tobiæ pudet enim accedere
Non vocatos. Tobi. Ah, quasi qui sim nondum etiam
satis
Perspectum habeatis. An ignoratis bonos Senar.
Ad bonorum prandia vel ultrò salvere accedere?
Quapropter mittite posthac pudorem inutilem.
Non solùm vocatis, ut etiam invocatis hic locum
Tobis scitote paratum esse. Sed accumbamus. Puer,

Hem

Hem, Capeguttum, ac manibus cede aquam. Agite,
prandium.
Interim, dum de loca alterg animi, corrumpitur.
Tu mihi dexter accumbe Aegio: tu sinister Achior.
Tu Nabuthe ex aduerso sedebis commode.

ACTVS. I. SCENA. VIII.

TOBIAS. AEGIO. NABVTHVS.

Trochaici catalectici, senarij, septenarij, & pauci octonarij.

Antequam amici hisce dapibus corpus iuuem
Reficiamus, priusquam diuina in nos munificentia
Gratias agamus, ne dum tempori
Pascitur corpus cibo, mens dapiet
Et potior nostri pars cum absumat, ut Deo
Destituta. Aegi. Sapienter, pieque monet Tobias mi
A precatore continuit se diuinius.
Amplius. Toba. Eamdiu igitur Rates
Caelestis, qui panē quondam ex aethere
Acat. *Demisit nobis, nostra ne in media periclitantes*
Affatim, largeque omnes satur asti, ut cibi
Quorum hic beneficio semper uti summus,
Nobis esse salutem cum velit, quo corpore
Iamb. *Simul & animo ita refocillemur, ut post hanc breuem*
Senar. *Et fragilem vitam, tuum celesti in regnum*
Tecum perpetuo commigrandi parati.
Corui. Amen, Toba. Age igitur cognati charissimi, si
Iam mens vobis est, quisq; arripiat quod paratum
Sapiat. Hinc quidem nullum discrepatis

Quis

Quisque sibi persuadeat domi esse suos. Alioqui frustra
Operam navavimus. Toba. Quid mensam abeuntes
minemus
Convenit vereri? nunquam in hoc apparatu
Quicquid infertur, non ut ad usus pastus, sed ad
Esurientes plagas stomachi. Quin
(Ne quid simulem) semper visus est pudor,
Dum præsto est, quo ventrem exercere fastidium, Iamb.
A cibo jejuno temperare studio.
Toba. Æquum dicis, at interim
cantharum
Nab. Æquo hunc tibi præbeo animo. Æquum
Mi Nabalon Toba. Et quam
Naba. Nunquid, mane Deus
Toba. Heus, quidnam sibi hic præcepisti
Interventor? quam vereor ne quid male
Nunciet: & vestra quid infirmum
Animum præsagia movent. Iamb.

ACTVS I. SCENA V.

TOBIAS, TOBIAVS, ACHIOR.

Ejusdem generis.

HEV pater, non ita procul
Hinc reperiendæ ex ossa hujus nostri crudelis
Interfectum. Toba. Heus fili, quid ais? decem
Facile divinabam fore, ut hujus primitiis brevi Iamb.
Gaudium ecclesiæ
Adeo in rebus nostris
Ac beatum omnes ex parte. Superi veritimi

Illum,

Illum, qui moneat, ne rebus eleti prosperis
Genio indulgeamus: namque hæc insolentia
Crimine Deum irritatum, mutaturum breui
Conditionem rerum, proque lætis tristia
Suppeditaturum. Sed ne nos debiti
Obsequij obliuiscamur, præstitæris surgere,
Vt amici cadauer è feranum morsibus
Vindicemus, ac sepeliam. Achi. Pol ne feceris
Si sapis Tobæ, nisi te præsens in periculum
Conijcere malis quam edicta principis
Obsequi, Toba. Facessant regis crudelissimi
Inhibitiones mihi, magis stimulant cælestia
Mandata præcepta, quibus præstiterit obsequi.
Quàm impijs tyranni constitutum culis
Sed nihil minus vos, dum absum, pergite.
Interim appositè nam parcere filio. Max simul
Ac consanguinei perempti corpus publicæ
Euia clam ad nos protraxere: huc recurram protinus

ACTVS I. SCENA VI.

NABATHVS. ACHIOR. ÆGIO.

Ejusdem generis.

QVAM merens miser ne sibi perniciem exitium
Que adferat
Hic homo, dum nimium ira fractus sua
Neminem patitur resipiscari sententia.
Quoties ipsum clam admoni, quoties sibi
Vt caveret obtestatus sum, at nihil
Exorabam unquam. Achi. Ego quoque eadem

Quamquam sæpe invocabam, semper venisti.
Surdo occinebam fabulam. Egi. Mitissimus est dominus lamba.
nem adeò
Sua sententia esse lenissimam, ne optimi quidem
Consulentibus
Quid quisq; velit
Excæcatis animis?
Premimur, nec tempora
Res? qui
Quam
Hanc
Ninivitis: quorum
Lampridem in nos
Quæ
Quæ
Dum
adeò
omnem.
ore quidem
os inter Ninivitas
Quod
delitas in
Hic
Eo
Comprehendi
Deus, Deus
Ad nos
Cæli. Tob.
dem.

Quæ

Quàm facilè ac turpiter excidatur homini.
Ex parte sit datum mihi quidem tibi
Illæsum corpore relictum: à truci credas
Vrso discerptum. Tam infandum Dij prohibeant
Et impunitum relinquant scelus. Quid mihi
Stomachare? bene agatur modo, quid est? sodes
Quod tantopere iratus incusas? Quid
Res? quid tacet? Tob. Quid incusem rogas?
Quàm immaniter hic noster me tractavit senex!
Sit. An. Me miseram, interii. Quis ausus est hoc tam
Horrendum facinus? Tob. Quicunque quapiam ex his
Ninivitis: quorum acerbitas inardescit
Iampridem in nos amarulentius. An. Ne iste
Quæ vis signa fecit crudelia in te?
Quis ipsum hue deduxit? nam modo foras fores
Dum prodeo, conspiciebam nihil. Tob. Ita est.
An. Ebo, quid respondes? Tob. Iam audies
omnem.
Octo. Modò prandio quia dum intepet, cæpit mihi
clamare
Quendam ex consanguineis non procul nostris
Ab ædibus misere lacrare confectum
Hîc ego relictâ mensâ, prabinum arripio
Eò me confero. Ac primùm quidem accedo
Contemplatum quinam esset, ac multùm
Diuq; flevi eum sublatum in lucem
Ad nos deportari cadaver. Ac quem dissimulo
Cedo. Tob. Quò se malorum vlam se paliam
demens,

Sepelias Tob. Quid restabat, ubi vide quid interpetes.
Non te latet, quanto opere intermissurus sit
Assyria rex, si quis nostrum non semel
Israëlitarum cadavera usquam clam
Defodere: videre, si sapis, cave, ne & nos
simul omnes regnis perdat. Tob. Vbi tu ergo? nunquam
sita defuncto hoc obsequij genere defuisti. Sept.
Prosequ. nemini mali ejus animum mentem
truces. Quamvis mortem minitetur, in mare
sibi est, quid ni agnoscat meritum, mali. An. At vir,
si tibi consultum vis, sententiam mutet. Ah,
quam vereor ne hoc quantum nunc tibi sedet cordi,
tantum nobis propediem invideat. Tob. Pergin'
stultus esse? illum ne unquam, ego volo tam, in gra
tu mihi non fuerit: video sane. Quid si nunc
interea, quidvis quod pecunia solvi, tu quo
tum suspicabere? an. Sheu, quid
tum hoc nostrum? non sapis. Tob.
ulla me solutio, nisi vivo. Tob. Cerno,
Male omnavere: sunt nubi quae ne rem
ent ipse perspicio. Quae aurea nunquam
em impune a nobis fuit facultas.
egò, vir hunc bolie minus expedit. Tob. Absit,
ibi hoc, praestat Deo obsecundare,
dini bonitas. Huic enim nostrum hoc gratum esse
nostrum. At satis, superq; cessasse
videor, ne quo rem forte subobscuram,
laiestatis hesterno deferat. Corpus
erea hoc asseruum mecum domum. ut noctu

P. B. 444 Semotis

Sa.

Semotis arbitris eam sepeliam: nam quod
Cavere potes, stultum est admittere. hinc ad relictos
Me conferam amicos, quos verear ne mea mora of-
fendat.
An. Isanè. Peri, iam mihi videre videor eladem
Ex hujus temeritate brevi profecturam.
Deum immortalem! adeon' pertinacem esse
Hominem, adeóque inexorabilem ac durum,
Vt neque lachrymis, neque precibus queat blandis
Magis moveatur quàm saxum? ô gravis inclus!

Actvs II. Scena I.

Sara.

Senarii & octonarii iambici. (simul

Næ ego omnium puellarum meritò sum infelix.
Superis invisa pariter, ac mortalibus.
Vtinam dehiscat terra, meq; absorbeat (statim
Suo hiatu: usque adeò hujus vitæ undiquaque calam-
Refert a pertæsum est. Eheu me infelicem, nihil mag-
Optẽ, quàm his miseriis in æternum semper gliscent-
Quam ocyssime defungier. Mors si conceditur, mi-
Quovis beneficio futura est gratior.
Nam quid tandem est, quòd in hac vita dintius
Esse velim, aut cur non malim aboleri protinus?
Quaquovorsum foras prospicio, passim irridear
Misera, ac conspuar ab omnibus. Imò quod est lon-
crudelius, (sic-
Cuncti me ut portentum execrantur, horrent ut ve-
Quin & diris ut parricidam devovent:
Vtpote quæ septem mihi conjugij fœdere

Coniunct-

Coniunctos adolescentes, iam usu matrimonii frui
Parantes, prima nocte omnes immaniter
Truncidasse existimer. At tu Deus, cui vel intimi
Humani pectoris patent recessus, scis me ab hoc scelere
Esse alienissimam, meosq; mores omni crimine
Impietatis vacare: ac me vitam nullis obnoxiam
Facinoribus hactenus exegisse. Numquam enim
Quicquam in me admisi turpius: nec me iuvenculis Sept.
Lascivioribus sodalem prebui.
Sed impudicarum Deus commercium
Cane peius & angue semper vitavi, totos dies domi
Me apud parentes continens, dū q; ille chorea ductitat
Viris commissa, dum voluptatibus, ac fœdis lusibus,
Sinit q; indulgent, ego parentum admonitionibus Sept.
Morem gerens, tuam in nos beneficentiam
Concelave ingressa interim, supplex laudibus
Consuevi predicare. Quòd autem septies
Coniugium auctoritate paterna repetii,
Non tam explenda libidinis, voluptatisve gratia,
Quàm sobolis procreande studio tentatum est. Nam
in me Deus
Omnis posteritatis nostræ spes inumbret: nihil Sept.
Parentibus meis prater me liberorum superest
Amplius. Ast adolescentes septem, me quibus
Nuptum iuraverat pater, Dimet.
Non à me, uti probè nosti Deus, sed à cacodæmone
Nescio quo necati sunt: quòd hi fuit esse me, Troch.
Aut illis ego fuerim indigna: aut quòd alteri
Me illibatam forsan reserves coniugi.

Hec utcumque Deus coniecturis assequor?
Nam arcana tui sensus consilia ingenioli
Sept. *Nostri captum longe excedunt: adeò ut si quis tuam*
Troch. *Curiosè scrutari velit sapientiam,*
Vel talpa protinus reddatur cæcior.
Quapropter mi Deus, si unquam tibi placuit, quod
sedulò
Egi hactenus: si nondũ nos in totum aversaris, preces
Vt me vel illico è medio tollas, & ab his convicijs,
Quibus infelix iam ubique lacessor, vindices:
Aut si tuam Pater promeruisse videor clementiam
Facilem queso meis tandem querelis aurem præbeas
Meisq; obtures obtrectatoribus, quò desinant
Suis me posthac immerentem traducere mendacijs.

ACTVS II. SCENA II.

RAGVEL, SARA.

Eiusdem generis.

QVAM hic audio ejulantem, & calamitatem
deflentem suam?
Mirum ni filia est: certè ipsa est: facilè divinaverat
Sed abitum parat, accedam propiùs, ac compellabo.
Quid est
Sept. *Filiola mea, quod te ita salsit ut, tu omnia quæ sub*
Suspiriisq; compleas? Sara, Pater, ab, rogitas? quæ
mihi (*lætitiæ*
Querendi insta desit causa. Rag. Nata mea, non
Quàm indigna sis passa: at quid vanis proderit
Excarnificasse animũ querimonijs? parũ ex sententia

C

Cùm res succedunt, mentem consolari convenit
Spe fortuna secundioris. Nam velut Sept.
Summam rerum prosperitatem frequenter infelicitas
Excipit, & extremi infortunij casum Scaz.
Non raro insperatum consequitur gaudium.
Sar. Quod mihi quaeso commemoras gaudium pater?
Iampridem de nobis actum est. Quare nihil
Malim, quàm ex hisce quamprimùm subduci calamitatibus.
Rag. Ah, mitte desperare: nam quod nobis difficillimum
Videtur, à Deo vel solo nutu praestari potest.
In hunc omnem tuam fiduciam tantùm fac conferas,
Cui quid nobis, tuaq; saluti maximè
Expediat, exploratum est: nec quenquam solet
Affligere temere: non enim nostra studet
Perniciei, aut exitio, sed saluti potiùs. & Sept.
Licet ea quae nobis in hac vita obtinguntur, dura asperaque
Frequenter videantur, minimè tamen incusandus est
Deus:
Vtpote qui norit optimè, quid hominibus potissimùm
Conducat. Atque ideo quemadmodum probus
Medicus, non dulcia semper animo aegroto, at amara saepius
Miscet pharmaca. Sar. Equidem nil refragor pater:
Scio Deo sic visum esse: at quae tot simul
Suffecerit aerumnis, & contumeliis?
Vtcunque crebra tolerandum esset orbitatis taedium,

Trístisq, peremptorum jactura comingum,
Si non meos sponsos malis ipsa occidisse diceret
Artibus. Ebeu, quæ non passim convicia,
Et scommata in me conjiciunt homines vanissimi? quibus
Non traducunt dicteriis? Quin nomen commutant mihi,
Pro Sara appellantes Zaram: videlicet parricidii
Facinus exprobrantes. hoc est quod mentis agritudinem
Exasperat, nec sortis me finit oblivisci meæ.
Rag. Durum quidem animæ mi fateor, sed levius fit patientia,
Sept. *Quicquid nefas est corrigere. Nec nobis in manu est*
Quid dicant homines, sed ne id jure objecerint
Summa adhibenda est cautio. Quapropter ora patienter feras,
Non frustra culpes, quod nequit mutarier:
Latura patientia aliquando abundè magnum præmium.
Sar. Age pater, dabimus operam: at numquid aliud est quod me velis?
Rag. Sequere me intrò, jamdudum enim te mater expectat domi.

Actvs II. Scena III.

Tobaevs, Anna.

Ejusdem generis versus.

Deum immortalem, quidnam hoc obsecro mali est

Quæ hæc est calamitas? oculi prospiciunt nihil:
Visus plænè periit, quò me vertam miser?
O dolor, ecquis me vivit infelicior?
Perii, pessimè hodie hic dies mihi illuxit. Scæ.
An. Quis hic vociferatur pro foribus? mi vir, hic
Quid insolens sibi vult questus? quid deest
Tibi? satin' sanus? hei mihi, quisnam tuum
Fimo fœdavit vultum? quid connivent oculi? Toba.
Ah, occidi
Miser, lumen, quo nihil est homini charius,
Mihi infelici penitus ereptum est. An. Quid ais? hem,
Nimmam periisse? quid terram prospectas? erigito caput
Obsecro. quid obvertis mihi occipitiũ, an te tui pudet?
Tob. Quid faciam infelix? vix sum apud me, sta hæc mihi (Deum
Mentem penitus eripuit inexpectata calamitas. An.
Immortalem, quid hoc monstri est? homo planè excæcatus est.
Sed unde quæso mi vir hoc tibi profectum est infortunium?
To. Aliquantulum permitte ad me ut redeam, audies
Rem omnem. An. O miseriam! Tob. Totam hanc noctem propemodum
Duxi insomnem, dum consanguinei nostri corpus sepelio.
Post multam tandem noctem ad somnum me compono: cumque iam
Paucas quievissem horas, expergiscor denuo: ac statim

Apertis illabitur oculis auicularum, quæ fortis clam
Scæv. Me parieti cervicali mure tumigno adhærebant,
Stercus calidũ, hic ego simul & inopinato casu, et gra
Dolore exanimatus, è lecto provolo, meæ
Identidem oculos suffricans: ut quo magis
Illapsum eluere simum enitor, hic video minus.
Quid hoc, an non prodigij simile? An, Me miseram
occidi.
An quicquam mentiebar tunc, cùm quiddam nobis
tristius
Impendere augurarer? ô miserum vespillonem! vid
Quæso quàm magnificũ tibi pro tot tãtis officiis tuis
Sept. Referatur præmium! nunc animadvertis arbitror
Deo displicuisse quod abs te actum est hactenus. Te
Mitte obsecro
Conviciarier, satis me cruciat infortunium
Meum, etiamsi tu exprobrando non refricas. An.
nunc, & Deo
Tuum hoc beneficium iacta gratissimum.
Fuisse. Viden' quam ridicula tibi persuaseris miser?
Piscator posthac ictus sapies. Tob. Vah, nihil
Vnquam cuiquam tam accidit infeliciter,
Vt desint, qui malum suis exasperent convicijs.
Scæv. Verùm id demum dolet impotentius, si quem
Troch. Æquum est consolari, is ægritudinem conduplicat
An. O ingentem confidentiam! num cogitat
Quid dicat? num facti piget? Quod si mei
Aliquando consilijs mos esset gestus, ut,
Facile hoc declinassemus infortunium.

Nun

Nunc pro tuo peccato ergo supplicium quoque
Suffero, cui omnia mala tecum toleranda sunt. Troch.
Tob. Parum est, ut audio, esse infelicem, nisi
Culpa insuper infortunium istud cõmeruisse existimer.
Quasi quotidiana non abunde doceat experientia,
Non illos à Deo præreliquis diligi, quibus Sept.
Sic omnia cedunt ex animi sententia:
Sed eos potiùs, quos ipse temporarijs malis Sept.
Doloribusque emendatos, se dignos efficit,
Ad immortalitatem non nisi per arumnas patet aditus.
An. Enimverò probè facis, qui te paras ipse Scaz.
Consolari: nam omnes noti, atque amici deserunt Sept.
Te: nec cuiquam iam Tobei in mentem venit,
Perge tua profundere in homines ingratissimos:
Cum alys profis, ipse tibi paupertatem accersere. nunc
vide
Quo pacto huc advolent, tuis vicissim calamitatibus
Auxiliaturi: audin' pultando nostras effringunt fores.
Quòd si nunc suppetat, sit id quod quondam insumptum
est paronibus,
Minus deploranda esset hec tua cæcitas.
Iam nihil opis reliquum est: cum oculis & rem simul
Amisti. Cuius nunc auxilium imploraturus es miser?
Planè ad restim tibi iam res redyt: aut fœnãdum erit
Posthac fortiter, aut mendicandum: utrum mavis
elige. Tob. Tace
Temeraria, nil tua me movet procacitas. (fuit.
Idem animus in paupertate erit, olim qui in divitijs
Deus etiamnum vivit, cuius in me munificentiam
Nondum

Nondum ſenſi claudier: huic fido. tu modò
Deſine tua hac ut i lingua petulantia.
An. Hem, deſino, tu vide quo pacto effugias inediam
tibi.
Quam jam imminere denuncio: ego mihi facilè pro-
ſpexero.

ACTVS II. SCENA IIII.

ANNA, TOBIAS.

Senarii & ſeptenarii Iambici.

EHEV, omnibus modis miſera ſum, nec quid a-
gam ſcio:
Nam eò nobis jam res rediit, ut ſi ſua
Conſilia conferant omnes, atque huic malo
Salutem quærant, auxilii nihil adferant.
Tot res nos circumvallant, unde emergi non poteſt:
Fames, egeſtas, contemptus, ſolitudo, infamia.
Ah, quàm ego nunc tota diſpliceo mihi, quàm pudet!
Sed filius exit, triſtis eſt. Idem hoc reſcivit malum.
Tob. Ita me deus amet, ut nunc patris me miſeret mei
Tantum ſubitò ad ipſum deveniſſe infortunium.
An. Ehodum fili, huc ad me concede. Tob. Hem ma-
ter, hiccine
Aſtabas? non prævideram te. An. Quod patri
Eventurum frequenter prædixi, ut ſibi
Magnum aliquod adferret malum, id nunc accidit.
Va miſera mihi. Tob. Ne cruciate obſecro meam
Mater, nève iſthuc quicquid eſt incommodi,
Tam iniquo patiare animo: neque præterquam quod
ipſa miſeria

Hab

Habet molestius, addas: & illas quas habet
Moderatè, & ut reliquis tuis factis dignũ est, feras.
An. Quid consolare me fili? an quaquam usquam gentium
Mulier aquè misera est? Tob. Bono animo esto, misera
Non est, nisi quam sua culpa miseram facit. Troch.5
An. Eheu, nulli ego plura acerba esse arbitror
Ex coniugio femina unquam oblata, quàm mihi.
Tob. Mater, lachrymas mitte, & quoniam id fieri
quod vis non potest,
Velis id quod possit. An. Non possum edepol. Tob. Ah,
potes:
In Deo omnis spes sit nobis. An. Rectè tu quidem,
Si modò qui nos respiciat, quisquam Deus est uspiam.
Tob. Ah, nun te cohibes mater? tine istud loqui
Vérsne grave crimen, atque summa impietas est? An.
Nisi
Deo invisi essemus, non nos ad hunc afflictaret modum. Octo.
Tob. Atqui hinc ego nos illi curæ esse auguror.
An. Eandem quoque tuus pater mihi sæpè cantionem Octo.
culam
Occinit: at pol quidem non adeò stulta sum,
Vt facilè patiar id mihi persuaderier. Octo.2.
Tob. Tamen hoc mater verum est, & ipsa re experiêre
propediem.
An. Ridiculum. Quid mihi nunc adfers, cur expectem, aut sperem hoc malum
Aliquando in melius posse commutarier?
Tob. Nun id quidem certum nobis polliceri audemus?

Verùm

Verùm spes est. An. Credo, nos esurituros satis.
Octo. 2. *Neque ego nunc tam mea causa discrucior, quàm*
tua tibi
Timeo fili, tui me miseret, tu me solicitam facis.
Nam tu ni esses, certè ego mihi viderem, ac protin
Hinc me conijcerem in pedes. Tob. Hem, quid a
deseras?
An. Quid ni. Tob. Neq; facies mater, neq; te satis
Octo. *Posse arbitror. An. An hoc illo indignum fuer*
qui si quid bene
Precipias, non obtemperat? qui me, atque familia
Totam dedecorat, nobisq; omnibus luctum parat?
Tob. istud pol illius culpa non accidit. Parum
Troch. *Successit quod egit hactenus, atqui fecit sedulò.*
An. Ad hoc malum accedit etiam, quod re cred
Conviviis, largitionibusq; perdita.
Vix quicquam quo vivamus, nobis sit reliqu
Tob. Deus
Octo. *Non deseret suos, cõfido mater. An. Isthæc verba su*
Tob. Bene ominare, atq; bono animo sis: ac si ses ob
Sed quid quod te rogem mater? An. Quid? Tob. N
quid est
Quod hic tibi mea opera opus sit amplius? An. Ni
Tob. Intrò igitur eamus. An. Vt lubet. hæc me
sequere. Tob. Sequor.

ACTVS II. SCENA. V.

TOBAEVS.

Septenarii.

SVMME Deus, ut tua ope declinavi periculu

Frequen

requenter maximè, evasiq; persequent inde
olos, ita nunc tuo Pater permissu, demum
triste hoc cæcitatis illapsus fuit incommodum.
Abſit tamen ut te incuſem, vel tuis obmurmurem
cationibus, cùm nihil in rerum natura æquius,
Aut juſtius te exiſtat: cumq; tua mortalibus
lanè inſcrutabilia ſint conſilia. Nec diffiteor
eiora me commeruiſſe: aſt & hic tuam Deus
acilitatem & clementiam agnoſco. Heu, quoties
tum ego,
um maiores mei præcepta tua negleximus!
uoties tuis adverſantes admonitionibus,
ivinas poſt tergum leges reiecimus! adeò ut
los cæterarum nationum conſuetudini,
icteriis, probris, ac fabulis ſubtraxeris.
quòd ſi tuum tu perſecutus ius, paucam vitiis
oſtris dignam inflixiſſes, iampridem cruciatu ſimul
um impio ſcelerata Sodoma populo in Tartarum Troch.
ſemus præcipitati. Quare inſigniter improbus
m, ſi meritis longè peiora, tam levem Patris
orreptionem infracto animo recuſem perpeti.
ibi me totum dedo Deus optime, tuæque me
utelæ committo: tu quicquid expedire meæ
alùti cognoveris, impunito: ut potero ferram.
oc tantum unum, ut verum fatear, animum bonæ
mediocriter
Angit, quòd hanc oculorum iacturam mihi meæ
Dicatur conciliaſſe ſuperſtitio: quòd ab omnibus
Non iam dico malevolis, ſed ab amiciſſimis quoque,

Imò

Imò ab ipsa uxore, salibus ac ludibriis miser
Incessor insuper. Vbi nunc est, inquiunt, Deus
Octo. *Tuus: cuius favorem ac benevolentiam tam ridic*
Gratificandi gener è conatus es eblandiri?
Vide miser quàm præclarum atque magnificum t
Periculosis ac clandestinis laboribus
Sis consecutus premium. quòd si obsequi
Senar. 2. *Nobia aliquando voluisses, facillimè*
Calumitosum istud evitasses infortunium.
Nunc pervicaciæ tuæ pœnas das, & sapis
Accepto vulnere serius infelix. Hujusmodi
Quis obsecro non moventur conviciis Deus?
Quis tam manifestam non execretur blasphemia
Haccine mihi audienda erunt post hac sapius? utin
Ita divina tua voluntati visum sit, sit
Ex his quæ primum me subduc as contumeliis:
Iam pridem enim vita satiet as me cepit mea.

ACTVS II. SCENA VI.

TOBIAS, TOBAEVS, RAPHAEL.

Senarii & septenarii Iambici.

AVdivi mihi visus sum vocem patris: atq; ecce
mi pater
Dimet. *Salve. Toba. Salve fili. advenis*
Opportunè: jam enim te jussissem accersi. Tobi. E
Igitur habet, quòd non vocatus ultrò accesserim.
Sed quidnam est quod me velis pater? Iubens
Quicquid præceperis exequar. Toba. Nihil nisi
Vt mihi pauli sper aurem accommodes, modo
Tibi quod ex usu sit futurum instillavero.

Tu

Tobi. Pater hîc sum, ubi vules. Tob. Attentiùs
igitur
auscultа, & quicquid dicturus sum, fac tuo
enitus infigas pectori, ne unquam excidat.
di fili, quæ mea sit ætas vides: mors aut jam aderit,
lut certè longiùs abesse haud poterit. Quapro-
pter cùm Deus
le ex hoc molesto sustuleris corporis ergastulo,
ide ut paterna erga te mentis memor,
orpus meum honorificè sepelias: & matrem tuam
reverenter te per omnia obsequentem præbeas:
amq; cave à te segregas, aut deseras
um vivet unquam: sed senectutem illius
ua fovebis, sustentabisq; ad lesenectam.
aterea nate mi munitera pro viribus,
e quando dicto vel facto offendat Deum:
d vitam degentibus cibis obnoxiam.
Omnia tibi pedem ex animi sententia.
uod autem suppeditatur à Deo cave
utiliter profundas, aut ut eo minùs
mi accumules: verùm quod superest, liberaliter
nuioris fortunæ amicis impertiri
am quicquid hominum dilectis egestate, in Deum
sum erogatur. Hæc in paupere benignitas
ominem ab interitu vindicat, & superstitem
morte, immortalem penitus efficit.
ro quod ad connubium attinet, eliges
bi uxorem de genere tuo, ac prosapia
ætissica: non exteram, vel à domo

Nostra

Nostra aliquando, quibus, ut nosti probè,
Vatum fumus progenies. Memoria repete
Fili, quomodo maiores vestri repudiaverint
Extraneorum affinitatem, uxoribus
Scaz. *De gente sua domum ducti. & hinc est, quòd*
Octo. *In propagandis liberis fuêre felicissimi.*
Quos si morum probitate, & vitæ sanctimonia
Scaz. *Tibi imitandos proposueris, eadem, mihi credo,*
Prosperitate uteris, sobole grate, & maioribus.
Tuis dignum suppeditabit Deus beneficium.
Octo. *Ex aliis facito periculum, tibi quod ex usu sit.*
Quod tibi fieri non vis, ne feceris alteri.
Nam nihil impunitum relinquetur: licet
Error videatur levis & venialis: sæ
Tamen fili aliquando pœna expiabitur.
Et eo generè prognatus es, ut oporteat
Te ab omni vitiorum labe alienissimum
Octo. *Esse. Omnibus amentia facilè eminet, fac te prud*
Nullius adversus ingenio, cedens cuilibet.
Sic tibi sine invidia laudem, & amicos facilè
Conciliabis. Vitemus Ebrietatem hanc
Ac pestem devita tetram. Nimium ne lavii
Indulgebis, sed grate tibi sit parsimonia,
Quæ non abs re nunquam nocitura dicitur.
Cuilibet stulticiæ admonenti, protinus
Pareto reverenter, ac age gratias. Deum
In primis obsecra, ut omnia tua consilia,
Sua secundare tibi dignatur clementia.
Horum fili quæso vixeris fac memineris.

bi. Dabimus operam parvi hoc. Tobi. Sed nunc quid Deo
praeceptum est?
bi. Perge pater, auscultat. Tobi. Tuus animus optimus
[illegible]
[illegible] Raguelis proximi tui. Gabelum mihi
gnatione pecuniam, eaque decem
alenta deposuerim. Nunc quamquam de
obis res vestras, ut precamur sit opus,
i isthuc profici statim, atque hujusce rei illud ab eo
lum reposcat, sibi ipsi reddito chirographo.
bi. Libens itinere accingar pater: at nescio
vocas
lolum, mecum ipse hoc cum quarto. Modium
ur. Tobi. Quare via sidum aliquem tibi comitem,
[illegible]
[illegible] ad me deducere.
[illegible]
rrò ad Gabelum ubi pecuniam, dicendi
[illegible]
ae, frugalitatem illi obtinge; precando,
[illegible]
rebus adversis, ut sibi [illegible] cum vitando,
[illegible]
rum hunc. Sed quem video hunc adventare
censitum.
Ad [illegible] Tobi. Quid vendax rogas, Tobi.
[illegible]
eph. Dei Supremi numen ego sum Raphael,
[illegible]

Ex alta missus æthere, ad hunc ejus pium
Tobæum, quem cum filio stantem hic cernis cæcum.
Vidente. Quæ vero ille per se præstabit Deus
Multis verbis hic commemorare, neque ita me
Tempus patitur, priusquam pulsi fiant omnia. Fallam
Ad tempus, & pro Raphaële, Azaria
Dimet, Mihi nomen esse dixero.

ACTVS II. SCENA III.

TOBIAS, TOBIAS, RAPHAEL.

Salva hasce hæc venerande. Tobia. Quid adest nove
fili?
Tobi. Adest. Tobe. Salve adolescens venerande
Divine
Vir, salve plurimum. Toba. Frustra nulli salutem
Precaris à bene, cum omnia mihi secunda
Parum faciunt: quem si salvum videam
Vellet, numquam oculis cæcus esset. Ra. Hæc si
Animo bono brevi (quando aderit) lætum
Tuis oculis quæ restituet Deus. Toba. Fausta
Ita pater cœlestis. Sed quis tibi iter est? Ra. In
Ra. In Mediam rotta. Toba. Ehe in Mediam?
Isthuc me
Vocant negotiola quædam. Toba. Iocone istud
An serio inquis mi hospes? Ra. Quid mihi lusu
Sit, si mentiar? ut quod res est loquar. Sed quid
Hæc nova sibi vult commentatio fuerit?
Quid applausisti? quæ res tibi lætum? Toba. Ne

Ego vidi eadem, dixi, ne hominis adventum.
Toba. Filium, hic meum credunt eam parere. Quid si
Hanc impressionem ille tibi fecisse
Commisit? Tobi. Tetigeris quin quid pretij dare
Opteris, id operatus fuerit. Ra. Nihil, ille
Mercede dedillem: de mercede agetur tunc,
Cùm filium redisse videro salvum
Toba. Istud quidem fiet mane, quin Rachel quin quietem
Dissidas. Pulchrè omnes callet Machaera
Legiones peregre duxisse, nullo
Cum commissurus prælio. Toba. Amabo hospes
Ejaculari mihi quid potuit tibi quæso
Cognatus? Ra. Quorsum id percontare? nihil sunt
Toba. Quin agrestes sumus. Tobi. Cupis mihi fateri
Omen, terram, natalem, parentesq;
Suos, priusquam committam tibi gnatum,
Ejus salutem mihi mea ipsius vitæ
Potior est. Ra. Age, dicam, cùm te idvelle video.
Nostin'
Ananaëlem Senem illum dico, de stirpe
Domi hi majoris? Toba. Quid ni? meum tanquam
Hunc filium, quandoquidem mihi cum eo magna
Inde usque à puritia fuit semper
Familiaritas. Ra. Illius sum filius Azarias.
Toba. Hem quid ais? igitur sanguine mihi ge-
junctus.
Ra. Est ut dicis. Toba. Sed ne id mihi, precor,
frater
Accenseas, quòd curiosus stirpem

Ra. Et tu missus adhuc, ad hanc quæ jam diu
Tobiam, quem cum filio stantem ante ostium
Videtis. Quæ vero illa sit, non prodebit Deus.
Multis verbis hic commemorare, ne quæ in me
Tempus patitur, pelli non possint omnia. Eadem
Ad tempus, & ero Raphaël, Azarias.

Dimet. Mihi nomen esse dixerat.

ACTUS II. SCENA III.

TOBIAS, TOBARYS.

Salva hospes, hominande. Tob. Quid adest
fili?
Tobi. Adest. Tobe. Salva adeste omnes quæ
Divine
Vir, salve plurimum. Tobe. Frustra ne filium
Precaris hæres, cum omnia mihi secundam
Parum foliiver. quem si solus solebam
Vellet, nunquam oculis eo vellem secum. Ra. Fac si
Animo bono brevi tempus aderit, lætabere
Tuis oculis quo redeunte Deus. Tobe. Eunte
Ita pater cœlestis. Sed quo tibi iter est nunc? Ra.
Ra. In. Medium recta. Tobe. Eho in Medium?
Istuc me
Vocant negotiola quædam. Tobe. Iocone istud
An serio inquies mi hospes? Ra. Quod mihi jam
Sit, si mentiar? nihil quod res est frequens. Sed quæ
Hæc nova sibi, quæ commutatio frontis?
Quid applausistis? quid tam stulte alacres? Tobi. Nos

Ego vidi eadem quidem, sed eandem adservatam.
Toba. Filium hic Demeæ credunt inesse puerum. Quid si
Hunc impostorem esse tibi adfictum?
Opstaris, id operam ne ferit. Ra. Nihil opus
Morbi dentibus de mercede agentem nunc,
Tum filium reduxisse videris salvum?
Toba. Istud quidem fieri nunc quo Ra. Tacent quicquam
Diffidas. Pulchrè omnes callet Thessalia hospitia
Egiones peregre ut si nec cognitum nullo
Tum commisceri cubile. Toba. Ah desine
Ejaculari amentes pulsatibilique
Fregnatus? Ra. Quorsum id potissimum? nihil sunt
Tobi. Ter. Quid ni? meum sororis
Tobam, patremque natalem, parentes
Tuos, priusquam committam tibi gnatum,
Ejus salvum ubi mea ipsius vita
Stior est. Respondeo, dicam, cum videbitis video.
Nostin'
Senem illum dico, de stirpe
Tomi hi nihajeris? Toba. Quid ni? meum tanquam
Hunc filium, quandoquidem mihi cum eo magna
Tum inde usque a puritia fuit semper
Milia rita. Ra. Illius senis filium Asiaticis
Toba. Hem quid ais? igitur sanguine mihi con-
junctus
Ra. Est ut dicis. Toba. Sed ne id mihi, precor,
frater
Accenseas, quid curiosus stirpem

Tuam expiscari mentem erga nepotem. Scio quidem
Non sit tutum cuiquam hoc rerum statu quicquam
Committere ignoto: & cura est mihi maxima
Ra. Patris probi fungeris officio. Tob. Ego & vxor mea
In singulos tibi pendam dies. Ra. Minus
Inquam pretium. Tob. Quum beneficium hoc tibi fiet
Vt dicas pulchrè fenerator fui, ubi magnus
Reddetur mercedis cumulus. Scio te non ingratum
Rect. *Antehac usum esse nobis, memorem*
Me dices, ac grauem. Ra. Facilè do te inter nos
Conuenturi, ubi fuerimus reuersi. Nunc
Vt se gnatus parat tantillus iubeo. Tob. Mane fili,
I intro, ac pretium adhibe patri tuo
Quod hujus temporis usus remorari cupiat
Tobi. Fiet.

ACTVS III. SCENA VTIS.

TOBIAS, RAPHAEL, TOBIAS.

Trochaici catalectici, senarij & septenarij.

QVàm sæpe accidunt, mi adolescens, quæ non
dicas
Sperare! oh, vix verbis possim consequi,
Quantum hic inopinatus aduentus tuus mihi
Gaudij attulerit! R. Credo. sed istuc quale quale
modo est,
Mi senex, uni Deo acceptum referri conuenit.
Tob. Nunc demum mihi lubet viuere, postquam
Ex progenie talem te cognouero
Prognatum. Fac eo semper sis animo, & eundo

Quocun-

Quemnunque ego ero, tibi ero ea adsitet Deus.
Tobi. Hem, adsim pater, haud moli, ut opinor, ad viatici
Instructum. Toba. Bene fatum fili. Tobi. Iamdudum mea
Mauri, dum viaticum numeras, vale
Dixi. Toba. Faxit Deus optimus, ut incolumes brevi
Redeatis uterque. Tobi. Vale mi pater. Toba. Fili bene
Vale. adolescens, tibi committo filium meum.
Tu fac eius curam agas. Ra. Quietus esto, ego
Huc illum tibi propediem salvum reduxero.
Toba. Vtinam. Ra. Fiet, tu modo fac utramque in
aurem dormias.
Toba. Quàm id mihi difficile erit absente filio!
Hem puer, concede huc, meq; intrò reducito.

Actvs III. Scena I.
Tobias, Raphael.

Ejusdem rationis versus.

Appetitve spera frater, sassumq; longa me
Reddidit profectio. Ra. Ad Tigrim devenimus,
Commorandi hic commodus dabitur locus.
Tobi. Tu me deduc ignotum. Ra. Hospitem probum
dabo ad
Proximas has edes si videbitur
Deuertemus, quorum hospitio semper feliciter Iamb.
Vsus sum. Tobi. Vbi voles, nihil in me erit more.

Sed priùs ad flumen conscendamus rogo, ut pedes
Sudore, ac pulvere turpatas abluam. Ra.
Vt lubet, sequar quocunque vocaveris. Tob. Ad-
nis hoc
Osto. *Non fastidiendum præbebit refrigerium mihi.*

ACTVS III. SCENA I.

ANNA.

Octonarij Iambici.

NVnquam mihi senectus visa est diutè aquè mi-
rum ac modò:
Postquam ad ætatis invalescentis non paucà incom-
moda
Multo præterea asperiores super salute filij
Accedunt solicitudines. Nunc demum sentio mi-
Quantus sit erga liberos parentum amor. vix unquam
animus
Quiescere sustinet: adeò mihi videtur durum &
grave,
Dulci ipsius præsentia frui non posse. Imò ha-
parum
Anxia sum, ne alicubi algeat circumpentus. Ma-
ta simul
Concurrunt suspitiones, qua meum animum di-
sum trahunt:
Via crepidines periculosæ, adolescentis puerum
Circumspecti imperitia: tum hospes, cui satis fidei
ditus est

Ig-

Scaz.

Senar.5.

Sept.2.

Senar.

ACTUS III. SCENA III.

Tobias.

Trimetri partim recti, partim

Quid quisque vitet, nunquam homini satis
cautum est,
Me miserum, votis horreo, postquam mihi
Triste illud fatum arrisit periculum: Deum
Mens mihi fuerit, Dolo in Tigri

Dum quæ dem, ipse quid dem incertus de hac
Profiliam, fingit hæc animo sese
Malis, secundum, impiatis hiantibus
Iram dei favoribus. Illic ego ferendum
Examinatus, truculentam belluam brachiis
Corripio, Auxilia inclamans ipsum meum
Auxilio superiori evadens prosterno, hæret
Confido, confestimq; cultrum quo
Possum, cor & fel palpitanti detrahens
Quid usum summa medicina, ut is asservabit, fac
Habitura, atq; hæc de te in itinere plura quibus
Se narraturum promisit. Sed eccum, ipsum
Foris egredientem.

Actus III. Scena III.

Raphael. Tobias.

Trimetri.

——Hem Tobia, rursus ad iter
Paremus nos, rectaq; pergamus Ragem,
Nusquam cunctantes. Tob. Adsum domine, c
sequor
Quocunque vocaveris. Sed hoc mihi expedi
Amabo, quodnam tandem facies pharmacum
Ex hoc exsecto pisce corde, ac felle? vix
Credas, quantopere id narrari mihi cupiam.
Ra. Nil te celabo mi frater: nunquæ hunc tibi
Non vulgare avidet avitorum gaudium
Tob. Utinam augur sit verus. Ra. Cor profecto
Habet remedium adeo egregium ingen

E cognatis ne vxorem liceat ducere.
Sed an tu modicam aurem adhibes?
Obduxti. Tob. Hem, quid ais? in patre pristinam
Faciam dementiam recursus? Ra. Admodum velim.
Tibi vnderi rem. Ecquid jam pertinximus
Scbatana, neque procul ab aditu tui Sept.
Cognati Raguëlis abfuimus? igitur
Hinc rectà concedemus. Tob. Placet. Ra. Age animadverte
Aurem, & quæ attentum probe, quod audiet
Eam, ex usu tibi futurum est maximè. Tob. Audivi Scæv.
Tranquè, tu, ubi vela, curandum. Ra. Hic tuus
Consanguineus Raguel vnicam habet filiam,
Nomine Saram, egregiæ formæ juvenculam,
Bonam, bonisque natam, & dotatam probè.
Tob. Parentum virtus, ea sit ipsa maxime
Puella dos est. Ra. Moribus insuper adeò
Modestis & venustis, ut nihil supra.
Tob. Audio. Ra. Sedulò agam cum eo, ut in matri-
monium
Hanc tibi des; an ea idem velle fuæ intelligat.
Non denegabit, fas scio: nec fuxelit
Maximè, jure poterit: nam præter jus tuum Troch.
Nil postulat, tibi enim debetur: utpote
Qui ei cognatione, ac gentis proximus
Es. Nec eam contra præceptum Mosaïcum
Alienigenæ nuptum locabit conjugi,
Nisi crimen capitale velit incurrere.
Tob. Nil malum frater, quam hanc uxorem ducere: Troch.
Sed est scrupulus, qui animum male habet meum.

Ra.

Ra. Facessant sacrapotes, [illegible]

Illam jam olim [illegible]

Ab usu [illegible]

Priusquam [illegible]

Sept. Crudeliter [illegible]

Ex aliis faciam, [illegible]

Sept. Ra. Nihil est Tobin [illegible]

Adimere [illegible]

Præceptis [illegible]

Immundus. Quicunque [illegible]

Brutorum [illegible]

Non prolis [illegible]

Divini [illegible]

Immundus ille [illegible]

Octo. Veritus, nam tibi, sed [illegible]
tris tui

In memoriam [illegible]

Stirpe alienam [illegible]

Infixeris [illegible]

Exhorresc as [illegible]

Dabit, [illegible]

Quare cubicul [illegible]

Hodie te illam [illegible]

Ab usu [illegible]

Orationibus [illegible]

Secunda nocte [illegible]

Admiteris [illegible]

Propagandæ [illegible]

Tot adversitatum procellis, aut
Tantarum malorum illa erit infirmitas,
Tremuit primum retinquatur, Deumq; hunc
Vel ipsi supplices adorare, ut suos
Os dignetur clementia, impiumq; procul
Pellat cacodaemonem. Sed ut ipsi, fessis
Ne pisces, & hanc sub vtres vestes suffitum facite? Octo.
Quem nobis
Videre dixerit Satan, perterritus
Abiondo cedet, fugietque puellam illico.
Nec reliquum repetet unquam. Tob. Deus bone,
Animus tremore simul ac gaudio mihi
Exhorrescit; dum tam prodigiosa audio
Te narrantem. Faxit Deus ut experiar propitium, Sept.
Nec haec vana ut te dicier. Et quis ille senex quem Octo. 2.
Vestis pecus
Ex edibus istis prodeuntem, promissa barba, ut senio
Venerabilem. Ra. Ebo, hic ipsius est Raguel, patris
Tui cognomen. Tobi. Quid audio? feliciter
Haec succedunt omnia, cum ille qui alioqui
Esset quaerendus, ultrò nobis venit obviam.

ACTVS III. SCENA V.

RAGVEL. EBVS.

Septenarij & octonarij Iambici.

QVotidianae querelae, & lamentationes filiae,
Perpetuaq; orbitatis deploratio, me ei
Redigit infelicem, ut quidagam, aut ubi sim ne-
sciam.

Numquam

Numquam tam mane cubiculum ejus ingredior,
Tam vesperi reverter unquam, quin confician
Sengultientem, ac calamitatem deflentem suam.
Si quando lachrymantem consolari, & animi agri-
dinem
Oratione pares levare, nihil plus agas,
Quàm si adversus stimulum calces, aut latere la-
Nec unquam tam blandè dicere possum, quin res-
Pectusq; inutili mœrore exacerbicare desinet.
Alterius animo inhæret dolor, quam ut evelli queat.
Me miserum! adeò rem redisse, ut unde alij
mediocrem
Voluptatem percipiunt, hinc mihi gravis exor-
detur?
Jam olim cum mihi conjunx peperisset filiolam. De
Immortalem, quantopere mihi placebam, atque e
gendium ex
Ea mihi pollicebar perpetuum, ac bene stabile.
Quæ simul ac grandiuscula esset facta, ita ut illes
Ingenium jam nosci posset, tum omnes mecum
dicere, &c

Catul. *Laudare fortunas meas, qui gnatam haberem*
Ingenio ali præditam. Verùm ex ea misit
Quem nunc capio dolorem? facilè hic plus mali
quàm illic boni.
O calibatum quovis potiorem connubio!
Sed video uxorem, quid dictura sit nescio. Ede-
rite mi,
Opportune pol te hic stantem reperio. Mitis

N

...sse ...ionis ...ulum ...rogare per,
...continuò ad se veniat: nam sibi tua ait
...li per esse opus præsentia. Rag. Iam sum Scen.
...dere. Sed quosnam hùc adolescentes advenire
...spicor?
...nos, nisi quid me fallant oculi, iter instituunt;
...mus.

ACTVS III. SCENA VI.

RAPHAEL, TOBIAS, RAGVEL, EDNA.

Ejusdem generis versus.

...Go de hac re hunc adoriar, ita orationi nitr subser-
...uiens.
...de. Tob. Laudabis. Ra. Age. Tob. Si imperas, Senar.
...quid vltrò?
...alium, quàm hodie hæc fieri nuptias? Ra. Non est
...dubium id quidem.
...ne pulcrè hominis sensum calleo. quin etiam
...quoque
...mi adest uxor. Salve vir bonorum optime. Tob. Et tu
...bi salutem matrona optima. Rag. Iam enim tenere
...obis reprecamur adolescentes humanissimi.
...nam bellus hic juvenis? Tobiam fratrem nostrum
...refert
...eo corporis habitu: eundem esse patet; ætas si con-
...gruat.
...Per omnia, ita me Deus amet, ut similimus est. Senar.
...ag. Cujates estis fratres, aut quibus nati parentibus?
...ob. Ex captivis Ninive agentibus, & familia Senar.
...phthalensi. Rag. Nullane vobis est familiaritas

Cum

Cum Tobeo fratre meo? aut vehisse sinere
piam
Eo appellatum nomine? Ra. Novimus probè
Quid audio?
Valétne? Tob. Valet quidem, sed oculis
miser
Ed. O miseriam! Rag. Eheu, dignus profectò
meliore.
Istiusmodi hominum jam vobis augere penuriam
Vir est antiqua virtute, ac fide. Ob
Quod vivere, ejus ex animo elabetur
Rag. Tobaeus is, quem vos fratrem appellatis
est pater.
Ed. Quid ais? Rag. Nil me fefellerunt
lumen
Tobeo similem prædicarem. bone
Vix sum apud me: Tenébne te cognatum? ah
clorymas mihi
Ex oculis excussit inopinata hæc felicitas!
Ed. O faustum ac felicem hunc diem! Rag. Quis
miretur hoc
Tantum, ac tam inhærentem hominis
filii precor
Secundum, ac propitium: quandoquidem
vita viro
Prognatus es. Hem uxor quam primum
confer &
Macta to ariete bene saginato, convivium
Mox simul omnes sequemur, ac bilarem

TOBIAS, RAPHAEL, RAGVEL.

Filiam.

Filium. Quid extimuisti, aut quid tacuisti
Misera? quid metuis, fuerit si propalatum
Senex. *Nam quid te solicitet scio. Age desine*
Tergiversarier, huic debetur iuxta Mosi
Legis edictum, utpote genitor proximus, gnatus
Prognato parentibus. quapropter dispande, ut sim
Iamb. *Leti omnes agitemus sudibrium. Rog. Nam dic*
quin Deus,
Cujus in servitutem fuisti ominis gravissimi?
Vos lachrymis vindem nostris eximite, misereor.
Quapropter ne vndeor vana, habeas tibi
Tobia hanc in conjugem tradidere: nam genitor
Vt quotidiana, sed ast quidquid deverravit. Tob.
precor?
Rag. Nempe ast predator. Rap. Rem
Nihilominus gerendi. Rag.
Qui nulla laborum ac molestiarum, verum ad
Vos unice esse ex alio predatum, quem,
Iamb. 2. *Ne ne Tobia ne quem timeas,*
Idem ipse proferam deum. Eam ego novi ita.
Pridem diversis temporibus septem viris
In matrimonium locavi: qui primo quoque
Nocte omnes, ante quam ea esset potiti,
Nescio quo sunt interfecti, quamobrem, si quis
Acatal. *Tibi cura esse salus, petitor hanc rem, & assiste*
Tibi aliam petiturem, ac vindicabitur quando
sapit
Is, quem sententia, foliebor, pericolo
Qui sapit alieno. Tob. Ah, nihil omnino

Tervet assidue. Deo hunc mecum committo vitā, quod
Hunc tutum patet habebis assilum. Quapropter sine
Te exorem; alioqui commodum hodie tuus blandi di-
cet mihi,
Vt cibum secum rapiat. Reg. Ah, ne me obserua: quasi
Hoc de arbitrio à me impetrare oporteat. Scio tibi
Mi deberi, & nulli locaverim lubentius:
Sed verear ne in rem tuam sit. Raph. Erit, tantum Deo
Hac confidas, despondo. Reg. Age, nil dubitatio, despōdeo
Raph. Bene facis, Tobi. Habeo gratiam. Asseruā iube. Iamb.
Raph. Intus ad commodius transfigetur. Reg. Vt lubet.
Tu me fortunate, si hoc conjugium feliciter
Asseruet. Raph. Quidni meae intremus? Reg. Hem,
Precedo, vos
Me consequimini. Tobi. Deus vertat bene.

ACTVS IIIII. SCENA. I.

FEMINA. MYRRHINA.

Trochaici catalectici, senarij & septenarij.

QVID tu Myrrhina, dubitas ne illa hodie hostiri
Iussit vestium? Myr. Ita vis. Phe. Qui scis? Myr.
Herus mihi forte dixit
Modò sit obviam, narravit. Phe. O senem
Audacem! ô infortunatum adolescentulum!
Tu si extimum nolueris, quo nisi
Hunc insuper infelicem? Myr. Fortitan
Hunc quidem quandam succedet felicius.
Phe. Scio quam feliciter? eodem praemio
Duo septem alij mercabitur miser.

Myr. Quî scis, nisi periculum sit factum? Pha. A
Adolescente tam generosa ad expeririar,
An non extrema cujusdam insania est?
Non pol se dignum facit herus, qui tam amabilem
Iuvenem inexcusabili periculo objicit.
Ecce quàm iniqui sunt homines præ studio, de
quod expetunt
Efficiant. Myr. Hem Phædra, satin' sana es, quæ
Maledicas? vide ne lingua incontinentia
Tibi malum aliquod pariat. Pha. Quid agam mis
non quea
Quin lachrymem, cùm mihi tam audax farinus
In mentem. Quid tibi nunc ejus formam præd
Cùm tute ipsa eum conspexeris modò.
Myr. Per liberalis visus est, dies precor
Vt superstes sit. Pha. Ne comparandus hic quidem
Est ad illos, quibus antè nuptum data est.
Verùm ut sit superstes, in nobis situm est
Myrrhina. Myr. Cedo, quî sic? nã illi benefaxim l
Pha. Rem omnem ipsi clam narremus; sententi
Mutabit, ubi quod aliis factum est cognoverit.
Myr. Hau hau, sanè es mea Phædra! an hoc pr
Proferendum usquam videtur? hem, vide
Quã rem agas. Pha. Adolescentẽ ex mente revoc
Ad vitam. Myr. Pol si sapis, quod scis, fac ne
Ne tibi officiosa ista tua incommodet
Curiositas. Pha. Sanè mihi cura est, quæ hæc fiet
Eventurum. Myr. Et mihi quidem. Verùm qui
Otiosæ diutius moramur, cùm omnia

Intus perstrepere undique tumultibus? hinc
Ocyus nos amoliamur: nolumus hic here
Tecum garrientem conspicier. Phor. I pra, sequar.

ACTVS IIII. SCENA. II.

TOBIAS. SARA.

Septenarij Iambici, septenarij & octonarij.

BONO animo esto animus mi, Deus dignabitur
Sua nos misereordia, si nostris difficil meritis,
Adejus supplices confugiamus clementiam.
Sara. Ita sperot Tob. Procumbamus igitur uterque
in genua, & opem
Implorimus divinam, adversus quam nihil valet
Rebellis furinsi exadaemonis ferocia.
Humani generis conditor, ac propagator Deus,
Qui primum sacratum connubii fedus
Inter Adamum & Evam generis nostri principes
Sanxisti, quaesumus ut hanc nostri matrimonii
Societatem, quam iuxta divinum tuum
Decretum inter nos hodie pepigimus, ratam
Ac felicem esse velis: impiam, procul hinc arcens
Hostem Asmodaeum, septimum iam sponsorum adolescentium:
Ne in nos saevandem immanitate ruatur. Scis Deus,
(Nihil enim te fugit) me hanc non libidinis,
Sed sobolis propagandae gratia duxisse conjugem;
Atque ex Mosaica, atq; Israëlitae
Legis precepto, sanguine ac cognatione primum
In uxorem ascita. Quare nostri precor
Misertus, ab hostili me dignare impetu tueri:

Vt me jam ne dilutè audiant, plus dissidet suæ
Exterritus fugias, ubi se invenerit insanierit.
Sar. Amen. Tob. Ennius ille in conclavi, sorore
lectissima,
Vt juxta Azaria præceptum ex corde piscis jecur
Penes me in hunc usum conservavi, suas
Sub vestes fissum fasciam. Atque ita Sarra dol
In me intentatæ eludam. Sar. Vbi vales, precor,
Deus nostræ fævere dignetur constitiæ.

ACTVS III. SCENA III.

RAGVEL.

Trochaici catalectici, septenarij, octonarij.

CVM jampridem meus adversus Tobiam, filium
Iratus vehementer, et nullatenus mihi
Æque me afflixit sollicitudo, ac modo,
Adeo, ut somnum hac nocte oculis non viderim meis.
Quoquo me verto, anxietas, dolor, miseria
Vndique circumvolitant infelicem. Quæ velim
Has numquam evenisse nuptias: non quod genus,
Aut affinitas displiceat, (nunquam enim magis
Aptum, ac filia magis similem invenerim virum)
Sed quod adolescentulum mihi sanguine,
Ac cognatione proximum, insuper ne a capite
Filia haud minus charum, tam formidabili,
Tamq; horrendo objecerim periculo.
Ejus me miseret, ei nunc timeo, is me nunc sollicitum
habet.
Quod utinam numquam audivisset Azaria

In mente venisse, vanè ipsum movè? (mihi
Impulisset, quod mihi principium est mali? Ah Deum
Iratum arbitror, qui huic auscultaverim:
Quæ tam mihi sunt conflicta curæ? Acatal.
Solicitudines: cui si constanter restitissem,
Nihil omnino nunc mihi mutandum esset animo.
Quin & ipse Tobias orare haud destitit,
Donec quod petebat impetraret. Quid tum? num illicò
Mortem gustare oportuit? Fuisset tum quidem
Illi ægrè, fidelis ac tui amantissimi, audiri, aut
Tridui hac tantùm fuisset solicitatio.
Post rem sanam recto rectus aut via.
Nunc nullus locus excusationi est relictus: omnia
Perturbavi, perdidi patrem, fratrem filia
Unica fœcundavit. Heu cautionem! nec quemquam prudentiæ,
Et longo rerum usu sollertem ac vafrum
Esse convenisse, nihilo plus sapuisse, quàm
Pix egressum ephebia, nec anus emeritum, denique
In amore occupatum adolescentem? Advola
Aderit citò ex, qui ipsum ab Asmodæo dæmone
Nunciet trucidatum: atque ideo negotium dedi
Cuidam ex famulis, ut sepulchrum noctu effunderet
Effodiat, quo ante exortum solis, si fors id (quod Deus
Avertat) perimatur, sepeliam: ne fabulæ
Fiamus cuilibet hymaris, & ludificantur, ac probris
Incessamur à proximis. Sed quid sibi
Vult, quod uxorem tam mane? quam hesterno die
Ob negotia cultinaria ad mediam noctem scio (audiam.
Vigilasse? Eheu, quàm metuo, ne ex hac quod doleat

Actvs iiii. Scena tertia.

Edna, Myrrhina, Raguel.

Ejusdem generis.

Huc me sequere Myrrhina, est quod mihi dem. Myr.
Hem, impera,
Et puta factum. Edn. Quem primum vise quomodo
in filia
Actus. *Se res habeat cubiculo: nunc quoque obrepam.*
Nam nimis solicita sum misera, ne timere quidem.
Myr. Credo hercle. Nihilne amplius est, pro mea qua
curatum velis?
Edn. Nihil, hem, mater a rediens? Myr. Sum jam ad-
dero. Edn. Ego interim
Hic tantisper dum redis, opperiar foris.
Nunquam ita ut nunc animus fuit misere anxius, gaudi
fuit
Perturbatus. Rag. Hem uxor, quo pacto se res habet?
Intus? num parum ex sententia? Edn. Mi mariti
Rag. Quid taces?
Occidi miser. Edn. Equidem ignoro mi vir: ego
Myrrhina
Nostra ut visa est præsepi, mihique rem illico renuntiet.
Illam hic opperior dum redeat. Atque eccam. bene
Ædepol, nisi quid me fallit mens, apparet nunciam
Contemplare ut gestiat. Rag. Mirum gaudeo.
Procedamus ei obviam. Myr. Ubi ego illam inquam
am cogito?
Ut metum in quo nunc misera est adimam, atque
nimium explean

Gaudi

Gaudi. Rag. Hinc huc illa propere. Myr. Hem mi heru, commode
Pol hîc te quoque fautrem invenio. nuntium
Adfero, cujus vos participes fieri maxime
Optatis. Rag. Hem, vivimus? Myr. Vivit. Edn.
Quid, vivis? Myr. Valet
Inquam, ac vivit incolumis. Rag. Quid obsecro,
Num ludis tu nunc nos? Myr. Egóne vos? quamobrem? Rag. me scio,
Nisi quia quæ impense fieri hoc esse cupio verum, eò verear magis.
Quis nobis felicior, si quidem tu hæc vera prædicas?
Edn. Ob, vide sodes, ne nobis vana nuncies.
Ne nos in falsum, vide, breve conjicias
Gaudium. Myr. Egon' quicquã falsi dicam, aut mentiar
Misera? verissima comperies quæ adfero.
Dum ingredior Gynæceum, prope limen prohibet vocari me
Fortunatus senectus: hinc ad lectum placide suspenso gradu
Irrepsi, accessi, astiti, susurrat
Invenio uxorem, cubantem. Quid hoc? Numnam vobis parum
Etiam explorati videtur quod narro? Rag. Hem, satis
Certa omnia mihi. Myrrhina, hæsisti diutius de sti.
Sed quid ego tibi pro nuncio hoc donem? Myr. Nihil
Equidem: extra officium feci nihil. Rag. Egone finam
Me quenquam alium, ex orco quæ mortuum
Me reducem in lucem tulerit? Edn. O festissimum diem!

Rag. Verùm Azarias tempus videtur esse ut ab-
um: in sinum
Hujus hoc quod natus sum assumam hami-
Edn. At nos unà natè comedamus Myrrhine;
Tuam sarculam deliberam radibus meis gaudia.
Myr. Age. Nè ego ex hoc tuo incommodo aliqua
capiam bonum.

ACTVS IIII. SCENA VI.

RAPHAEL, RAGUEL, LUCHAS.

Senarij Iambici, admistis paucis septenarijs, & octonarijs.

AD extremas usque Aegypti fines hanc (ut opinor)
Obtorto colla prosecutus est
Atque ibidem frustrà cum multis elucubravit,
Tam arctis colligavit compedibus, ne liceret
Vnquam reverti nos in integrum. Sed Raguel
Adest: vox compellavit modò me, quid audio?
Rag. Deus sum, si nulla ægritudo huic gaudio
Vnquam interesserit. Raph. Quis hic se vendidit
Beatum? Rag. Oh Azaria, plane quæ optavimus
Voluptatum inventor, scis in quibus sim gaudijs?
Scis Tobiam vivere salvum? Raph. Quid ais? Scio.
Assimulabo. Rag. Assimulo? prudens hoc in malum
Scaz. *Abiit: retro? Raph. Heus, bene, ita me Deus*
fecerit.
Rag. Res nulla potest mihi tanta intervenire jam,
Vt ægritudinem concilier. Nescio
Quid commemorem primum, aut quem laudem maxim-

Te, qui mihi dedisti consilium ut sperem eum hic, qui
sum ausus id
Incipere? Reph. Neutrum: bene: Deo alii decep-
tum id ferri convenit:
Qui vestris commotus lachrymis, aliquando vos re-
spexerit.
Reg. Scio hæc fuerer. Neque hoc eo dictum velo,
Quasi citra illius opem quicquam nostra valeat
Industria. Deo verum, homo sum, humani nihil
A me alienum: delirat lingua gaudio.
Reph. Quin moderare affectibus: etenim ei virum
decet
Fortem, res adversas infracto perpeti
Animo: ita nihil intolerabile, ac Deo
Magis invisum, quàm dulci fortuna ebrium
Immoderatè insolescere. Quapropter dum ego
Intus quid fiat peragam, tu supplex Deum
Interea comprecare, ut hoc tibi gaudium
Valeat esse perpetuum, ac stabile. Reg. Mones. Probè.
Proin' & hîc, & alibi tibi, lubens obtemperavero.
Deum immortalem, quanto mihi nunc plus sapit
Hic adolescens, quàm egomet mihi! quàm prudenter
consulit!
Quàm comiter simul, ac salubriter increpat!
Quàm perspicit omnia! in cognitio oculatque
Habere hunc verè dixeris. Vah, me meæ
Audet canitiei, cùm juvenem impuberem
Tam multum longè plus sapere conspicio, quàm
Me senem: cujus prudentia adolescentium

Moderari

Medovari cum quidlibet in spem.
Sed commodè venit in mentem. Heus Lyche, ecquis
Ad Sestium propera. Lych. Quid vis dicam? Rag. statim
Sepulchrum quod modò effodi præsepiendum,
Injecta terra obducat denuo, ac solum
Scite exæquet, ne ullum extet vestigium. Lych. Abi.
Rag. Nunc ut dici tempus est, convivium
Troch. *Splendidè instructum apparatu adornari jubebo,*
Ad quod amicos omnes volo vocarier.
Vt solidum hoc, numeris, omnibus sit absolutum gaudium.

ACTVS IIII. SCENA VI.

TOBIAS, RAGAV.

Octonarij.

ABs quovis homine, cùm quis est beneficium accipere gaudeas:
Verùm id demùm juvat, si de quo nunquam meritus bene, is
Facit. O Azaria mi, ô mi frater, quid ego nunc dicam
Tuam erga me munificentiam? certè nunquam tua
Satis dignum virtute præmium referre queam,
In perpetuum servitium me totum addicam tibi. Tace
Scaz. *Obsecro, bene collocatum arbitror beneficium, in* micum quod

Confer

confertur. Si qua in re preseruo operam meam, impera,
Ne falsam arbitrare. Tob. Deus me oderit, nisi te magis quàm oculos
Meos amem: si frater esses, qui magis merem geras?
Utinam sit in quo tibi contra gratificari queam. Séd ad
Rem. Haud te latet opinor, quo pacto me sacramento Raguel
Obstrinxerit, dederimque fidem, ante decimum quartum diem
Me ex eius non discessurum aedibus: iamdudum parentes mei
Reditum nostrum solicitè opperientes, sat scio, numerant dies.
Quod si ad dictum tempus nondum reuersos nos conspexerint,
Immanè quantum solicitudinis illis nostra peperevis
Mora. Quare ne aequo cunctemur diutius, velim. Sepe.
Et assumptis duobus hinc camelis, seruisq; quatuor,
Ibo ad Gabelum cognatum rectà proficiscar via:
Et
Argentum, cuius gratia iter hoc susceptum est, repetam,
Dein
Ad nuptias meas tecum reverti dignetur, roget.
Antiquèr nunquam te morabitur scio, Semper.
Quin habeas illud, quo die isthuc veneris:

Si

Si modò suo ille reddito vacuo spacio,
Quid sit quod me hic detineat, commemoraveris.
Sep. *Rap. Neque hic quæquam tibi usquam erit in mo-*
ra: nullum defugiam
Laborem, dum præsim tibi. Ita nihil ne prætereat?
Nihil,
Nisi me rubia, si fortè difficilior se præbeat,
Blanditiis huc illum pellicias senem. Raph. Age
dabitur opera.
Tob. Faxit Deus, ut tibi eunti ac redeunti salus
sit omnes.

ACTVS PRIMVS. SCENA VIII.

SOSIA, MYRRHINA.

Trochaici septenarij, & septenarij, partim acatalecti, partim acatalecti.

TOtum hunc propemodum cursando ut nebulo
do
Contrivi diem: pertrepavi usque omnem oppidum,
Ad forum, ad macellum, & quò non? dum quæ
sum
Iamb. *Ad nuptias paro. vix arbitror decem*
Fanestres set suffectures negotijs meis
Quicquam nunc magis metuo, quàm ne hinc de
atque miser
Extrudar. quod si fit, actum est, perii. Postulem
Iamb.3. *Nuio quo defessum resotillari silicem? Ac*
Opportunè eccam Myrrhinam duabus cantharis
Onustam, huc accedentem conspicor. Alloquar.

Hem mea Myrrhina, quid fit, quid agitur? Myr. Re-
gas,
Quid fiat? tota domus perfrepit tua nomine.
Omnes noſtrarum rerum ſatagimus: interim
Tu, quaſi nihil ſit quod intus agas, ante oſtium
Hic otioſus reſtitas? Sos. Quinam malum
Otioſus, qui me hodie ſurſum deorſum
Ac deorſum, adeò defatigaverim, ut
Curſu ferè conciderim miſer: atque illud hoc
Dum tu accedis, ſtomachor mecum. Myr. Hui tibi
Gratum factum Soſia? Sos. Nihil malim, ſi quidem
Poſſes. Myr. Poſſem maximè, ſi libeat. Quid tibi
Hoc vini placet. Sos. Haud malum hercule: quid tum
Poſtea?
Myr. Hinc humanum tibi plenis propino cantibus.
Sos. Oh beatis, ſi hanc mihi præſtes beneficentiam.
Cedo
Cantharum ſodes: gratum me, fat ſcio,
Dices, ac memorem. Myr. Quid ais? equidem id rebar
Fore. Sos. Garris: ſi vivo, maximè referam gratiam.
Myr. Agedum inepte, poſſit, quo fugis? Sed parcius
Ne Soſia, ne ſentiat herus. nam ſcio quàm ſit acuta
Has res perſpicax: & novi ego ingluviem tuam.
Sem, periſ, dimidium exhauſiſti vinoſe. mox
Sepulta miſera. Sos. Abi ſtulta, neſcio fallere
Homines: quod factum eſt diſpendit, vide
Tu cias. Myr. Quo pacto? Sos. Vah, neſcis? infuſa a-
qua.
Myr. Dii te pulchrè, ſi verbera mihi voles

Lu-

Lucrifaciere. Sed ostium concrepuit, proximus
Intrò fugiamus, ne quis forte hic nos opprimat
Otiose garrientes: sequere me. Sat. Sequor.

ACTVS IIII. SCENA VIII.

GABEL. RAPHAEL.

Trimetri Iambici.

INcredibilia sunt quæ narrasti modò
Deum immortalem, nihil unquam in vitâ mihi
Renunciatum est gratius. Sed accipe, bene,
Lectum est, conveniet numerus quantum debui.
Raph. Meritò te amo mi Gabel, & habeo gratiam.
Gab. Præsertim ut nunc sunt mores, adeò rarum
Si quis quid reddit, magna habenda est gratia.
Raph. Verum dicis, perfidiarum plena omnia.
Sed quid gestis? quidve es alacris? vultus hyemis
Si quando numerandum est pauxillulum, frontem
Aversus contrahit ilico, supercilia
Adducit, ambages quærit: quin aufugis
Non rarò crediterem eludens. Cæterùm
Vbi fidas sit si roges, nihil pudet.
Sept. *Si instas, ibi tum impudentissima eorum est oratio.*
Quis tu es? quid tibi rei mecum est? adeò ut tibi
Amicum inimicum beneficio efficiae tuo.
Atqui hoc genus hominum non sibi solum malè
Consulit, at reliquis etiam, qui nihil malè
Vnquam meruerunt, perfidiæ suæ fidem
Planè abrogat: cùm ex illorum impudentia
Horum quoque ingenium metimur. Te simul

Ac depositi commone facerem, tuo tibi
Oblato syngrapho, quàm nihil omnino sis
Commotus, tua fuit indicio oratio.
Adeoq; admonitus nihil offensus es, ut mihi
Nunc multò videaris quàm dudum hilarior.
Gab. Ita decet ô bone. Cùm deponeretur, mihi persua-
seram,
Ea conditione esse creditum ut starem
Vbi ipse reposceret, esset restituendum. Et quamquam
Non admodum lauta mihi domi res est, tamen Scav.
Vnum hoc curavi adhuc, ut mihi esset fides.
Raph. Felix qui eo es animo. At insuper aliud est,
Quod multò mihi præcepit accuratius.
Gab. Quidnam obsecrò Raph. Vt ad suas illas te nup-
tias
Adducerem. Gab. Luberet, nisi iter longius
Esset: & ætate infirmum hoc est corpusculum.
Raph. Nil opus est viribus, veheris commodè:
Tum fabulis itineris edulcabimus
Molestiam. Gab. Suadere voli. Raph. Quid ni suadeam?
Imò haud omittam, ni exorem. Gab. Age fiat. Raph. Octa.
Pol te dignum facis
Gabel. Gab. Tantisper opperire intus, dum me paro.
Raph. Propera.

Ac-

ACTVS V. SCENA

RAPVIT

Senarij, septenarij & octonarij, Iambici.

Quidnam in rebus mortalium tam subito fol
ter,
Quod non suam habeat admistam ægritudinem?
Ita profectò natura comparatum est, ne dolor
Voluptatem perpetuò consequatur. Plus mihi
Præter spem, omnem & præter opinionem objectum
gaudii,
Quàm unquam fuissem ausus sperare. Deum hunc
obsecro
Quantum mea hæc solicitus mihi solicitudinem adf
rat.
Cùm filiam unam reperi unicam dò, habeo fidum
Mihi dotis loco, quæ hodierno die tantum ad
Parentes non reversurum, sperans diutius
Convictu, ac familiaritate illum ita devinctum sui
Vt nec cogitaverit quidem de patria repetenda, nec
Saltem se propediem reversurum promitteret.
Nunc autem imprò misero venit hodie ad me,
pater
Inquit, decimus quartus jam agitur dies, qui nec
de tibi
Dicta liberat: animus est jampridem domi
Apud parentes, quos mea non mediocriter,
Sat scio, solicitat cunctatio. Quare precor
Vt mihi jam illuc pace tua una cum conjuge

everti hic nos. Nam nisi ad diem dictum
estò adfuerimus, aut nos in imere dolie Scaz.
rassetorum circumventos, trucidatosq; vel
morbum illapsos, aut aliud adversi quippiam
accidisse suspicabuntur. Ad hæc quid me censen'
ullum
esse verbum prolequi? penitus obmutui Trochæ.
rimum: dein mihi redibat Nihil, inquam, ut
te mi
Æquè malim, quàm te hic vidisse quoad vixero
cum filia
Ætatem agere: sed jamdudum erubescit vitium hæ-
rere video
nare tuis sperem: at ego illibenter adversari, nihil agã.
oc tantùm unum abste, ut aliquem permittito,
post annupetas quod parentes cupiunt, hunc itemq;
mnigrchio. Sat habeo, si fundum paterna
am gratiam. Nihil respondeo: agrum mittam, ubi
e sit ac, prius quàm hæc te exedat usura. Hic cum illius Scaz.
ratu remansissem, neque aquid lecti meum miser
Mi pater, quid singultis? quia fronte ego paren- Iamb.
tes meos
norudes? Scelestus iniecum sum profectus, audeam
e sperare? tum pol vel quovis exorsus sum
manniorem deputem. Quæ illis vita sine me
on est futura, miserissima? Equidem nosti
Aliis, quæ ad vitæ palmitem dubi.
mid mentiri lacrimis admissis diem
edulus facio illi grandi pipulo
O E Omnem-

Omnemque rem familiarem, capras, boves,
Asinos, oves, servos, ancillas, reliquamq; supellectilem
Substantiam q; tam auream, quàm argenteam,
Ex aqua cum ipsa divido, lachrymans identidem.
Tandem eum perpeti non possem amplius, hunc effo-
foras.

Troch. *Nunc ille abitum parat. At at, quid hoc? perii, omnes*
Omnes ex nostris ædibus simul exeunt.
Totus tremo, horreo q; post quam horum mihi in
Mentem venit discessus: o dolor gravis!

ACTVS V. SCENA III.

TOBIAS, RAPHAEL, RAGVEL, SARA.

Trochaici octonarij, septenarij, senarij, quaternarij, ac dimissis pluribus octonarijs.

SVperi, merito maximas age gratias.
Cùm evenere hæc nobis fratri prospere. Age
Quid remoramur ire ad eum? Raph. Ego verò volui
Scaz. *Maternis complexibus jam jam sequetur,*
Atque eccum. Tob. Et socer nescio quæ clanculum
Se subducebat modò. Raph. Humani istud ingenii
Iamb. *Est argumentum. Amor parentum in liberos*
Quantum valeat, equidem haud ignorabam. Tobiæ
Non animadvertis gnatæ abitus hunc misere so-
tarier?
Atque ea hinc clam discessisse gratia,
Ne quod animo ægrè est transfigant? Rage. Quid id est?
Quæ post hac futura est vita, cùm in tot annos
Solitudo? sed alio deflectunt verba.

Quid si revocem? Heus heus resistite. Raph. Tobia,
cessest quem vocat. Tob. Profectò is est ipsus. Rag.
Quid est
Si filii quod tua properat jam jam redissem, paulatim
cessasses. Tob. Admirabar quinam abiens as pater,
Rag. Non prius. Sed quid est, hic plus es filia
os? Tob. Repentis mihi visa est opulentia.
quamquam diuturna est, sibi quam moram a est bene.
Rag. Oh, patria simillimus es. Heus filia,
ac te tali dignam prebeas utro
Que per mandatum erit. Sar. Dabo
peram in patrem. Rag. Tuam socrum, & socrum,
qui tibi
me in patrimonium succedent locum, haud minus
quàm me, matremq; tuam reverere. In domesticis
dministri mundis pagoritis, quæ proprie
matrem familias, vbi se dat tam
aves operam: ut quoniam adsum foris maritus Acatal.
rem domi ne quid turbarum sit. Dmal
facundum Deus vestrum faciet, domum bonum Iamb.
beroso, suppeditabit tales, qui tuis
nigis quæ digna videantur. majoribus
ur. Memorem diverte monuisse me pater.
g. Cæterum tibi Tobia mi hanc in manum
o, & tua mando fidei, tu illi pater
sthac, tu maritus, tu patronus, tu. Tob. Ah, pater,
e lachrymas magnificentius habebitur, quam si domi
tua. Sed est materna quippiam
od nam ais pater? Rag. Nihil, ejus bene

Et prosperè omnia valeant. Sav. Vale
Mi pater. Rag. Vale, vale, inquam, gnata, posti-
mum vale.
Discrucior animo, hæc cùm tam subitò mihi
In tristitiam commutatum gaudium.
O mutabilem ac volubilem rerum omnium
Conditionem! Sed quid ineptio? Non mi ædepol
Quæstibus? vale, ejiciunda hæc herculè est
Pectoris mollitia, animis indulgentibus.
Generum nactus sum ex animi sententia,
Filiam talem reperiò virum, qualem ipsa me
Sperare neminem auderem. Asperum, prope
Ædibus nostris ejectus, cruciatur bolum hunc si
Ereptum esse à faucibus. Postremò, omnia res in
da est.
Quapropter videndum, ne animi supremum
Grati, nunc id incusare, quod votis frequenter ut
Evenirent, optavi ardentissimis
Multa ex quo fuerint incommoda, ajax æquum est
re incommoda.

ACTVS V. SCENA III.

TOBIAS, RAPHAEL.

Septenarij, partim recti, partim

Ipsa comperies mi frater, nullam rem tam
dudum
Vide difficilem esse, quin levis fuerit, si velis.
Adsit alacritas. Vel reditus hic, quanto nobis non
Laboriosus, prius nuper erat discessus. Sine

Vti vides, defecimus, & aleò de via nos sum
Defatigatus, ut vel Niniven citra moram rectà
Hodie contendere liberet, jii conjugé, & grege
Servorum, & utcillarium jumenta vestra agentium
Essemus impediti, quæ relinqui haud expedit.
Raph. Est istud quidem ut dicis Tobia: verùm mihi
Si hac in re, quemadmodum in alijs hactenus, auscul-
taveris,
Non hic pernoctabimus: at quod superest viæ,
Incunctanter perficiendum arbitror: Non te latet,
Diem, quo nos domi futuros pollicè amur,
Pridem octiarum præterisse unam: patrem
Matremque dolore simul atque metu consentabescere
Quemque diem illis annum videri. Tob. Nil quidem malim
Azaria: sed quid conjunx, reliquaque familia, Scenar.
Quæ jam sessum longinqua reddidit profectio?
His longius hoc die si sit eundum, periculum est,
Ne in media subeat deficiant via: Raph. Scio, sed eas
Committemus, apud quem modo pernoctabimus, hospiti.
Tob. Satin' tuto? Raph. Quidni? probè ego hominem
novi, vir est
Idei fati spectatæ. Tob. Sed non tacuerunt vitium,
Si sole consequuntur post, necubi aberrent verendum.
Raph. Eidem ut deducat dabimus negotium, ipsique
Juvenes simulac pervenerimus aliquot famulis ede
Albris gnaros, qui ibi eam mittemus. Tob. Quid mihi
Ex usu ista fore videtur, ego, jubens obtempero.

TOBIAS, ARCHIPPVS.

Trimetri Iambici.

Quotidie magis augetur mihi de filio
Solicitudo, & quo abest diutius, hoc eius
Desidero impotentius. Ita nullus est
Opinor calamitosior, neque cui magis
Bona felicitates aduersæ sient.
Eheu, quot jam annos natali ejectus solo,
Hic seruitutem pertulit grauissimam!
Quot incommoda perpessus! denique quo mihi
Tum accidere posse arbitrabar tristius,
Visu spolior miser. Tamen hoc ut cunque meus
Tulit hactenus ægritudines. Nunc ut nihil
Molestiarum desit, major insuper
De filii salute mihi objicitur metus.
Ad hæc accedit uxor rixosa, baud levis
Profectio malum: cujus quot in me nihil
Iampridem auresculæ sunt! At at, æstivus crepat.
Mirum ni ulla est, quæ tam clara, ut quis sit audiam.
An. Sires mihi secunda essent de filio,
Iampridè venissent. Tob. Est ipsa. An. Ah, quos mei
Et quas anxietates meum mihi confecit filius!
Tob. Ecce antiquum obtinet. An. Qui respondeam!
Dum verbum parat, sentio, nescio quid præ ferit.
Sed opportune illum hic stantem reperi.
Ut dicam quod animo ægrè est, eum
Videbo: ecquid rectorsum atur filius
Tua consilia jam me miserè solicitu

Infortunatior pol me mulier nec est,
Nec fuit unquam, tali viro quæ nupserim.
Tob. Ah, pergin' lingua uti petulantia? quasi
Isthic minus mea res agatur quàm tua:
Si quid nobis adversi forte evenerit,
Mihi major sustinenda est portio: atque ob id
Haud quaquam aequa res mihi neglecta fuit.
An. Nisi fuisses insciens, pecuniam
Hanc perdere malusses, quàm periculis
Tot, tantisque objectare filium, neque
Ignoto committisses adolescentulum.
Tob. Mulier iniqua nihil quicquam injustius,
Quæ, nisi quod ipsa fecit, nihil rectum putat.
Opinione melius res cedet arbitror.
Non cogitas quidem longè hinc abesse, & nostri
Mores hominum, ad numerandum quisque est tardior.
An. Tandem hoc tua se recipit oratio? Utrum
Jóvne aiebas Gabelem esse optimæ fidei
Quicum vel in tenebris micare fit tutissimum?
Si incolumis esset, jam hîc adesse fat fuit:
Quando jampridem debuit prætervolare.
Tob. Non nescis abiisse diu citius quàm putas.
Quàm quid times? si ea certò sint evenerint male,
An. Ah, desine quid mihi istiusmodi prosagis mali.
Tob. Nolite macerare obsecro: quin pectora
Quieto sit patium. Quid hæc sibi vult?

Et ejus mihi cura est salus. Tob. Adeon' putas
Me omnem penitus exuisse humanitatem, ut hoc
Dimet. *Non mihi itidem, ut tibi doleat?*
Sed quid profuerit, si me pergam affligere?
Quid aliud quàm malum condupliceem mihi?
Multum juverit animum in re media dolere.
An. At vereor, si modo vivis, ne miseram ut dicunt
Scaz. *Vitam in sordibus exigas. Tob. Pergin'*
Eandem nobis toties cantiunculam
Occinere? interiit, perit, quid sit nescio,
Quin ipsum salvum sibi jam spero propediem
Hic adfuturum. An. Spe niti miserrimum est.
At utinam ita Deus faxit. Tob. Faxit, sat modo
Divine ne diffidas munificentiæ.
Sept. *An. Mi vir, nescio quos procul hinc strepitus audio.*
Scaz. *Duo sunt, alter filius, alter haud multum*
Sept. *Dissimilis ei, ut esse consuevisse, adolescentulo.*
Tob. Faxit Deus ut sit filius. An. Ita spero quidem.

SCENA

TOBIAS, RAPHAEL, ANNA, TOBIUS.

Trochaici septenarij, & octonarij catalectici.

QVàm nos exspectatio arbitrari perget tuos
Ventura in adventu? Raph. Explicandum mihi
gaudia
Tobia, ubi salvos videbis nos domi
At vide ne vostri animum
Sis: sed quid dicam? de fellis
Amissum restituam usum? Tob.

Successerunt? si experiar dic sodes? Raph. Non minus
Iuverit hic fides, quam cor in obtegendo taciturnitate.
Tantum divinum consilium meminit, Deum
Ora, ut nostrum curatur sua fœcundet gratia.
An. Quis propius accedam, & quò oculos intendo acrius,
Hoc illis mihi videntur similiores. Tob. Quid ais? ah, Iamb.a.
Nunc demum eructor, nihil mihi prospicere oculos.
Raph. Tobia, patrem & matrem pro foribus stantes
conspicor.
Tob. Sunt hem, certè sunt. quæ gratia hic consistam
nescio.
Raph. Nostrum opperiuntur adventum. An. Certè ipsus est
Mi vir. Tob. Hem, quid ais? An. Cum eodem qui- Acat.
cum hinc est profectus
Comite. procurram obviam, atque in amplexum illi
properabo.
Tob. Rape me sodes tecum, quid me solum deseris?
An. O mi gnate, ô unice mi, salvum te gaudeo
Advenisse. Tob. Credo mater. An. Salva sum quæ te Acat.
valentem
Atque incolumem rediisse intueor. Tob. Sed quid pa-
Valuitne usque? An. Ecum tibi foribus. Tob. In-
Pronus illabitur. Ah, quam vereor nè læserit Senar.3.
proruendo, ut valuisse vix putet,

Quid-

Quidnam hoc est rei? sic me te hîc esse humi
Prolapsum? dolatve quippiam? Toba. Nihil
Iamb. Omnino mi fili: & si quid doleret, cunctis vel immort
Mihi tuis dulcissimum foret complexibus.
Tob. Frustra mo salvum reversum exhibiturum, nisi &
Te pater mi incolumem, ac salvum offenderem. Toba.
Deum
Immortalem! pra gaudio quid agam, vel quid loqua
Planè nescio. Nulla mihi res posthac potest
Tanta intervenire, ut agritudinem adferat.
An: Mi fili, Deus nequit quam miseram exagerim
Te absente hîc vitam. Toba. Hem Tobia, redisti'n' so
lus? hospitem
Nónne reducis tecum Azariam? Tob. Quid ni pater
Toba. Ubi is est? Raph. Prastò sum Tobiæ. Toba. Da
do manum
Mi frater, quò te amplectar, & exosculer. Tibi
Benefaxim lubens, qui incolumem mihi restituis fili
um.
Sed quid? qua vos gratia istuc miseram,
Accepistis argentum a Gabele? Tobi. Ad assem mi
ter
Confecto chirographo numeravit pretium.
Toba. Bene mehercule factum, gaudeo. Raph. Imò fe
Quid boni adferamus preterea, sum istud magis
Dixerim Tobiæ. Toba. Quidnam amabò? Raph. Id
triumphaveris
Scitar. Serio. Toba. Quin dic, quid est? Raph.

rum. Tob. Heus
Tobia, uxorem in iussu meo? Tobi. Gaudebis, sat scio, V.
Pater, ubi cognoveris cuius sit filia.
Tobe. Cuius? Tobi. Raguelis cognati nostri. Tob. Hem,
bene
Ita me Deus amet factum. Audin' uxor hic quid dicat? An. Oh,
Quidni audiam? at ubi illa est? Tobi. Acri eam reli- Senar.
quimus,
Cum grege ancillarum, & servorum, boves, oves,
Asinos, & camelos huc ad nos evehentium.
Quam simul si adduxissem, multò huc veniissem sextus:
Et sciebam quanto pere vos nostra afflictaret mora.
Tobe. Vnde tanta pecudum, & mancipiorum copia?
Tobi. Cuncta hæc Raguel gnato dedit dotis. An. Oh, la-
chrymæ mihi
Erumpunt pre gaudio. Rap. Tum tantam auri, argen-
tiq; vim,
Vt regalem vos videre credatis opulentiam.
Tobe. O ingentem munificentiam!
Iuno uxor, ac Deum nos dastituisse clamita.
An. Mi vir, peccatum à me maximum est, sed non o-
portuit
A vobis relictam. Tobe. Quid si nos nostrum Sy-
rum
Illic abeuntem misimus? An. Certè si ille occurrerit,
Multo propiùs ibunt, & minor futura erratio est.
Nam via peritissimus est. Tobi. Mater consulis
probè.

An.

Iamb. *An. Intrò igitur concedam, ut hoc illi dem negotij?*
Nisi quid dissentis mi vir. Toba. Iube properet quàm
tum potest.

ACTVS V. SCENA VI.

TOBIAS. TOBIAS. RAPHAEL.

Versus ejusdem generis.

NVne experior illos nequaquam frustrari Azarię,
Qui in Deo omnem spem fiduciamq́, collocant.
Senar. *Hoc si & tibi mi Tobia persuaseris,*
Ad eundem modum cuncta tibi succedent bene.
Tobi. Admitemur pro virili mi pater. Rap. Nunc To-
bia
Fel quod dixi profer, evq́, patris lenter
Illinito oculos. Tob. Quam rem tu nunc adcipio
Iamb. *Filii Tobi. Sine pater, profuturum confido. Toba. Vi-*
sodes, ne malum pro remedio nobis exaspores.
Tobi. Nihil est quod metuas pater. Rap. Vim quod li-
benter audias
Nunciem tibi Tobiæ bona pristinum tuis
Oculis visum restituet Deus. Toba. Mi hospes re-
tinam ratum
Sit quod prædicas. Tobi. Cave ejus pollicitationibus
Iamb. *Diffidas: nihil enim unquam consilio illius*
Ame est susceptum, quod non successerit feliciter.
Dicam divino vestro percitum: adeò mihi ipsum fe-
cit.
Huic uni hoc nostrum acceptum referri convenit be-
num:

Vtpote cujus suasu, atque impulsu sunt transacta omnia.

Toba. Scio fili, atque ob id magis solicitus sum, quo munere

Hanc tantam erga nos compensem beneficentiam.

Raph. Si vobis quid fecit, aut facio, mi senex quod possuit,

Istud haud mihi, sed divinæ debetur gratiæ:

Ac proinde nihil à te pretii repero. Toba. Ah, nimium me pigas

Ingratum. Certum est, nunc tibi condigna referre gratiam,

Vt penes me esse positum pietatis præmium scias.

Quodcumque à me domum optaris, optatum feres.

Raph. Nil moror munera: abunde mihi magnum præmium

Arbitror relatum, quando id quod feci, gratum esse vobis

Conficio. Toba. Tace sodes: non committam tam ingratitudinis

Vt crimen, quo vix scelo aut aliud detestandius magis

Reperiatur flagitium, incurrisse videar, atque

Genere prognati simus, ut nos dedecorat admittere

Quicquam, quod hominum vulgus merito irridendat: ne scio

Quid mihi solito acrius pungant, ac pruriant

Oculi, vix manum abstinuo. Raph. Erica quotiam petes

Mox squamma, qua dum impedium visum, decidet.

Toba.

Tob. Oh, vide amabò, ne me frustratus lætitiam conjeceris. (dubitatio.

Raph. Itáne parvam mihi apud te esse fidem? Ah, absit. Iam. 3.

Tob. Nil dubito quicquam: tu modo, quod facio, est ejus imperio.

Raph. Nihil ad hanc rem necesse est amplius: vide Solum, ne quod Deus indulget, tibi tua Intercipiat diffidentia. Sed intrò statim Hinc cunctæ domus: vela uxorem, familiam tuam. Admirandum illud spectare prodigium. *Tob.* Agedum, Duc me. Et quis me fortunatior futurus est, si luber, Siquidem te ô cœlum iterùm mihi detur contemplarier!

PERORATIO.

Iambici trimetri.

NOn est quod hic moremini diutius,
Hos nostros qui spectastis ludos scenicos.
Iam si quid restat porrigetur clanculum:
Ibi visus pio restituetur seni,
Deorum, exhibebitur spectaculum,
Ludis non exprimendum scenicis. Sed quid
Mihi spectatores? Optimum obverteris?
Resistite paulisper. Priusquam hinc domum
Vos recipiatis, audite precor pauculis,
Quantumque sacris continentur literis,
Ad nostram sunt salutem prodita. Hic senex
Tobæus, invictæ exemplar patientiæ,
Tot undique virum septus calamitatibus,
Nec animum despondens tamen, quem non, licet
Grevissimis intricatum infortunijs,
Ea stabilitate reducat tollerantia,

Scaz.

Vt te
Nihi
Se per
Imm
Appa
Salut
In gau
Adeo
Esse in
Quoda
Eant n
Deo d
Calum
Se se int
In hunc
Nec eri
Si nos h
Sed quia
Et inter
Adeste h
Animum
In rem v
Septem,
Raram fi
Brut orum
Non prac
Formosa i
Canum in
Pereunt,

Vt temporarij jactura cunctis videatur
Nihil quicquam moveatur, aut certè minus.
Se pergat affligere? ratus quod à Deo
Immittitur, quamvis molestum asperum
Appareat, nihilò minus tamen sibi
Saluti fore: quin hunc finem luctus breves
In gaudium commutatura sint cum nihil
Adeo in rebus terrenis firmum, stabile q̃
Esse intueatur, quod non affluens
Quodam cursu modò huc, modò illuc fluctuet.
Eant nunc mortalia suspiciantissatis,
Deo desisse, ac res humanas contemnere.
Celum mari commisceant: his perditis
Se interijsse clamitent. cum tot Deus
In hunc præter spem olim contulerit cõmoda.
Nec erit hodie ipsius manus contractior,
Si nos hac dignos præbeamus gratia.
Sed quidnam Tobiæ monet connubium?
Et interempti septem Saræ conjuges?
Adeste huc adolescentuli, qui uxoriis
Animum adjũxistis cõplexibus: audite quod
In rem vestram futurũ est maximè. Hi viri
Septem, quos sacra cæsos narrant Biblia,
Raram stupentes sponsæ pulchritudinem,
Brutorum animantium ritu, libidinis,
Non procreandæ prolis studio, amplexui
Formosæ inhiabant conjugis, salacium
Canum in morem. Atque ob id vixdum ingressi torũ,
Pereunt, & in atrum protrudunt Tartarum.

At

At Tobias pudicitiæ memor, ac Dei
Suam precibus vitam commendans, dolor
Impuri euadit spiritus, & fructibus
Exoptati ventus potitur connubii.
Atque hac ob id maxime repetimus verbosius,
Sept. *Vt & illorum interitus, vitiorum & miseriæ tribus*
Et hujus felicissimi in tribus omnibus
Successus, à lasciuia, aut inuocentes
Ne iisdem Asmodæi irretiti cassibus
Supremi vindictam incurratis inimici.
Atque ita tandem simili piæ mentis
Valete, & si placuit quod actum est, plaudite.

IVDITHA.

ACTORVM NOMINA.

HOLOFERNES, imperator Assyriorum.
OABVS, AMMONIDES, duces militum.
ACHIOR, Ammonita.
THRASO, militum præfectus.
ABRAX,
AGOAS, cubicularius Holofernis.

OZIAS, Consul Bethuliensium.
IOACHIMVS, summus sacerdos.
SADOCVS, CHABRIAS, GABRIAS, cives Bethulienses.
IVDITHA, vidua.
ABRA, Iudithæ ancilla.

PROLOGVS.

Thimothei Iambici.

SAlutem vobis ego dicturus plurimam
Viri colendi, clarissimi, humanissimi,
Quicunque ad ludos hos festos adestis strenue
Alacres, frequentes, hoc tam tristi tempore. Agite dum,
Non multis verbis, sed orationem hanc
Prolixa remoratione. Quid quæritis, cur simus,
Paucis hîc coram narrabo vobis dicta.
Et quis sit ille, Deus qui rutilat dedit nomen.
Honestus noster auctor dida scenæ scribit,
Quia suam vobis antè probari industriam
Sæpe animadvertit, alienam vitans fabulam
Profert: nec, præfatione tamen, ut puto, & sacrum
Sacro Bibliorum sumpta auctoritate.

Quodcunque ei tempus vacuum à scholastico
Negotijs conceditur, id omne huic studio
Libenter impendit. Neque inutilem suam
Operam, aut laborem studiose pubi, neque
Vobis ingratum fore putat, si literis
Divinis, seu politioribus animum
Dicatis artibus. Nam quemadmodum suam
Orationem à veterum poetarum stylo
Phrasique procul abesse confitetur, ita
Hoc quicquid est aut lectare, aut discendi,
Eo pensatum ut unique existimat, nihil
Quod hic usquam aut obscœnum, aut turpe, aut
ludicrum,
Nihil quod sit teneris offecturum auribus,
Verùm pudica, casta, verecunda, omnia.
Itaque non desunt homines docti, qui libenter
Legunt libenter; [illegible]
Quorum sequi vos mihi videmini
Sententiam, qui attentos, ac benevolos
Et cum silentio auscultantes conspicor
Nunc ne quid de re abusum esse putetis
Me dicat, si suspensos hic diutius
Vos teneam. Nunc jam adhuc operæ faciet,
Hujus periochæ dum vetero actum.

Secunda Periocha.

HOloferne rebus Assyriis ordinatis
Bello, & rebus præclare gestis, [illegible]

Gravi obsidione urbem Betuliam premit.
Cives suis diffisi viribus, Dei
Subsidium implorant. Dumde aqua penuria
Laborantes, statuunt sese hosti dedere. Iroch.
Nisi intra quinque dies ipsis opem ferat
Deus. Quod simulac rescivisset Iudithe,
Cùm Ozia civitatis princeps gravitet
Expostulat. Hinc divino afflata numine,
Noctu cum ancilla castra ingreditur hostium. Iroch.
Scitéque fictis Holofernem fallit dolis.
Quem post ea vino immoderatè hausto obrutum
Cùm obtruncasset, sacrum amputatum caput, ad suos
Revertitur. Hostes, subito perculsi metu,
Fugiunt, Hebræis victoria, Iroch.
Prædáque patriis, summum collaudant Deum.

ACTVS I. SCENA I.

HOLOFERNES, MOABVS.

Iambici senarii & septenarii.

Et istibonis per fortem datum mihi, feliciter,
Ac prosperè succedunt, quæ facio omnia. Scaz.
Nam in quamcunque orbis partem cum meo accedo
Exercitu, victoriæ continuò mihi
Ingens gigantur, ut repidet tellus.
Nec ulla est usquam civitas, quæ me exigat
Tam naturæ loci munita, aut viribus
Opibusq; possit, resistere quæ audeat mihi.
Quin omnes, simulac adventum meum procul
Rescierint, protinus accurrunt, & se, & suas

Vrbes, munitiones, ac propugnacula, quibus
Confisi, quoslibet alios hostes protecto
Contempsere, atque aversi sunt hactenus,
Troch. *Vltro dedunt supplices: per omnia*
Preceptis, mandatisque parentes meis.
Ex qua quidem re tam feliciter, atque fortiter
Gesta, summam profecto apud regem meum
Laudem, præmia, magnificentiam, ad hæc gloriam
Memorabilem, atque adeo decus immortale apud
Troch. *Posteros me consequuturum confido.*
Quandoquidem una hæc viris principibus est via,
Qua ad honorem numquam interitiuum, æternamque
nominis
Memoriam emergant: dum ignavorum, atque inertium
Troch. *Hominum fama, dum vita intereat una pariter.*
Quod pol dedecus, & evitasse me hactenus scio, &
In posterum metuere, vitaturum studio.
Sed inter hæc tam multa, quæ ex animi sententia
Mihi succedunt, unum illud hercle me male habet,
Quòd vos Betulienses, reliquumque Israelitarum
Populum audeo etiam nunc imperitum experrum
meum.
Quod equidem quando mihi vetuerunt quidam, quibus
Credo satis. Atque adeo hæc ea idcirco dixerim,
Esse, facile pol intelligi, atque perspici
Potest: quod nullis unquam, aliorum malis,
Et cladibus admonitis, legatos ad me præmiserint
Neque de dedendis civitatibus suis
Scaz. *Inter se unquam egerint, aut cogitaverint quicquam.*

Sed faxo ut dd inultum audiatur: negotii ego cum Octo.
telum
In me tam insignem impunit am tolinquendam ar-
bitror.
Quin tu tam hos nequitiorum hominum extirpa-
genus.
Mo. Isthunc pol ictu princeps illustrissime. hem,
Laudo nihil enim in eos tam crudele unquam statueris,
Quin pejora meruerit sint scelerati simi,
Hol. In utramque, ut i apparet, nunc aurem dormiunt:
At ego jam illos, ut digni sunt, controvebo sacrilegos. Troch.
Qui se neque edictis nostris, neque ullis legibus
Teneri existimarint: qui nos illudendos sibi
Proponunt? audacissimi. Ad eorum satis est,
Quàm non hos indignis modis ulciscamur magistros. Octo.
Sed opportunè huc ad me accedit Achior.
Ex illo quæram quodnam hoc sit hominum genus:
Tum qua eorum sit confidentia, qui maximo suo Troch.
Malo, adversus stimulis se nimis calcitrare audebit.
Hic illum, dum propiùs accedit, opperiar foris.

ACTVS I. SCENA II.

ACHIOR. HOLOFERNES. MORBVS.

Senarij, & septenarij Iambici, admistis paucis octonarijs.

DVcis Holofernis vocem audire visus sum mihi.
Atque eccum, succedam, & colloquar. Salveto
plurimum
Dux invictissime. Hol. Salve Achior, pol convenit

Huc aduenistis; nam est in quo nunc mihi tua
Opera, atque consilio sit opus. Ach. Si in me quid est
Princeps honoratissime, quo tibi queam
Prodesse, agedum impera: quodcunque volueris
Effectum dabo protinus. Hol. Heus, laudo: sed est quod
te rogem.
Ach. Quid obsecro? Hol. Dicam. Cùm omnes, quicquot in his sunt regionibus,
Magno metu, atque horrore nos sibi vestimo scundi
putent,
Et cùm ex variis locis, atque urbibus nudique
Ad nos cunctis aconcurrant, ac supplices tendant manus
Quid causæ sit mirer, cur præfractũ hoc, & pertinax
Apellarum genus, arma aduersus nos sibi
Sumpsit, ac nostrum imperium contemnendum aeiter
Contemnendum, atque reiiciendum existimet.
Præterea montes, & viarum angustiæ
Trochæus. *Occupare munitáque conentur potius, quàm,*
Quod suo cum exitio nihilominus erit eis
Faciendum posteà, sese dedant nobis. Ach. Dii
herculè
Quod sentio, & verum dicam dux vnicissime:
Mentiri enim non est meum. Hol. Atqui loquere,
Nam audiendi sibi. Ach. Populus hic contemptis Di
Deabúsq, omnibus, quos diuersus regionibus
Is diuersis alit, coluit, vnum Deum,
Cœli, terræq, conditorem, veluti illi sibi
Persuadent, obseruant, & venerantur religiosissi
Cujus præcepta olim obsequentes, cùm sanctè

Inge

Ingens totum terrarum arguere orbem, ex patria
Proculin Aegyptum se contulerunt. Atque ibi
Per quadringentos annos, aut eo amplius,
Mira vera soboles, ac propago amplificata est modis.
Dein' cum iniqua, atque intolerabili tyrannide
Regis premerentur, opem, & subsidium sui
Dei precibus implorarverunt supplices.
Qui ipsorum miserens, varios, & inauditos clad ibus Troch. 2.
Totam Aegypti regionem vexa ffecit, ut eos,
Necessitate tandem rex coactus, missos fecerit.
Quos tamen haud multo post, mutata in diversum
sententia,
Armata cum manu sequeretur maxim, in mari, quod per-
vium illis
Effecerat Deus, refluentibus aquis fluctibus,
Una cum Pharaone totus interiit exercitus.
In quo quidem Aegyptiorum interitu istuc fuit
Memorabile, quod ne unus quidem superfuerit,
Qui tam gladio nuncius esse posset. Mox Scaz.
Montosa, ac solitaria ingressi loca, cum cibi,
Et potus inopia laborarent, amari Catal.
Fontes divino de suo adiuvati gratia.
Panisque quos se detulerunt affatim,
Et oleo illis manipuam antea deficiens modo. Troch.
Porro quod quisquis etiam est meditandum, inermes 2.
Cum essent, hostes tamen vicerunt quoslibet,
Deo propitio pugnantes. Neque unquam rex fuit,
Aut gens ullo, aut numero ullo quispiam, licet
Quisquis copias fuerit adjutus maximis,

Qui non adverſo marte, & infeliciter
Planè cum eis bellum geſſit, dum ſa[illegible]
Troch. *Morigeros, atque obſequentes præberent Deo.*
Quem ſi quando ſtrevissent (quod quidem ob eis ſuc-
ctum eſt ſæpius)
A quovis ſunt ſeparati, ea debellata protinus.
Quare priuſquam illos adoriaris, hæc
Serv. *Quo pacto ſe habeat mi domine, volam omnia inquiri,*
Et perſcruteris ſedulo. Quod ſi in Dei
Sui cultu ſtare nunc eos perſpexeris intellexeris,
Troch. *Fruſtra te fatiges, at quæ autem, quod aiunt,*
Agas: cùm vinci, aut ſuperari nequeant, donec Deo
Iſtum, de quo dixi, propitium habeas, ſilicet.
Hol. Vah ſacrilege, na ego te pro iſtis dictis auscul-
bo probè.
Mo. Dignus pol eſt, qui indignis intereat modis.
Ach. Commori, væ miſero mihi. Hol. Quid tecum
muſſitas
Scelus? Ach. Nihil herele mi domine, niſi quod ea-
ſilium liberum
Oportere eſſe exiſtimat, neque gratuitum,
Troch. *Aut iniquo animo ferendum, ſi quid ſuæ ſit*
3. *Dictum, quod placeat minus. Hol. Eccum loqui*
Mecum audes, aut quicquam mutire verbi?
Agedum, jam faxo experiaris, quàm ſit pulcrum
Ignavorum iſtorum Deum, quem tu inuocas tibi,
Vaniſque nimium hic nobis venisti magnifice.
Ach. Me miſerum, qui nunc quamobrem accuſer, dis.
Hol. Ah, neſcis impudens? jam jam facies, ut ſcias.

An tu me nebulo dignum putas, quem irrideas,
Et quem tam aperte fallere incipias dolis?
Ehodum, comprehendite illum, & ad Betulienses, vi-
ras
Istos fortes, si dii placet, atque strenuos,
Vinctum deducite, ut cum illis intereat: & suo ma-
lo
Discat, in uniuersa terrarum orbe preter Troch.
Assyriorum regem nullum inuenire Deum.
Ach. Heu me infelicem! quid feci, aut quid commeru-
rui obscene?
Hol. Abripite eum in quam, quid statis stipites? Ma-
Nisi
Sequimini, pugnos in ventrem ingeriet venefico.
Hol. Scelerate, tu tuo indicio quasi fur experiisti hodie.

ACTVS I. SCENA VII.

THRASO, LABRAX, ACHIOR.

Ejusdem generis versus.

Quid restitas? ab, sequere sceleratissime,
Nisi obuerso volo te malis prouehi.
Lab. Cessator, pergo. Ah, cruciou mihi dosse bonu-
hum,
Quo scapulas huic conteram impurissimo. Troch.
Ach. O indignum facinus! quid peccaui miser?
Thr. Taceo, quia nam? Ah. Si illum, qui te animo con-
sulit,
Affligendum, & perdendum existimat, quid facies ei,

Qui

Scæ. *Qui aut damnum dederit, aut malum. Lab. Vetitum dictum est,*
Malum consilium consultori pessimum.
Idque adeo miror, quomodo tam ineptum quid tibi
In mentem potuerit venire homo stultissime.
Ach. Vt res est dicis, atque hercle id quod senior
Et me nihil mentitum cognoscetis postea.
Troch. *Th. Nugæ sunt, quas adfers, mera, & fabulæ.*
Lab. Mihi pol quidem non sic videntur, neque commentum placet.
Sed agedum properemus. Rursusne restitas
Ignave? pugnum, nisi sequeris, in te impingam tibi.
Ach. Ne ego sim infelix, qui pro consilio bono,
Tam malam inde gratiam. Th. Quid grandis impudens?
Precium fers ob stulticiam te dignissimum:
Ach. Istuc quidem malim, quam ob peccatum nam,
quod sciam,
Mali pol commerui nihil. Lab. Tibi te nihil
Commeritum dicere est iam amplius audax fore iterum.
Qui hos Israelitas homines ignauissimos,
Scæv. *Nullis aut copiis aut viribus vincas,*
Aut superari posse asseris? Dignus pol qui in crucem
hinc
Absque vlla abripiaris mora. Th. Vah non vides
Quanta cum regum Assyriorum ingruat
Et Holofernem, fortissimum nostrum ducem,
Affecta contumelia, eum contra in bella dignum

Nequequam nos pugnaturos prædicas? Quibus Troch.
Iam totus terrarum orbis victas prebet manus?
Et quorum vim nulla usquam nationes sufferunt?
Lab. Sapienter pol quidem à nostra duce factum existimo,
Atque eadem ex re tua: qui ab his, quorum potentiæ,
Opibusq; diffidis, te distrahendum censuis:
Et ad eas nobis agendum, qui insuperabili
Virtute prediti, sæ adversum nos, & te simul
Patronum defendant, atque tuebuntur optimè.
Sed nescio quo hæc procul adventare conspicor,
Fundis, armisq; instructus. Ex Batulia
Vrbe huc illas speculatum venisse arbitror.
Nos ad latus hujus montis si videbitur,
Secedamus, parumq; isthac à recta flectamus via:
Ne pauci tamen ex vestibus nostris intercamus manus. Troch.
Th. Placet, age propera, ut ego vos videam ut comprimas
scelus.
Vah, quid timebam? matia te inquam, caruifex
Achæe. Silvano hercule sæpius Tu Videa, sed promoves
nihil.
Ehem Labræ, neque hic morandum nobis diutius,
Neque propius ad urbem accedendum existimo.
Quare ubi isti, quam haud procul hinc abesse conspicis,
Manibus, atque pedibus alligatum eum reliquerimus, Scæ.
Nobisq; cum simul in tempore. Lab. Agedum placet.

Nos

Nos nunc conjiciamus quantùm possumus. Tho. Age.
Præcurre, consequar.

ACTVS I. SCENA III.

ACHIOR. SABOCHA. MELCHIAS.

Ejusdem rationis versus.

Ehen miseriam? Itúne mi hic
Dimet. *Relinqui solum? aut à fortè*
Dilacerandum, aut ipsi hosti periturum propediem?
O Barbaram crudelitatem! ô pectora
Quavis immaniora tygridis! Sal. Ebo Melchia,
Satia pol, satis inquam procul jam progressi sumus.
Nam vereor si pergamus ire longius,
Ne ab hostibus circumventi, perimamur insidiosè.
Mel. Nihil adhuc nobis periculi est. Ach. Sed prædæ hîc
Ad me in valle istâc video, & mestam.
Quot, vorem herbi vi mendax, & aconita, quicunque
sunt,
Troch. *Implorato opem. Si pereundum est, nostris*
Hominum, quam lanienæ fortunæ nos multis mori.
O populares, accurrite, mihiq;
Auxilium ferte miseræ, accurrite obsecro,
Troch. *Atque infelicis vos misereat sortis mei.*
Mel. Quem hic audio vociferantem, & vultu mæstum
deflentem suam?
Deus bone, quid istuc monstri est? Ecquem in orbe hic
Ego alterum esse video, Sal. Ebo Melchia,
Video ego quoque. O prodigium! hinc quantum possu-

Fugiamus, & ad urbem rectà recurramus viæ
Mel. Mane paulisper Sadoce. Ach. Accedite propius
Fratres, missi sumus, & innocentes sub venio mihi.
Sad. Ædepol hercule ego hic vobis posse fieri videor
Melchia:
Quare fugiendo inquiem, dum fugiendi datur
Copia. Mel. Quin accedamus potius: nihil periculi est,
Cum nemo unus hîc videatur esse. Sed quid est?
Mirari, neque conjicere quid rei sit,
Nisi quicquid est, ad illum ego istuc accidere mihi
Num insidiæ metuo nimis. Ach. Adeste fidei
Viri, animumque ex animo ejicite formidinem.
Nihil enim hic vobis eveniet mali. Mel. Quæso
Quid tu hîc hominis es, aut quis te allexit ad urbem?
Hanc? & quodnam ob facinus? Ach. Nullo hercule
Mihi cum ignis meus. Sed cujates dicis viri,
Aut quibus venistis è regionibus? Troch.
Mel. Ex urbe hac proxime profecti nunc egressi sumus.
Ach. Betulia? Sad. Scilicet. Ach. O factum bene. Mul-
Pol nunc mihi malim dari. Sad. Quid ita? cedo.
Ach. Dicam, sed hoc ut scitis primò volo:
Me vestra causa indignis hisce esse acceptum modis.
Mel. Quid ais, propter nos hæc tibi contigisse prædi-
cas?

Ach.

Ach. Ita est profectò ut dico: solvite me obsecro,
Rem omnem, ut sese habeat, vobis commemorabo
ordine.
Mel. Heus, salvantum, ac diffringimini vincula.
Ach. Gratiam habeo vobis, & quando vicibus habiturus sum maximam:
Et majorem etiam pietatem, ut vobis referat Deus.
Sed Pelopem esse te tua indicio est oratio,
Quæ cujusque ut cultus esset declarat maximè.
Sed nunc eloquere sodes, quod promisti celeriter modo.
Troch. *Cum nostra causa hîc requisti dicere.*
Ach. Faciam, atque lubens quidem, sed nimis ego
hercule
Vobis metuo male. Sad. Quid ita? Ach. Nam scitis quo
in malo,
Et in quanto periculo sitis miseri. Mel. Mitte obsecro
Ambages, remq; omnem uno verbo nobis expedi.
Ach. Longum foret, si vobis vobis commemorem omnia,
In urbem vestram me deducite potius.
Ibi vos ea, ut gesta sunt, præcribam,
Rem omnem vobis narrabo ordine. Sad. Mones
probè,
Atque ideo tibi libenter hic obtemperaverimus. Ach:
Bene.
Pol facitis. Agedum, properemus, res non patitur mo-
ram.

Ac-

Actvs II. Scena I.

OZIAS, ACHIOR, ISCHYNVS.

Trochaici senarij, & septenarij.

PRo Deum immortalem, facinus indignum Achior,
Quid narras? vtinam est, siquidem tu hæc vera prædicas!
Ach. Est ut dico Ozia: pudet hominem furore percitum. Iamb.
Ozi. Heu me miserum! vrbs vbique est aperta diuitum
Nos affligunt innocentes. Ach. Quin ego iam breui
Hic eum futurum eum omni exercitu esse existimo.
Ioa. O efferatos hominis animos! o dementiam! Iamb.
Ah, nullone nos pacto tyrannidem,
Ac crudelitatem animi eius euitare Adonal.
Poterimus? vbi, Ioachime, quid eum illis agas
Qui neque Deum, neque bonum, neque quid æquum sit sciunt?
Nec quicquam faciunt, nisi quod lubet. Ozi. Eheu
Miserum me!
Est diuturnum, non stabile breue mortalium!
Iam aliquot hos annos in pace, ne sine periculo Iamb.
Viximus: at vbi rursus de imperio exortum est
Holofernis, homo impurus ac pessimus impius,
Qui hoc vnum studet, hoc, omnibus locumbit vmbris,
Quo hanc nobis tranquillitatem omnem exturquent infelicibus:

cibus:

Iamb. Nosq; feritate discruciet, & excarnificet sua.
Cum tamen a nobis ei nulla unquam orta sit
Iamb. Injuria, sedulo cavevimus hactenus
Ne illum aut dicto, aut facto offenderemus. Ioa. Ah,
Iamb. Quis pectore tam duro, atque adamantino est
Cui non lachrymæ ist hæc eventus calamitat.
Acat. Verùm quid agimus nunc, at quid consilij capiemus?
Ozi. Ozi: Nescio hercule, nisi hoc unum, quod fert
feret,
Vt fortiter atque magno animo feramus: & in Deo
Omnis spes sit nobis. Ioa. Hem, pie atque fortiter
Laudo: nam si ille opitulari dignetur, facillimè
Hominis impotentis & furiosi declinabimus
Atque avertemus injurias. Nihil enim agit
Ac frustra se defatigat cum Deo
Acatal. Quisquis pugnare parat. Idq; admodum ipsa frequenter
Experti sumus. Ozi. Scio istuc esse ita ut
Dicis Ioachime: & tamen quando in mentem mihi
Nostra veniunt delicta, haud mediocriter vereor
Ne ille nos deserat, & ab hoste immani atque effero
Superari sinat. Ioac. Peccavimus hercule
Frater fateor ac poenam commeruimus gravissimam.
Iamb. Sed resipiscamus, & quod per per avimus
Crimen agnoscamus, atque confiteamur. Supplices
Nullum est delictum cui non benignus ignoverit Deus,
Siquidem ex animo eius pœnituerit non defuerit
Ozi.

Ozi. Verè tu potisthuc dicis, atque nos decet.
Quapropter nihil jam nobis restare arbitror,
Nisi ut ad divinam confugiamus clementiam,
Anteactæ vitæ deplorantes crimina. Iamb.
Hoc unicum in his nostris calamitatibus
Confugium, hoc tutum salutis nostræ asylũ existimo.
Cæterum nihi Achior pro indicio gratiæ
Agimus maximas, animóque infracto ut i
Sis oramus. Insaniat Holofernes, sævisque
Contumacibus verbis, atque minis tumidis
Cœlum terreat, nihil efficiet modo, quod fore
Confido, Deum propicium habeamus nobis. Achi.
Hoc quidem
Herele haud dubium sanquam fiat mihi. Atque adeò
quia id
Futurum prædicebam, ille indignatus, huc Iamb.
Me ad vos protrahi jussit: idem & vobis, & mihi
Exitium minitans. Quæ quidè omnia, ut meminisse vos Iamb.
Arbitror, meus narravi ordine. Ita. Ademinimus probè.
Sed nunc intro, si videbitur, conveniamus, &
Cives extra urbe in templum convocatos Acat.
Ad resipiscentiam, delictorumque pœnitudinem Iamb.
Exhortemur sedulo. Ozi. Nihil est quod aque faciam.
Lubens. Agedum, præcede, sequimur vestigio. Iamb.

ACTVS III. SCENA II.

HOLOFERNES, MOSAVS, ARCHONIDES.

Ejusdem rationis versus.

Tanc vendidon quisquam ex ignaviſſimo

Acat. *Isthoc recutitorum grege pacem petitum,*

Iamb. *Aut supplicatum vobis advenit? Mo. Nullus*
Omnino princeps honoratissime.
Hol. Qua est, si non hec appellanda contumelia est?
Sed inultum faxo id nunquam auferent. Spero me
habere,

Acat. *Quo hos meo excruciem modo. Am. Frequenter dixi,*
idemq,
Nunc dico denuo dux ornatissime,

Iamb. 3. *Nisi audacissimis horum seditiosorum hominum*
Molitionibus omnibus obsiteris modis,
Profecto in magnum aliquod malum temeraria
Tandem hec erumpet confidentia. Mo. Bene herculè

Iamb. *Ab Ammonide dictum est: prudenterq; admodum.*
Nam deteriores omnes sumus licentia.
Quod nisi protinus eos adoriamur, illudent, ubi
Nos aut cessare, aut languere senserint.
Quare dum licet, & dum consulendi tempus est,
Præfractam horum cohibeamus pertinaciam.
Vlciscamur impurissimos: malè
Perdamus totum hoc apellarum genus. Hol. Hem,
placet.
Non pol desinam, neque conquiescam, donec id
Perfecero. Tum autem sceleratus, atque perfidus
Achior, vah, quibus illum exercebo modis?
Quem quidem mihi muo optarim dari obviam, ut
Iram hanc omnem in eum evomam: satis id habue-
ro supplicy,
Dum modò illum ulciscar, ut meritus est, mastigiam.

Quem

Quem ego credo manibus pedibusq; olmizè jam omnia
Facere, magis id adeo nobis ut incommodet, (sua.
Quàm ut illis cõsulat, ad quos stultitia est ablegatus Iamb.2.
Sed præmium jam jam, si vivo, se dignum feret.
Mo. Quod vivo ego suppliciũ commeruisse eũ arbitror.
Hol. Faxo jam mox sentiat. Sed agite dum uti
Fortes, atque strenuos viros decet, animitimini
Mecum, ut contumaces hos, atque improbos
Hostes, Iudeos scilicet impurissimos, Iamb.2.
Acerrimè ulciscamur, & efficiamus, ut omnibus
Exemplo sient. Ne quis sit, nos in posterum
Qui aspernari, aut nostra edicta repudiare audeat.
Atque adeo in Brixiensibus hisce proximis Iamb.
Quid nostri valeat exercitus, jam ostendã. Quin eò
Redigam universum istud recutitorum genus, Iamb.
Vt quò fugiant, aut ubi delitescant nesciant,
Nunc itaque vos manco, atque hortor sedulò,
Ne cujusquam istorum vos misereat, quin potius
Dirupatis, mutiletis, prosternatis, ac
Denique trucidetis protinus, quemcunque
Nacti sitis. Satis jam satis erga nequissimum hoc Iamb.2.
Hominum genus nostra est spectata patientia.
Itaque nunc nihil non experiar, nullumq; non movebo
Lapidem, ut improbis horum conatibus resistam,
Molitiones inhibeam, retundam insolentiam. Iamb.
Quin avinam valunam potius, quàm non hos uti
Digni sunt, ulciscar sacrilegos. Sed satis Iamb.2.
Superq; jam moratum, ac consultum arbitror:
Maturè facto est opus. Hem, præbete vos viros,

Acat. *Atq; exercitum omnem ad urbem continuò admoveri*
Iamb. *Propius: paratis semper obsuit dilatio.*
Am. Imperio tuo & hic, & in aliis omnibus
Sedulò parebimus: impera, ac factum puta.
Iamb 2. *Hol. Credo mox supplicantes aderunt: sed nihil*
Agent: errant, si lachrymis nos flecti posse cogitant.
Iam faxo experiantur, quantùm viribus,
Armis, atque virtute valeant, quos illi ante
Mulieres imbelles illudendos proponunt sibi.
Iamb. 1. *Atque hec meritò illis accident, cùm venerint,*
Qui nos aspernantur tam illiberaliter.
Mo. Eia, sic decet. Hol. Nunc ergo instructo exercitu
Proximè ad urbem accedamus: ego, ut strenuum
Imperatorem decet, praibo: vos me consequimini.

ACTVS II. SCENA III.

DIRAC. IOACHIMVS.

Ejusdem generis.

ITa me Deus amet, quantò ego magis magisque
Effrænatam hominis impij violentiam,
Ac crudelitatem barbaram mecum pendendo,
Hoc magis metuo, ne nos sua opprimat,
Iamb. *Affligat, vexet, atque excarnificet tyrannide.*
Sed commodè Joachimum huc ad nos venientem
conspicor,
Hic enim præsto labor. Ioa. Enimverò nihil hoc
Est segnitiæ, neque socordiæ, quantum hostium
Assyriorum immanitatem intelligo.
Iamb. 2. *Quorum impios conatus nisi prohibuerit Deus,*

Eo

Eò rem deventuram video propediem,
Vt collum capistro, & servituti, atque jugo
Intolerabili nobis prebendum sit miserrimis.
Sed video hic stantem Oziam quem quærebã. Ozia,
Scis quo in metu, & quanto in periculo simus? Scaz.
Ozi. Vtinam nescirem Ioachime. Deus bone,
Militum secum huc quantas addaxit copias?
Ioa. Principes si simus, atque adeo monarchæ, Acat.
Regesq́, potentissimi, nequaquam pol tamen
Tantæ multitudinis vim, atque impetum,
Sustinere poterimus. Ozi. Fuit hercule
Crudelis semper Holofernes ille, atque asper:
Et nunc nihil magis vereor, quam ne quid in nos Acat.
Iratus statuat, ac decernat inhumanius.
Ioa. Adeon' impotentis esse animo, nihil sui esse ut imperans
Libidini, plus quam fatali odio rum desinat Iamb. 4
Nos innocentes persequi? Ozi. Ebeu, tantane
impiis
Illis hominibus malitiam, ac vecordiam
Innatam esse, alienis ut erumnis, & calamitatibus
Gaudeant, atque ex aliorum incommodis
Sua ut conentur comparare commoda? Iamb.
Ioa. Nisi me fallit animus Ozia, haud longè à nobis aberit
Infortunium: ita castris hostium undique
Obsessæ, in angustum oppido nostræ coguntur copiæ. Idm. 5.
Ozi. Est ut dicis Ioachime: perimus funditus,
Nisi Deus suæ nos tuatur clementiæ.

Iamb. *Nam in nostris rebus nobis præsidii est nihil.*
Ioa. Verè isthuc quidem ab re dictum est, ac sapienter: &
Ob id huc omnibus arbitror incumbendum sedulò,
Vt precibus nobis placatum reddamus Deum.
Acat. *Qui si nostrarum calamitatum miserum,*
Succurrere nobis dignetur, facilè vel
Iam.3. *Validissimis illorum obstiterimus cohortibus.*
Namque id re ipsa frequenter experti sumus:
Quando pauci cum plurimis
Congressi, victores tamen exiissimus,
Iamb. *Divina adjutrice ope. nihil enim adversus Deum*
Humana valent vires, nihil armatorum copiæ.
Tutus est profectò, & munitus abundè, hunc qui habet
Propicium sibi. Quapropter, veluti cœpimus,
Divinam implorare pergamus clementiam.
Spero Deum nostris placatum lachrymis,
Iamb. *In his miseriis nos exauditurum supplices.*
Ozi. Id quidē & ego futurum confido. Sed tempus est
Intrò ut concedamus, & omnes cives ad Deum
Scaz. *Exorandum cohortemur sedulò. Ioa. Fiat.*

ACTVS II. SCENA IIII.

HOLOFERNES, AMMONIDES, MOABYS, THRASO.

Ejusdem rationis.

Iamb. *HAnccine ego tam insignem in nos contumeliam*
Impunitam relinquam, Ammonide? vah, mori
Me satius est. Moabe, Thraso, Lakrax, Simalio
Huc prodite, & præceptis meis parete sedulò.

Ma-

Mo. Ebem, præstò sumus domine, tua ut iussa Scaz.
Exequamur gnaviter. Hol. Eia, sic fortes virò decet.
Am. Quicquid præceperis, effectù dabimus proximè.
Thr. Ego quoque pro tuis summis erga me beneficijs Iamb.
Hoc tibi debeo princeps illustrissime,
Conari manibus pedibusq́, nullum non susc ipere
Laborem, atque adeo capitis periculum Iamb.
Libenter adire, dum prosim tibi. Hol. Bene
Pol facitis, qui morigeros vos per omnia, 4.
Atque obsequentes prabetis mihi. Efficiam
Contrà, ne imperatoris benignitas
Vobis ulla in re videatur defuisse. Atque adeo
Totam hanc civitatem vobis diripiendam,
Vastandam, evertendámque propino omnibus. Iamb. 5.
Thr. O liberalitatem maximam! Hol. Neque mihi
satis erit
Hanc evertisse urbem: quin quicquid est ubiq́ Iudeorum,
Exagitabo, atque affligam crudelissimè.
Nullius misereri certum est. Atq́ audin' Ammonide?
Ne pueris quidem usquam inventis, aut mulieribus Acat.
Vos parcere volo: ne sit posthac sua
Qui nobis negotium facessere audeat
Contumacia. Quin quicquid usquam est, sanguine,
Incendio, luctu, atq́ singultu complete strennui. Iamb. 3.
Am. Bonum hercule rem imperas, factúque facillimam.
Hol. Nunc autem quo pacto minimo id negotio,
Atque sine ulla nostrorum militum cæde Scaz.

Efficere poterimus, commemorabo: vos modò
Auscultate, atque aures prabete attentas mihi.
Mo. Arreximus utraque, vel ad nutum tibi
Obsequuturi sedulò. Hol. Aquarum ductus, ac
fontium
Iamb. *Tubos ab urbe statim avertendos esse censeo.*
Am. Consilium callidum, placet. Id si effeceris,
Aqua penuria interituros illos arbitror
Propediem. Neque nobis eorum mœnia oppugnanda
erunt,
Neque cum illis dimicandum unquam. Hol. Si quis
aquatum egredi
Ex urbe ausus fuerit, eum comprehendite,
Et mille excarnificatum trucidate modis.
Iamb. *Sed astu rem videte ut aggrediamini,*
Ne præsentiant. Am. Probè curavero:
Nam quo pacto isthuc soleat fieri, optimè
Calleo. Thr. Quin ego quoque in rebus istiusmodi
Iam ætatem pol contrivi meam. Tum hostibus
Iamb. *Consilia præripere, insidiari clanculum,*
Occultis illorum obsistere molitionibus,
Ex longiori exercitatione, atque usu nunc mihi
Est notissimum. Hol. Optimè hercule facitis,
Qui imperatoris vestri virtutem imitati, viros
Vos acres præbetis, atque strenuos.
Mo. De deditione jam illos in urbe sedulò
Agitare inter se auguror. Et sapiunt mea
Iamb. *Quidem sententia, qui sese nobis vivos dedere*
Malunt, quàm ad unum omnes miserè obtrucidari.

Hol.

Hol. Quamvis se dedant, non tamen vivent nequissimi.
Quin ostendam eis potius, quid sit periculi
Illos spernere contumaciter, quos, cùm volent,
Placare nequeant. Sed satis hic cessavimus diu: lamb.
In castra quisque jam ad suos se recipiat
Protinus: atque illa, quæ præcepi, sine mora
Videte ut exequamini. Thr. Fiet. Hol. De aqua
Ab eis avertenda dico. Mo. Meminimus probè.

ACTVS III. SCENA I.

IOACHINVS, OZIAS, MELCHIAS.

Iambici senarij, & septenarij, admistis paucis octonarijs.

NVnc quod semper metui, & de quo nimis sui
Sollicitus infelix, evenisse audio.
Nulli sumus. Quid obsecro jam nobis aliud restat,
nisi
Vt aquæ inopia omnes pereamus miserrimi. O Deus,
Hæccine vides, & pateris? at opportunè ecce Ozian
egredientem conspicio. Tristis est, eadem
Hæc rescivit mala. Ozi. Hei mihi quantis in calamitatibus
Versamur miseri? actum est. Sed hiccine Ioachimus est,
Quem huc ad me accedentem video? is est ipsius. O
Ioachime, ô mi frater, quid agimus nunc, aut quid das consilii?
Cedo. Ioa. Nescio hercle: nam pejore res loco esse non
potest,

pateſt,
Quàm in quo nunc eſt ſita. Ozi. Ah, itáne de averſo a-
qua
Ductu rem, quomodo ſe habeat, intellextin'? Ioa. Om-
nia.
Sed eccum Melchiam huc ad nos properare conſpicor.
Vide ut perturbatus ſiet. Eadem hæc, quæ nos, malè
Habent virum. Mel. Væ miſero mihi. nunc illud eſt,
Quod ſi omnes omnia ſua conſilia conferant,
Troch. 2 *Atque huic graviſſimo malo ſalutem*
Querant, auxilij nihil adferant. O invidentiam!
Vtrum ſtudióne id habet, an laudi ſibi fore
Exiſtimat, ſi nos perdiderit innocentes. O Deus,
Serva, atque tuere nos miſeros. Sed video quos
Volebam. Eho fratres, qua ſpe, aut quo conſilio freti
ſumus?
Ioa. Ah Melchia, neſcio: niſi quod ſors fert, feramus
fortiter.
Mel. Præ formidine pol mens inhorreſcit mihi,
Cùm quam afflicta res noſtra ſint, ac perdita,
Reminiſcor miſer. Hem, quò redacti ſumus? Ozi. Ani-
mo
Bono, ac forti oro uti ſis frater. Spero Deum
Sua nobis ſubventurum clementia.
Mel. Spero ego pol quoque: ſed ne hæc ſpes nos fallat,
nimis
Metuo infelix. Tum quoties hominis efferi
Immanitatem mecum perpendo, animus præ metu
Quod dici ſolet, in genua concidit mihi. Neque id

Im-

Immeritò certè, ut arbitror: Dimet.
Nam postquam tam crudeliter egerit cum eis,
Qui ultro sese illi dediderunt, quid faciet
Nobis, qui constanter ei restitimus hactenus? Troch.
Vti lupus famelicus in agnos, ita
In nos sine ille saeviet tyrannide.
Ioa. Scio id futurum Melchia, siquidem ille urbem ceperit.
Sed impios effrenati hominis conatus Deum
Frustraturum confido. Mel. Vtinam istuc fiat. sed vide.
Etiam sodes, ne vana lactemur spe Ioachime. Ioa.
Non.
Fiet. Deus ad tempus nos affligi, non extingui sinet.
Tum si omnino moriendum sit, qui pro religione, Scaz.
Pro liberate, pro salute patriae,
Pro aris, atque focis perit, haud pol interit. Troch.
Itaque fortis, ac tranquillo animo ut sis obsecro.
Malum ego homini nullum praeter culpam accidere posse arbitror.
Eam si vitemus, quicquid nobis evenerit,
Moderatè, ne patienter ferendum, non culpandum est Melchia.
Mel. Recte: sed ne aquae inopia afflictemur, atque posteà
Etiam omnino pereamus, non mediocriter
Solicitus sum miser. Ioa. Potin' ut timere desinas?
Quid obsecro hac solicitudine nisi malum tibi
Conduplicas? cum idem vel nolenti sit tolerandum tamen.

men.
Ozi. Verè hoc quidem, atq; uti se res habet, est dictum
Melchia:
Quare adversa hec si animo patienti tulerimus,
Post, nisi me mens fallit, fruemur prosperis.
Mel. Faxit ita Deus. Ion. faciet, tu modo fac sis animo bono:
Et nobiscum Deum precare, vt nos sua
Tueri, ac conservare dignetur clementia.
Mel. Fiet. nam talis mihi vestra videtur esse oratio,
Vt si refrager pertinaciter, peccare me putem.

ACTVS III. SCENA II.

HOLOFERNES, AMMONIDES, MOABVS.

Ejusdem generis versus.

I Am tranquillo animo damnum exeo furas, vbi ab
Redactos pertinaces hostes apellas conspicor,
Vt aqua penuria misere eis pereundum sit propediem.
Ego pol nunc illos sic ulciscar mastigias,
Vt ne impunè in nos illusisse videantur. Vah, ne scio
Scaz. Quos illi nos homines esse arbitrentur, qui
Tantam sibi consumaciam feliciter
Troch. 2 Cessuram credunt. Na illi vehementer errant,
Siquidem nostram pristinam patientiam,
Qua turpiter abusi sunt hactenus, sibi
Perpetuam pollicentur fore. Sed eccum video
Et Moabum. Am. Opportunè pol, atque in tempore
pere

Hic astabat domine: nam ea quæsitum exieramus fo-
ras.
Hol. Quagratia? cedo. Am. Dicam dum manu ad-
modum
Diluculo, per tota deambularemus Scaz.
castra, unumquemque ducem, ac militem officii sui Troch.
Admonentes sedulo maxi. ad cautelam
Propiùs cùm aggressi essemus, munitiones hostium, ac
Propugnacula ut contemplaremur accuratius
Deprehendimus alios quosdam etiamnunc civibus,
Incolibus urbi proximis, superesse fontes: unibus
Quos illi communiverant cuniculis. magis
His in montis radice positis, quam ense armis confisi suis.
Quapropter nisi tu ab his nos arcendos langues,
Ac diligenter propulsandos pristinus
Cum veris, pol frustrà hic, atque adeo magna cum infa-
mia, Dei
Dedecore multos desidebimus dies.
Hol. Quid audio? atqui existimabam omnem famulan-
dum eis
Aquam esse præreptam penitus. Mo. Credideram ego id
Quoque. Ex ipsa ex illis fontibus eos clanculum
Aquam haurire, atque in urbem deferre. Catal.
Hisce oculis vidissem modo, nunquam credidissem.
Cui malo nisi providimus? Si actis cum
Invenerit prudentia, actum agimus: procaciter
Illudet. Si id invenant negotium impedire non
Posse intellexerint. Hol. Ego isthuc facilè impediam.

Da-

Daboq; operam, ut quæ nunc certa illis consilia
Videntur, incerta dubiaq; reddantur omnia.
Quin mihi sic stat sententia, potius animam
Me relicturum meam, quàm non hanc vrbem everte-
Troch. *rum,*
Soloq; aquauerim plurimè. Am. Eia, sic decet.
Hol. Neque horum clade, atque interitu contentus e-
ro,
Verùm vniuersum illum recutitorum gregem
Ad seditionem natum extirpabo radicitus.
Multa illos hactenus malè mea docuit facilitas.
At nunc faxo illius ut experiantur sæuitiam, cuius
Scaz. *Gratia, atque lenitate abusi sunt procaciter.*
Troch. *Neque æquo animo me exoraui simam, quin pro-*
Scaz. *Tam insigni isthac audacia*
Dimet. *Illos, uei digni sunt, ulciscar sacrilegos.*
Malim me crudelem, quàm dissolutum in hos vide-
rier.
Nam nisi maturè eorum restiterimus pervicacia,
Ferociam cohibuerimus, retuderimus insolentiam,
Ad extremum, quæ illarum est confidentia, nos quo-
que,
Vrbesq; nostras oppugnatum venient audacissimi.
Mo. Ist hoc est sapere, non quod ante pedes modo est
Videre, sed etiam illa quæ futura sunt,
Multò ante prospicere. Hol. Id ducis est officium, hoc
qui nequit,
Fateatur se indignum imperatoris nomine.
sime

Mar

Mera dispositis, passim præsidiis in montibus, fontes Scaz.
Eos omnes aut observari, aut obturari jussero.
Am. Isthuc rectè, laudo. Hol. Vos me hac consequi-
mini.

Actvs III. Scena III.

Ozias, Ioachimvs.

Ejusdem generis versus.

Profectò quantò ego magis magisq; ferociam, Catal.
Viresq; invictas horum hominum, tum immanitatem,
Et impotentiam, atque adeo crudelitatem
Ducis hujus effrenati, barbariq; mecum cogito, hoc
Magis mœsto infelix, ne hæc nobis infeliciter
Cedat confidentia: qua freti, tantò copiis
Resistere ausi fuimus hactenus. Neque Troch.
De ulla alia re magis nunc solicitus sum, quàm de a-
qua
Nobis conservanda in fontibus hisce proximis. Troch.
Sed ne & hanc nobis præripiant, quemadmodum
Reliquos aquarum rivos, procul ab urbe averterunt ini-
mis
Hercule ego nunc vereor miser. Dimet
Quod si contingat, actum est de vita, atque salute om-
nium.
At ita me Deus amet, ut ego nunc non tam meæ
Vitæ, cujus maior pars jam exacta est mihi, Troch.
Quàm religionis nostræ, quæ nobis maximè
Cura esse debet, quàm uxoribus, ac liberis

Timeo,

Timeo, quos illi indignis violatos modis,
In seruitutem perpetuam abripient sibi.
Sed nisi me oculi fallunt, Ioachimum huc accedentem
conspicor.
Vel ex solo illius vultu in quàm afflicto rerum statu

Dimet. *Sumus, videre facillimè. Ioa. Vt*
Nihil quietis est in pectore: dum aduenio,
Cœpi egomet interim mecum rem aliam ex alia

Troch. *Cogitare, & ea omnia in pejorem partem, vti*
Fit, vbi quid in animo solet esse molestiæ.
Quid multis? quo magis hujus hominis impij
Crudelitatem mecum expendo, ac considero
Tyrannidem, hoc mihi ment inhorrescit magis.

Catal. *Eheu, lachryme, quæ posthac est futura vita,*
Cum tam gravis, tamq; misera in mentem venit

Troch. *Seruitus. At Oziam non procul hinc astare video.*
Ozi. Prior ego illum compellabo. Hem Ioachime, quo
in statu
Sunt res, ac fortunæ nostræ? Eheu, quid taces,
Aut quid suspiras, obsecro? Ioa. Oziami, mi frater,
nihil

Troch. *Ego nobis miserius esse arbitror, quibuscumque*
Validissimo hostis barbari obsessis exercitu

Troch. *Nulla usquam aut resistendi, aut elabendi datur*
Copia. Ozi. Eandem etiam hîc ego calamitatem de-
miser.
Sed nescio quem procul exanimatum ad nos accurrere
video.

Peri, quid sibi vult tam praeceps hominis cursus? quàm timeo ne
Ille nunc tristissimam nobis rem nunciet. Troch.
Ioa. Idem & ego futurum augmor, adeò animus formidat,
Ac terrere obstupuit mihi ——

ACTVS III. SCENA. IIII.

MELCHIAS. IOACHIMVS. OZIAS.

Ejusdem generis.

—— Eheu, vix sum compos animi, ita
Vsque currendo sum defatigatus miser. Troch.
Pedibus pol magnas habeo gratias, qui me ex periculo
Tanto surripuerunt. Sed ubi nunc Oziam
Nostrae urbis principem reperiã cogito. Ioa. Melchias
Es, & te nominat: appellemus. Ozi. Heus bone
Melchia.
Mel. Quis homo est qui me? Eho, te ipsum quaerebam Ozia.
Hem, tu quoque hic aderas Ioachima? non praevideram
Te, ignosce. Ioa. Quidnam est quod ita trepidas, aut
quid exanimatus es
Obsecro? celà. Mel. Actum est, perimus miseri.
Ozi. Istud avertat Deus.
Mel. Nescitis quantum ego vobis adventu meo
Nunc afferam mali. Ioa. Eheu miserum! facile quidem
Isthuc futurum, cùm te accurrentem procul
Conspiciebamus, augurabamur modò.

Mel. Ad restim jam quidem res nobis devenit planissimè.

Ozi. Va nobis miseris. sed narra sodes quid sit mali.

Troch. *Mel.* Hostes omnibus undiq; obsessis fontibus, aquam
*V*niversam præripuerunt nobis. *Ozi.* O Deus,
Quid ego audio? actum est, siquidem ita isthæc vera prædicas.

Mel. Verissimum esse reperietis quod nunc io.
Nam claxulam modo ad hauriendam aquam dum exeo, priùs
Quam ad ullum pervenissem fontem, circumventus undique,
Ex insequentium manibus, vix effugi miser.

Ozi. Va nobis infelicibus, ut animus in me, ac formidine
Vsque antehac attentus fuit, ita postquã adempta est,
Lassus, curaq; confectus stupet. *Mel.* Eheu, Miserè!
Quid facimus nunc, aut quid das cõsilij *Ozia*? *Ozi.* Neque
Quid consulam, neq; quid nobis faciendum sit scio.

Ioa. Deum immortalem! quam ego nunc totus displiceo mihi.
Nullos credo esse quam nobis miseriores vivere.
Sed intrò si videbitur nunc concedamus, ut omnibus
Troch. Civitatis nostræ convocatis optimatibus,
Consilium unà capiamus, quid nobis potissimùm
Opus facto sit et. *Ozi.* Vt lubet, præcede, sequimur. O Deus,
Serva obsecro, atque tuere nos miserrimos.

Ac-

SCENA 3.

OZIAS, IOACHIMVS, MELCHIAS, SADOCVS.

Ejusdem fationis versus.

MVltos jam lamentando, flendóque exegi dies
Nec ut cessit tacht jamis excutiunt oculis.
Praterea corpus longiori elanguit inedia.
Quin genua labant, pedesque vix sua
Sustinent onera. Deinde cum de religione Catal.
Per impios hosce homines planè extirpandâ, deque eo-
oribus,
Ac simulacris construendis. Tum de libertate
Nostris in servitutem hinc abducendis mecum cogito,
Dolor è malorum omnium est gravissimus.
Atque hanc calamitatem, & miseriam quo modo
Nunc effugiemus, equidem nescio. Cum aquæ penuria
Jampridem tota laboret civitas, cisternis omnibus,
Quæ intra ædes sunt, ante aliquot dies planè Scaz. 2.
Exhaustis. Atque nec nobis melius magis, quam ne
Urbs extrema necessitate cogatur, Troch.
Vim nobis faciant, atque ad deditionem cogant. Sed
quid hic
Pupi, quantum hinc hominum accurrit vide omnis-
titudinem:
Locum ubi vix ceperit. Quid faciam nescio.
Ioa. Prohibete tumultum fratres, atque quieti omnes
estote, obsecro.
Et quod Deus nostris offensus criminibus
Nobis immittit, patienter ferendum atque fortiter.

Mel. Quam tu nobis patientiam Ioachime, quam
Commemoras fortitudinem? vàm in tantis calami-
tatibus
Versemur miseri. Ioa. Spero Deum nobis adjutorem
fore.
Sad. Isthuc quidem omnes speravimus hactenus: at
nunc vides.
Opinor, quàm miserè hac nos spes fefellerit.
Sed ad Oziam, uti te fatturum dixisti, nos dedu-
cite, ut
Sciamus quidnam nobis faciendum siet.
Ioa. Agite, sequimini. At ecquem non ita mœstum hoc
eum
Stantem videra. Ozi. Deum immortalem! quid ego
nunc eis
Respondeam, aut quid consilij dem nescio.
Ita conturbatæ sunt omnes rationes mihi.
Sad. Quid nunc ais Ozia? videsne nos consiliis tuis
Miserè impeditos? eáque redactos esse ut
Mors nobis vitæ præferenda siet. Ozi. Respirate,
bona
Animo estote obsecro. Deus etiamnum vivit, cui
Nos, nostráque omnia cura esse experti sumus sa-
pissime.
Troch. *Mel. Iampridem nostris delictis ille offensus, ac*
ritibus
Obturatis nos spernit, & aversatur supplices.
Ozi. Peccavimus fratres, confiteor id quidem, &
Malo gravissimo, atque adeo exitio digni sumus.

Sed spero tamen Deum nostri misertum, hunc lo-
strum in gaudium
Nobis eventurum propediem. Sed. Isthaec ver-
bia sunt.
Quibus ex nobis sublevisti hactenus. Iuve in Scaz.
Eum rem rediisse videmus locum, ut urbs hostibus
Iam jam dedenda sit nobis. Numq, ita jubet
Necessitas, durum telum. Et pol satius est, mea
Quidem totius q, populi sententia,
Vt captivi nostrum colamus, atq, veneremur Deum,
Quàm religione extrahamus, per maximam.
Ignominiam, dedecus, atque opprobrium interamus Catal.
Omnes. Oza. O conditionem infelicissimam!
Ioa. Durum quidem, sed levius sit patientia,
Quicquid nequit mutarier. Oza. Auscultа obsecro
Sadoce, vosque omnes, qui huc venistis, fratres: ad
fortiter
Resistendum hostibus exhortatus sum vos hactenus:
Eo quidem animo, quòd certò confidebam, Deum
Sua nobis subventurum clementia. Id
Quoniam nondum accidit, oro, atq, obtestor vos om-
nes, ut dies
Tantum quinque patienter ferre pergatis, quæ mag-
no animo,
Ac forti sustinuistis hactenus. Spero interim
Deum opitulaturum nobis. Quòd si dicbus Catal.
Illis quinque exactis, nondum precibus lachrymisq,
quas
Sine intermissione effundendas puto,

Divinam exoremque fuit ibimus clementiam,
Ne unum quidem urbis deditione mihi obtrudam.
Agite, atque hinc in re vos prebete mihi.

Troch. *Mel. Si quidem quinque, verum ne fiant istiusmodi*
Dios. Ozi. Profectionem plus quinque, aut. Sad. Aut nihil
Moramur. Ozi. Non fiet, tantum hoc permittite mihi
Vos exorem. Mel. Pol virtus tua nos monet Ozia, ut tibi,

Troch. 2. *Rem quanquam gravem, atque difficilem petenti*
Pareamus, nisi quid dissentiis fratres. Sad. Age dum,
Concedimus, sed hac qua dixti conditione Ozia.
Ozi. Sic fiet. Ite nunc intrò, & dormiam, uti hactenus
Feciſtis, pergite implorare misericordiam.
Felicius hæc res quàm arbitrabar successit mihi:

Troch. *Quando commodè loquendo quinque etiam nunc impetravi*
Dies: interea fiet aliquid eventurum boni.
Quod ſi intra iſtud tempus Deus nondum nobis subvenerit,

Troch. *Actum erit: neque quicquã nobis restabit miseris, niſi*
Vt nos tyranno hosce dedamus impio.
Quod ut prohibeas, auertásque oro te mi Deus.

Troch. 2. *Maxima quidem nostra sunt peccata, sed tua*
Longè major est clementia, quapotissimum

Scaz. *Tandemum auxiliari soles tuis, dum omni*
Præsidio, omnique humana destituti sunt ope.
Id vòsecro ut nunc nobis eveniat. Deus

Sed estne hanc Iuditha, quam impia stipatam arbis primatibus,
Ac presbyteris, huc ad me festinantem conspicio? ea pol
Est ipsa, nunc quid fiet, nescio mene esse arbitror?

ACTVS IIII. SCENA III.

IVDITHA AZARIAS, OZIAS.

Ejusdem generis.

QVid istuc est fratres? itáne quinto ab hinc ex-
acto die
Ozias impius his nos dedendos censet hostibus?
Aza. Ita quidem res habet, ut dixi Iuditha.
Sed eccum ipsum stantem foribus. nunc eum
Præsentem adoriaris licet, quem absentem inusasti
hactenus.
Iud. Id faciam, ac confidenter quidem: quando- Troch.
quidem
Errare, atque adeo (ut pace illius istud dixerim)
Peccare mihi videtur grauissime. Ozi. Quisnam Troch.
obsecro
Est ille, quem errasse ais, & peccati insimulas? cede
Iuditha.
Iud. Dicam Ozia. Tu es ille, quem deliquisse graviter
Existima. Ozi. Quid ita? die sodes: non enim
Intellige. Iud. Non? bem. Ozi. Non profecto. Iud. Ats.
faxo jam ut
Intelligas. Oza. Si peccavi forsan, non causam dico, quin
Quod mentitus sim feram. Iud. Tun' tempus, aut diem,
Quo nobis subveniat, statues Deo? ut nisi

Troch.2 *Intra dies quinque opem ferat, tu urbem impiis*
Hisce dedas hostibus? ah, itáne consulem,
Ac civitatis principem facere decet? hoc meæ
Fidei credas velim: neque tali oratione, neq; animo
Dimet. *Nobis placandus est Deus.*
Catal. *Quo quidem ad iram illum provocaveris facilius.*
Troch. *Non ille benignitati, ac clementiæ suæ.*
2. *Tempus à nobis sibi præscribi postulat:*
Tum demum succurret, cùm divinæ illius
Catal. *Voluntati visum fuerit, nostræq; saluti*
Troch.2 *Expedire cognoverit. Itaque nunc subsidium, atq; opem*
Ejus imploremus, nostraque crimina
Confessi, orem us supplices, ut cùm illi maximè
Placebit, tum nobis potissimùm auxilium ferat.
Scaz. *Quemadmodum quondam majores nostri, quando*
præceptis
Divinis post tergum rejectis contumaciter,
Alienos colierunt Deos, graviter puniti, atq; hostibus
Troch. *Traditi, miseris interierunt modis:*
Ita & nunc idem ille patrum nostrorum Deus,
Suo nutu qui regit, atque moderatur omnia,
Nostra ulciscens delicta, nos premi, & affligi sinit.
Troch. *Quam profectò afflictionem quam adhuc adesse*
Nobis salutarem esse confido, ita brevem fore
Auguror. Atque hæc spes hinc nunc suggeritur mihi:
Quod impio aliorum Deorum cultu contempto, piè,
Ac religiosè ipsum unum venerati sumus
Hactenus. O si. O virtigiem faustum fortem, atque
Troch.2 *strennuam!*

Vah, pudeat nos nostri, qui viri, atque principes
Populi summus. Iud. In memoriam vobis redigite obsecro,
Quo pacto Abrahamus, Isacus, atque Iacobus, patres
Nostri, qui omnes quidem viri fuerunt optimi,
Variis malis, & cladibus olim exploratí, neque
Animum vanam despondentes, divinam consequuti Catal.
Sint gratiam. Sic etiam nunc fratres Deus
Nos exerceri, haud extingui finet. Ozi. Verissima
Que dixisti, sunt omnia: & laudo constantiam,
Ac pietatem tuam mea Iuditha. Deum itaque
Te oramus, ut precibus, atque lachrymis tuis
Placare nobis coneris Deum: tibi
Enim, quia mulier pia es, & mente melior quàm nos, scio
Illum obtemperaturum magis. Iud. Ebodum, auscultate, nam Troch.
Quod facere in animo concepi, exponam vobis: Aza.
Quid Iuditha?
Iud. Hac nocte ego cum ancilla mea Abra constitui
ex urbe egredi.
Neque hic, quid sim factura perscrutari vos volo.
Deum tantùm orabitis, ut ancillam suam reverti Catal.
Permittat incolumem. Id si evenerit, uti
Confido, promitto vobis salua futura omnia.
Ozi. Iuta Iudithæ. Deus tibi comiti, atq; redeunti sit
comes.
Iud. Spero ita fore: vos ad pertinime opperiminí:

No

Ne sit qui egressum remeantem videat. Ozi. Age sis.
Deus
Immortalem! mulier mulieri quid praestat? virtus ei
Relucet ex oculis, gravis & severitas.
Inest in vultu, atque in verbis fides. Aza. Ad haec
Troch. *Rara vipa integritas, moresq; amabilissimi*
Eam commendant maxime. Huc accedit admirabilis
Quaedam, quanquam in cultu neglecto, forma gratia.
Sed hoc demiror Ozia, qua causa eo sit ex
Troch. *Civitate itura, an quidnam molitura sit*
Mulier, nisi quicquid est quod conatur, confido ei,
Et nobis omnibus successurum feliciter.
Ozi. Confido ego herculè quoque. Sed mane, si placet,
Troch. *Ad portam recta concedamus via: atque eam*
Illic expectemus, dum veniat. Aza. Age, in nobis
nihil est mora.

ACTVS IIII. SCENA III.

IVDITHA.

Eiusdem generis versus.

DIfficile pol, atque arduum est, quod molior, & tamen
Spes magna habet animum, hanc nemo mihi
Successuram ex sententia. Sed quoniam viribus
Humanis effici id nullo modo potest,
Orandus est mihi Deus ut meis suaveniens,
Et subvenire dignetur conatibus.
Clementissime coeli, terraeq; conditor Deus,

Qui es Dominus Simeonis patris mei: cui
Virtutem tuæ fortitudinem, atque adeo memorabilem
Victoriam contra hostes olim tribuisti tuos:
Orote, atque obsecro, ut divina gratia
Tua, benignitate animum corrobores mihi.
Vt in eo, quod tuo, ut arbitror, afflatu numine
Adorior, fortunæ constanter perseverem. Troch.
Ne patere mi Deus, ut hoc impium, atque barbarum
Hominum genus impune in sanctissimum tuum
Illudat nomen: nostq; divino tuo
Hactenus addictos cultui, majoribus
Affligat gladiis bello superatos miserrimam
In servitutem abripiat sibi. Quin potius pro tua
Pristina erga nos effice facilitate, & clementia, Troch.
Vt gloriosus ille, atque efferus suarum virium
Ostentator, tuiq; numinis contemptor improbus,
Ab imbelli illusus muliere, intereat turpiter.
Vtq; ipsa re nobis declares, quam nihil
Omnino adversus invictam tuam potentiam
Hominum impiorum valeant vires. Tum quam miserè
insaniunt,
Et quam propere sese fallant, qui copiis,
Qui gladiis, qui scutis, atque sagittis, qui quadrigis, Hyper.
suoque
Equitatu freti, contra te insolenter crista as erigunt.
Erit hoc per totum terrarum orbem memorabile ac Troch.
tuo

Im-

Scxr. *Imprimis glorioſam nomini ſuo, quid*
Non ſolum homines, ſed etiam ipſum cælum facie-
Terret minis, non multitudine militum,
Aut bellica virtute, ſed per inermem fœminam,
Medio ſublatus, riſui ſit omnibus.
Hæc quæ ſo nunc ſic nobis eveniant Deus,
Vt impii hominis exempti tyrannide,
Summis tuam in nos laudibus evehamus munificen-
tiam.
Eia, feliciter ſucceſſurum auguror,
Adeo divino afflatu æſtro, animus geſtit mihi.
Nunc tempus eſt, ad exeundum ut me parem.

ACTVS IIII. SCENA IIII.

OZIAS, AZARIAS. IVDITHA.

Ejuſdem generis.

BOno animo eſto Azaria, haud quaquam etiam
ceſſat, &
Illam jam jam hic tibi adfuturam polliceor: proin'
Troch. *Tu varam iſtam ſolicitudinem, quæ te déſorciat,*
Ex animo fac ut amoveas tuo. Aza. Credo quidem
Venturam eam Ozia, ſed quid ſit effectura neſcio.
Ozi. Neſcio ego quoq; & tamen ſpero Deum non de-
ſerturum ſuos.
In eo omnis ſpes ſit nobis: quandoquidem in humanis
viribus
Aut opibus nobis præſidii eſt nihil. Aza. Sed ne illa
ſpes

Nos

Nos frustretur, verum miser. Ozi. Age, non sit bono
Ominare at eccam eam cum ancilla huc conspicor Troch.
Accedentem. Ad. Est, an non est? certè ipsa est. Ei, Catal.
ut vemusta,
Atque etiam est, omni suo mundo expolita,
Ornata, splendidissimè. Dimet.
Ozi. Tum quemvis ornatum native forma excellit
gratia.
Iud. Adsitis Ozia, ut quod factu eram me vocet, Troch.
Vobis prestem. Ozi. Hem, consequere, atque fortiter,
Laudo. Iud. Deum omnes tandem orare supplices,
Vt quicquid illud est quod molior, sim
Nobis secundet indulgentia. Ozi. Ehem Iudithа, Troch.
Quam ego mutata! Ehi dii meæ miser. Dimet.
Iud. Absit, absit timor, cunctis trepidatio, nihil
Cuiquam innocentia incolumi accidere potest malis.
Tum si mundo moriendum superis, pro patriæ more,
dulce, & Scaz.
Decorum erit mihi. Dum ne ob malefacta pereo, pa-
triæ festum.
Ozi. O mulierem piam, fortem, atque strenuam!
Age, macte virtute, Deus faxit, ut quicquid Scaz.
Id est, quod animo tam magno concepisti, tibi,
Nobisq; omnibus ex animi sueco dat sententia.
Iud. spero ita futurum. Nunc portam Ozia jube
Aperiri, ut quo ire constitui, recta peragam via.
Ozi. Effectum est quod vis, en patet. Deus deducat,
ac

Redu-

Reducat te salvum, atque incolumem. Aza. Egressa
est illa, quo
Animo, atque consilio plane nescio. Di. Ego quoque
Id, quod facere conatur, ne conjectura quidem
Troch. *Assequi possum: nihil omnino tamen id profuturum*
Confido: nam mulierem esse scio, & prudentia,
Troch. *Atque ingenij industria, ut quodcunque suarit aggressa, non*
Temere, aut inconsulte id facturam, sed sapienter, & cum
Bono consilio suscepturam esse dixeris. Aza. Est isthuc quidem in his nostris calamitatibus
Et erumnis magnum solatium mihi: sed illud multo majus, ac firmius
Troch. 2 *Esse arbitror, quod mulier est antiqua fide,*
Moribus integris, ac vitæ sanctissimæ.
Et propterea spero Deum illi adjutorem fore.
Oze. Idem & ego persuasi mihi. Sed nunc tempus est,
Ut ad somnum nos componamus: cras simulac dilux-
erit,
Omnem populum ad preces continuas excitabimus,
Atq; exhortabimur sedulo. Aza. Age, ubi voles: ego præ-
sequar.

ACTUS III. SCENA V.

IUDITHA, AZA. LABROS, THESO.

Ejusdem generis versus.

Audeo tandem hoc hunc superasse montem, cu-
Ascensus difficilis, atque molestus fuit,

Ita

Ita descensus nobis prius facilimus.
Ab. Est ut dicis Hera. Iud. Tum videritis solis, qui non
pretulit
Abesse videtur, efficiet, ne ubi uberemus à via.
Ab. Verane id quidem, an ut quid hoc? Iud. Quid ve-
bra? Ab. ne sis.
Quos huc ad nos armatos properare video. Iud. Bono
Animo este, facile illos placavero modicum ne animum
Iamdudum in pectore mihi sunt consilia omnia. Catal.
Lab. Videdum sedes diligenter. Thraso,
Vt fontes hos observandos, ne præsidio sint. Troch.
Firmo nobis ad uendum quibus. Eho isthuc vero vide
Curatum est sedulo. nullus enim jam præsidem hauriendæ
aquæ Troch.
Gratia, nisi unum ne propter ubertatem maximam
E civitate aquulam fuisse ajunt olim prodi.
Sed hem, quid isthuc Labrax? mulieres duas
Propius huc accedentes conspicio. Labi. Pro Iupiter! Troch.
Monstri simile. Eho dum, ne evenuas hæ ob sublinatur 2.
Nobis. Quin præcurramus eas obviam,
Ac campi latitudinem, quam compassimus. Heim, tace Catal.
Istic illico, atque gradum cohibete venefica.
Iud. Salvete viri humanissimi. Lab. Apage, dico ego,
Nobis insidias fieri. Iud. Animum quietum este, ac mit-
tite
Nos obsecro mani neque vobis insidiæ, neque
Quicquam omnino à nobis vitiendum erit mali.
Th. Idne fias, summa est adhibenda cautio.

Sed

Sed cujates est is, aut unde venitis tam mane?
Iud. Mulier sum Hebræa, ex civitate Betulia
Troch. *Ea nocte huc ad vos egressa clanculum. Lab. Hem,*
Betulia? qua gratia? Iud. Ut imperatori
Scaz. *Vestro indicem, in quibus afflicto, atque miserostatu*
Troch. *Res sint civium: & simul commonstrem, quo modo*
Vbique facillimè capere possit, ne amaquidem
Ex copiis suis amissa. Lo. Eho, pene hercule,
Atque sapienter à te factum esse arbitror
Mulier, qua in tempore salutì prospexisti tuæ.
Nam ea pol forma esse videtur mihi, ut potius
Servari, quàm tum sexcenti is illis perire debeas.
Neque est quod à nobis emetuas tibi. Quin scio
Adventum, & conspectum tuum Holoferni duci
Nostro gratissimum futurum. Agite ducam, sequimini
Ad illum vos recta deducemus. Iud. Placet.

ACTVS V. SCENA I.

HOLOFERNES, AMMONIDES. Ejusdem generis versus.

Catal. *PVlchrè pol etiam nunc, quod à me est institutum,*
Procedit opus. atque adeo opportunè admodum
hæc
Mulier se vobis obtulit: qua quomodo
Invenit, ut se sese habeant res, mihi narrarit omnia.
Sed qualem ego nunc illam dicam esse feminam?
Qua hercule venustiore nullam usquam arbitror
Reperiri. Quare nimis ego illam aspicio libens.
O faciē pulchrā! deos omnes debuit ex animo timere:

Tadet

Tedet harum quotidianarum formarum. Troch.
Sed eccum Ammonidem exeuntem conspicor:
Am. Quamquam in subigendis hisce Israëlitis magnus hactenus
Nobis susceptus est labor: patienter tamen eum
Ferendum tolerandumque esse existimo: vel ob
Eam solum causam, quod tam formose, atque optimè
Morata, apud illos reperiantur femina. At
Eccum imperatorem, haud prævideram. Hol. Hem
Ammonide,
Quid ais? istáne ex hujus mulieris Hebreæ tibi
Forma placuit? Am. Perplacuit pol dux illustrissime.
Hol. Eia, minimè te hallucinatum esse arbitror:
Nam & ego quapropter satis illius pulchritudinem,
Elegantiam, ac festivitatem prædicem.
Planè nescio Ammonide. & nosti, ut opinor, quàm Troch.
Oculatus formarum spectator siem. 2.
Am. Ne comparanda pol quidem hæc est ad eas, quæ
in regionibus
Reperiuntur nostris. Hol. Novæ figuræ oris, color
Verus, corpus solidum, ac succi plenum. Porrò mores hujus
Tam excellenti formæ per omnia congruunt.
Præterea, quod in nostratibus rarissimum est Troch.
Mulieribus, facundiam admirabilem,
Prudentiamque in illa deprehendisse videor mihi.
Itaque quod se recepit facturam, de eo quidem
Haud dubiũ est mihi. Sed intrò nũc eamus, & Troch.
In castra ad nostros revertamur. Am. Agedum, ut
Iubet, sequor.

ACTVS V. SCENA II.
IVDITHA. ABRA. THRASO.

Ejusdem generis.

*E*Nimvero gaudeo, Deo, gratias ago,
Cùm id quod meditor, etiamnunc mihi ced
feliciter.
Hem, sequere me Abra. Abr. Vix assim hera, cu
militibus.
Completa sint hic omnia. Iud. Esto animo bono,
Dimet. Nihil nobis periculi est:
Nam etsi deprehendamur, mandato tamen
Ducis Holofernis salve, atque incolumes erimus.
enim
Per tecta edixit castra, ne nobis, etiam
Troch. De nocte egredientibus, obsit, aut nocent quisquam.
Sed obviam video nobis venientem nescio
Quem: præsenti, fortiq; animo fac ut sies.
Catal. Thr. Spero ego nostros hos excubandi, vigilandiq;
Scaz. Labores admodum breves futuros, cùm isti apellam
Gregi ad restim res jam devenerit planissimè.
Sed nescio quem pedum strepitu mihi audire vide
Mulierem illam hebræam esse credo, cui noctu et
quolibet
Catal. E castris egredi ut liceret, imperator
Nostri voluit exercitus. Ipsa hercule est cum ancil
adoriar,
Ac compellabo comiter. Nam pol mulier mihi
Visa est elegans, probisq; ornata moribus.
Matrona salve: quò tibi iter est? Iud. Oratum

proximam hanc vallem: quod ab Holoferne principe
estro permissum est mihi. Thr. Perge ut cœpisti: in his
Nostris castris nullus erit, qui aut dicto, aut facto no- Catal.
cebit
ibi. Iud. Pro isthoc beneficio vobis gratiam habeo, &
labitura sum, quoad vixero. Abra, sequere. Thr.
O mulierem
estivam, atque pulchram! In vita pol venustiorem Troch.
idi nullam. Itaq; minimè hercule mirum, si eam
lagni faciat princeps, nihilq; illi negandū existimet:
ud. Subsistendi nobis hic iam dabitur locus.
ecede hinc istorsum paulisper, donec te vocem.
lagnas tibi mi Deus age gratias, quod hec,
ua numina tuo afflata, facere cœpi, mihi satis
ecundasti hactenus. Oro te porrò Pater
lementissime, ut quemadmodum aliàs frequenter Troch.
laiones nostros, omni humana destitutos Catal.2
pe, prater ipsorum spem, atque expectationem
aviissimis eximisti periculis,
ostes q; eorum, quamvis opibus, atque copijs Catal.
entes, invicta tua virtute delevisti,
extirpasti funditus: ita nunc quoque,
ostri miserius hunc superbum, atque impium
r me de medio sinas tolli tyrannum. Troch.2
re ipsa, atque adeo gravissimo suo edocti malo,
gnoscant homines illi barbari, haudunquam Scaz.
ultrari, qui in te omnem suam spem collocant.
q; inani opera, atque labore defatigari, Scaz.2.
ui adversantur te quoque cultui addictos

Bellum suscipiunt. Peccata quidem nostra maxima
Troch. *Esse fateor, sed tua mi Deus longe major*
Est benignitas: quâ si nobis nunc opitulari
4. *Digneris, profectò fiet ut omnes tui*
Numinis cultores divinum tuam
In se collaudent, atque prædicent beneficentiam:
Vtque alii horum clade, interituque territi,
Neque vim, neque ullam injuriam inferre audeant
Nobis. Quod ut nunc per me, gratia tua
Adjutam evenias, obsecro, atque obtestor te Deus.
Troch. *Sic tua maximè cunctis innotescet clementia,*
Si se facilem, piámque in nos nocentes exeras.
Ehodum Abra, tempus est, ut, unde venimus,
Eò redeamus. Ab Vbi volas: præcede, consequor.

ACTVS V. SCENA III.

HOLOFERNES, MOABVS, BAGOAS, IVDITH

Ejusdem generis versus.

O Piparum, delicatumque, uti præcepi, fac
apparet
Convivium Moabe: nam diem hunc totum, at
etiam
Noctem in lætitia cupio degere. Mo. Et bo, & si
aliud est
Quod imperas, effectum dabo princeps honoratiss
Hol. *Adhæc vinum nobis pincerna ut optimum*
Troch. *Promat, id imprimis fac cures sedulò. Mo. Fi*
Hol. *Atque adeo ne quid omnino desit, quod ad*
Voluptatem excitandam, quodque ad lætum
del

delicias.
Aptum, atque accommodum fiet. Mo. Mirum, Catal.
tametsi
Non admonueas. Hol. Tum Hebraeam istam mu-
lierem
Nobis cupiam adesse in conuiuio, ut sua
Nos recreet, atque oblectet elegantia.
Quin Bagoa id dedam negotii. Eho Bagoa,
Prodi actum. Bag. Presto sum domine, hem, impera
Si quid per me fieri velis. Hol. Israëlitidem
Illam mulierem absque mora coniunxi, eique commodè
Loquendo persuade, ut die hunc volusumin gaudio, ac
Hilaritate exigat. Ba. Dabo hercle operam, & me Scaz.
impetraturum
Confido. Hol. I, atq; matura reditum, eamq; huc vide
Vt adducas mihi. Verbis pol vix possem consequi
Moabe, quantopere hujus mulieris mihi
Placeat forma: & quopacto motus vjus amabiles,
Vultusque decorus, tum vox illius, atque oratio
Quouis suelle dulcior, animum commouerint. Troch.
Meum. Ba. Nihil mirum: neque haud similis est
mulier mulierum
Nostrarum, quae student demissis esse humeris,
Cervice erecta, ac vincto pectore, ut graciles sint.
Si qua est habitior paulo, pugilem esse aiunt: Cibum
Sibi subtrahunt. Quanquam bona est natura, Catal.
Reddunt se curatura iunceas. In hac
Genuinae formae gratia est, verus color, nulla Scaz.
Cerussa, purpurisso, aut stibio fucatus. Hol. Ego pol

Nullam in vita venustiorem vidi feminam.
Quare non desinam, neq; conquiescam, donec ea potiar.
Opperiamur paulisper hic, dum redeat Bagoas:
Quod jam jam futurum confido. Mo. Placet. Bag.
optimè
Pol, atque sapienter facis mulier, quæ principi
Nostro animũ induxisti obsequi. Iud. Ita decet ô bone.
Nihil ille unquã mihi imperabit, quod non sim lubens,
Atque expedite facturus. Bag. Benignè dicis, laudo,
& sapis
Dimet. *Mea quidem sententia.*
Sed age properemus, ne quid nostra illum offendat
cunctatio.
Hol. Vt omnis mora, cupidè quicquam exoranti, sem-
per solet
Esse ingrata, & molesta. At eccam eam cum Bagoa
Huc ad nos accedere video. Eho, quis me fortunatior,
Si quidem hujus mulieris fruende copia
Concedatur mihi? Mo. Id quidem facillimè
Impetraturum te scio: nam quæ femina est,
Scaz. *Quantum vis formosa, atque nobilis, quæ non*
Ad nutum se morigeram præbeat tibi?
Hol. Blandè illam appellabo, atque salutabo comiter.
Eho mea voluptas, meum suauium,
Aduentus pol tuus est mihi gratissimus.
Troch. *Oh, ut te amplectar lubens. Iud. Ne ego mulierum*
omnium
Quæ vivunt sum fortunatissima, quæ placeo tibi
Dux invictissime. Hol. Teneóne te mea Iudítha,

Maxim

Maximè animo expectat a meo? At satis jam cessatũ
est dim.
Eamus commessatum. Am. Vbi voles accũbe domine,
Parata enim sunt omnia. Hol. Ehẽ Iudisha, tu mihi
Dextrum claude latus. Iud. Id quidẽ faciam lubens,
Si quidem ea quæ ancilla apparauit, apponi finas
Mihi. Hol. Sino: Moabe, fac ut accumbant ceteri,
Mo. Curabo sedulo. Hol. Nunc genio indulgeamus, Catal.
Atque hilares simus omnes. Agite, quisque sibi
Sumat, quod palato, atque gulæ sapiat maximè. Troch.
Nam neminem apud mensam decet verecundarier.
Moabe, hunc tibi prabibo cyathum. Mo. Vt tibi
saluti sit precor,
Princeps clarissime. Hol. Hem, vide ut respondeas,
Idque uno hausto. Mo. Faciam herculè sedulo,
Nam fauces ariditate crepant mihi. Quid hoc,
Satin' tibi placet domine? Hol. Bol sterennum,
Virumque fortem te esse judico. Ola, mea
Vita, mea voluptas unica, frontem expurge, &
Te præbe hilarem. Iud. Id quidem ut nunc cupidè, ut
que libenter faciam, tua
Domine mihi præstat benignitas. Hol. O mulierem
Lepidissimam! disperearn, nisi te plus quam oculos
amo meos.
Da mihi osculum animæ mi. Iud. Neque hoc neque Troch.
Aliud, quod à me petieris amplius, tibi negandũ put ẽ.
Hol. Eia, laudo. Sed quid cessant cyathi? Bag. Hunc
scyphum
Tibi, si placet, plenis propino faucibus

Dux ornatissime. Hol. Age, nihil recuso, sed
Audin', ad fundum usque ebibas velim. Bag. Nihil
pol est
Æquè quod fecero lubens. Hol. Mea Iuditha,
Troch. *Quantò jam formosior videre, quàm*
Dudum: quanquam antè semper mihi visa es pul-
cherrima.
Iud. Certè tu pol quidem mi domine nentrò nunc si-
hilarior.
Hol. Verbum hercule hoc verum est, sine Cerere, &
Baccho friget Venus.
Nunc genio indultum est satis, age dum surgamus, &
In conclave unà eamus delicium, atque suavium
meum.
Iud. Nihil detrecto. Hol. At ut, quid ipsius vi-
vinum quod bibi
At dū accubabā, quàm videbar mihi pulchrè sobrius
Nunc post quam surrexi, neque pes, neque mens satis
Suum officium fuum. Mo. Libem, quid fias Bagoa?
Observa principem, atque illum in conclave ducito.
Bag. Non possum: nam ipse quoque pedibus insistere
vix queo.
Et tamen experiar. Hem Monbe, subveni,
Solus enim tantum pondus sustinere non possum.
Scaz. *Mo. Nunquam hercule, ita ut nunc, vino cum vi-*
di obrutum.
Bag. Progredere placide Monbe, ego te subsequor.

ACTVS V. SCENA IIII.

IVDITHA, ABRA.

Ejusdem rationis versus.

EHem Abra, Tu hinc à me foris abiste longius,
Ac diligenter observa omnia. Ab. Faciam hora.
Iud. Nunc tempus esse arbitror, ut cujus exequendi gratia
Huc veni, aggrediar opus. Tu mi Deus vires Scaz.
Suffice, animumq; confirma mihi: ne in memorabili,
Ac præclaro hoc facinore deficiam turpiter.
Sic divina tua majestas, tuaq; potentia
Evaserit longè commendatissima:
Si non per hominum vires, neque militum Troch.a
Copias, sed per me imbellem mulierem
Nos, qui te Egregiè tuum nomen coluimus hactenus,
Ab impia horum barbarorum liberes tyrannide.
Eia, successurum arbitror, adeo meus gaudio
Gestit mihi Abra, huc à me accede protinus.
Ab. Hera adsum. Iud. Caput hoc in coriacea tua
Recondo pera. Ab. Hui, caput! Iud. Tace, atque desine
Rogare quicquam. modò, cujus sit, narrabo tibi.
Ab. Væ misera mihi. Iud. Tace inquam, & este animo bono.
Deum propitium habemus nobis. At move
Te quantum potes. Ab. Moveo pol sedulò. Troch.

Iud.

Iud. Inter eundum nihil est quod metuamus mali:
Nam principis edicto satis tutæ sumus.
Ab. Vide etiam sodes, ne nimium tibi confidas hera.
Iud. Oh, potin' ut desinas? nihil periculi est
Inquam: nam adjutarem Deum mihi esse sentio.
Ab. Ego ppl quid egeris, plane nescio. Tum cujus sit caput
Quod in pera reconditum gesto, multo minùs.
Neque de eo quid dicam, aut quid suspicer scio.
Iud. Nunc isthuc percontari desine. Posteà scies.
Ab. Etiámne longius ire paras? quo me ducis miseram?
Iud. Quieta esto obsecro, ad urbem recta imus via.
Nec quicquam nunc est quod timeas: nam longiùs
A castris digressæ sumus. Quin haud procul
A civitate nos jam abesse existimo.
Ab. Vtinam tu hæc vera prædices. sed dic mihi
Amabo cujus sit caput quod porto. Iud. Cujus sit rogas?
Ab. Agedum dic sodes. Iud. Cujus, arbitrare? Ab. Nescio
Hera: sed nihil est pol æque quod sciam lubens.
Iud. Age dicam: quandoquidem divina gratia
Omni periculo nunc exempt æ sumus.
Nam ad portam venimus. Ab. Oh audire gestio.
Iud. Holofernis Assyriorum principis est hoc, quod geris, caput.
Troch. 2. *Ab. Væ misere mihi, nobisque omnibus. Iud. Tace*
Stulta: quos tu miseros appellas, ego omnium
Puto esse felicissimos: utpote quibus
Propitius est Deus. Ab. Hera, tine ausam fuisse rem

Tantam

Tantam aggredi? Iud. Quid ni Abra. Non sit sine periculo
Facinus magnum, ac memorabile: & Deum mihi
Adjutorem fore sperabam. Neque hac me spes Scaz.
Fefellit. divina enim ope, non meis id est
Effectum viribus. Sed quid portam pulsare cesso, Catal.
Et civibus tam insperatum impertire gaudium.
Heus heus, aperito aliquis portam protinus. ah, quid moramini?
Rem omnem vobis incolumem, salvamque esse nuncio.

ACTVS V. SCENA V.

MELCHIAS. IVDITHA, SADOCVS, OZIAS, IOACHIMVS, ACHIOR.

Ejusdem generis versus.

CVjus ego vocem hic audio? Iud. Cujus arbitrare? Mel. Nescio.
Iud. Hem, nescis? Iuditha. Mel. Tunè huc reverteris
Iuditha, quam jamdudum interisse putaveramus? Catal.
Iud. Deus sua me servavit clementia.
Sed portam aperi, jam vos beavero. Mel. Nihil
Detrecto. ingredere. Ago, nunc dic sodes Iuditha,
Quidnam adferas bona rei. Iud. Dicam, sed non nisi
Convocatis civitatis optimatibus. Mel. Hem Sadoce, Troch.
Propera, ac Ioachimum summum sacerdotem, & Oziam,
Reliquosque urbis nostræ proceres huc accerse ocyus.
Sad. Cause quid dicam? Mel. Iudeliam ridisse. Eho, vola.
Mea Iuditha, dic amabò quid sit factū? aut unde nobis Catal.
Salutem

Salutem jam augixarij, cùm in grauissimis malis
Versemur miseri? Iud. Haud miseros ego, sed felices
esse arbitror,
Trech. *Quos Deus sua protegit, ac defendit clementia.*
Mel. Confiteor id quidem esse verum: sed quidnam
isthuc sit boni,
Quod te nunc nobis adferre ais, id hercule
Nimis scire cupiam Iuditha. Agedum, ne celato obsecro.
Sed video unà cum Sadoco accedentem Oxiam, & cæteros
Quos accersi iussisti ciuitatis principes.
Iud. Hos ego nunc ingenti complebo gaudio.
Ozi. Ehem mea Iuditha, itane nobis te salvam restituit Deus?
Iud. Vti vides Ozia: atque adeò res gesta felicissimè.
Itaq; animo jam nunc vos tranquillo, atq; quieto esse impero:
Catal. Scrr. *In tranquis aurem ecioris ut dormiatis*
Fratres. Ozi. Eho, dic mihi, quid factum est, aut quid
isthuc est
Iuditha, quod tibi feliciter cessisse prædicas.
Iud. Nescitis quantum ego vobis adventu meo apportem boni.
Ozi. Mitte ambages ora. Quin potius unico
Verbo dic, quo pacto se nostra habeant res: quæ quidem
Afflicta imò desperatæ nobis fuerunt hactenus.
Iud. Agite, expediam pauciſſimis. Hem Abra, quod
habes

In

In pera profer caput. Abr. Accipe Hera. Iud. Eia, ades-
te,
Atque spectate obsecro prodigium. Hoc Holofernis Troch.
caput
Est, principis Assyriorum, cuius insuperabilem
Tyrannidem, vires q; invictus ex ministris hactenus.
Ozi. O facinus inauditum! Caput Holofernis Iudi-
tha?
Quam ego rem novam audio? Io. Deum immortalem!
nihil
Vnquam in vita audivi admirabilius. Tun' hoc caput
Adfers Holofernis? Iud. Contemplamini obsecro
An non sit. Ozi. Pra gaudio, tu me Deus amet, ubi
sim nescio.
Quia prater spem, atque incredibile hoc nobis accidit.
Ioa. Bone Deus, cui unquam quicquam aquè felicitèr,
atq; commodè
Evènit? aut quis nobis fortunatior?
Nemo hercule quisquam: nam in nobis Deus pote-
statem Scaz.
Planè per te mea Iudtha ostendit suam.
Iud. Verè tu quidem isthuc dicis, atq; pie, neque de- Troch.
cet
Ioachime. Hoc enim quod nobis obtigit bonum, haud
mea
Industria, aut virtute, sed divina ope,
Exprasidio adepti sumus. Nam major ita est opis,
Quam ut humana hac quicquam sibi ores arrogent.
Ozi. Scio mea Iudtha, scio non nisi Dei opitulante
gratia

gratia
Te facinus tam arduum perficere potuisse. nihilomi-
nus
Erit hoc tibi memorabile apud posteros tamen,
Te maximo vitæ periculo, in tanta rerum omnium
Troch. Desperatione nobis subvenisse: teque
Patriæ salutem vitæ præposuisse tuæ. Iud. Nihil
moror
Inanem gloriam: Deo solum nobis sunt maxima
Agenda gratiæ, qui & vitam incolumem, & inte-
gram,
Illæsamque pudicitiam servavit mihi.
Sed auscultate fratres, quid nunc porrò vos facere
velim.
Ozi. Quid Iuditha? Iud. Caput hoc Holofernis ex
Scaz. muris
Suspendendum, & mox simulac exortus sol fuerit, in
hostium
Castra irrumpendum vobis arbitror. Quo inopinato
impetu
Illi perculsi, ad excitandum principem
Dimet. Suum procurrent illico.
Quem ubi obtruncatum, atque volutatum in san-
guine
Suo conspexerint, subita formidine,
Atque pavore exanimati, fugient protinus.
Quos una cum illis, qui hæc montosa loca incolunt,
Vos insequuti, facile trucidabitis.
Atque interimetis omnes. Sed prius Achiorem velim
Huc

Huc ad nos accersi jubeatis: ut videat ejus caput
Qui gentem Israëliticam contempsit tam procaciter,
Et à quo vid nos, tanquam ad mortem est missus. O.
Age, fiat. hem
Sadoce, propera, atque Achiorem ex nostris huc ac-
cersse edibus.
Sad. Faciam herculè sedulo. Ozi. O nos felicissimos!
Eia Iuditha, natu mulier es pia, atque beata. Troch.
Pra reliquis, qua vivunt, melieribus: cum tibi
Propitius sit Deus, qui tanta, tamá, prodigiosa per
Te nobis præstitit. Iud. Ozias, hic solus laudandus, hic
Nunquam intermittendis celebrandus est præconijs,
Sed adest Achior. ehodum Achior, en caput illius,
Qui propter nos tibi infensus, se perditurum te Scaz.
Miseris minabatur modis. Ach. Deus bone,
Quid isthuc est prodigij? ah, animus pol stupet,
Genuáque deficiunt mihi. Ioa. Ehem, quid isthuc, A-
chior?
Itáne in terram prolaberis? animum recipe obse-
cro, &c.
Ad te redi. Ach. O admirandam Dei potentiam!
O mulierem quavis beatiorem femina!
Nihil unquam in vita audivi admirabilius.
Nunc itaque relictis, quibus hactenus involutus Troch.
Fui, erroribus, eundem quem vos veneramini, 2.
Quo ad arcero, religiose colam Deum:
Si modo vos in consortium vestrum me recipere
Dignemini. Ioa. Fugit, recipimus, ac libenter her-
cule.

Iud.

Iud. Bene facitis: & Deo pol nobis est habenda gratia.

Scaz. *Nunc quisque se ad pugnam paret. Mel. Age, placet. Sexaginta ut armatos*
Nostros omnes hîc præsentes videatis protinus.
Ozi. O nos felices! cùm tua opera, ac virtute mea Iuditha
Immanem hunc, impiumq; tyrannum è medio sustulit
Deus. Sed quonàm nos mereri tantam hanc tuam
Erga nos compensabimus beneficentiam?
Quibus te laudibus, quibus celebrabimus præconiis?
Nihil unquam tam magnificè dicemus, vel faciemus tibi,
Quin virtus plus mereatur tua. Iud. Apagesis, nihil

Dimet. *Ego me promeritam existimo.*
Quod divina acceptum ferri debet clementia,
Ob id me aut magni pendi, aut laudari à quoquam impium,
Et iniquum esse arbitror. Sed heus Sadoce, tu
Caput hoc de muro confodiendum propone hostibus.
Nisi quid dissentitis fratres. Ion. Et hîc, & alibi tibi
Lubenter paruerimus Iuditha. Sadoce, ecquis
Hoc effectum reddito. Su. Faciam hercule sedulò.

Troch. *Ozi. O Deus, serva obsecro nobis hæc bona.*
Sed Melchiam eccum redeuntem cum præda præcipua.
Bone
Deus, quantam hominum addunxit multitudinem?
Videte sodes quàm læti, & quàm alacres sient.

I

Ioa. Nihil potuisti tanto, ut eram, insperato intelligere nuncio.

Iud. Patrium mihi aperiri jubo Oxia, ut inopes inopinato sinas in hostes irruere. Troch.

Oxi. Agedum, pandatur porta. Eia, prebete vos huius

Ite stripitu; claustra rumpi, quamvis potestis maxime,

In hostium copias vestras, ut divinas feras gruedo.

Ingruo, sterno, ut grue trucidatur inopinum

Ac barbarum istud hominum genus. Mel. Ebo prevadite

Viri, vitam quidem dabimus mendacibus, mollibus. Dum Troch.

Agam plebem, jubebo eam spem vestram vitam vivere sinat.

Ejusdem rationis versus.

Troch.

Troch. a.

Ioa. Hei mihi, quid hoc rei est, quod tantum civium

Ita nobis confisis irruptum subito est? Quid hostium

Ibi nullus custos? Nostis portæ plurimi hastis

Ibi. Nostis pati horum quemquam adire? Nostis pro-

Iud. Ab. Credo ut sit omnium mentes impia, atque des-

Igiturcis etiam fortes strenuosque facit. Tu age,
In castra nos sine mora conferamus, &
Rem, quapacta se habeat, renuntiemus. Iubet ...
...obe. Bag. Expergiscere sodes Pugnax, somnumq...
...
Nam clarus iam dudum illuxit dies ...
Hesternum nequidem ...
Neque mirum ...
Troch. *Lautitiæ nunquam ...*
Nostrum in amore est totum, qualicunque illum ...
qua ego
Pol in vita delegariorem vidi neminem. A
Sed eccum Amphitruonem. Heus Amphitruo, quid
tam mane
Fiuldem rationis ...
Troch. *Electrum ...*
Miris discruciavit modis. Obe, ...
Bag. Hui, etiam tandem ...
Quod mihi ...
Bag. Alb, ...
obsecro?
Lab. Ad principium ...
Catal. *Bagu. Quid ...*
Egregiè, seltem hinc ...
Lab. Age propera, quid stas? Bag. Non ...
Hem, ...
Faciendum censes? Am. Nos illos facile ...

Maſtigiat. Lab. I ſedes Bagua: nam quod Scæd.
Cavere potes, ſtultum eſt admittere. Bag. Eo. Am.
Vah, neque
Verum, neque veriſimile mihi videmini
Dicere, neq; uti fortes viros decet. Thr. Vera hercule
Qua nuntiamus invenies in omnia.
Et pol ſatis conjecere, aut intelligere neque,
Vnde hec tanta apud hoſtes exiſtat rerum commutatio, ut
Qui ex muris urbis jampridem vix anſi fuerint proſpicere,
Nunc non metuant ad noſtra ut noſtra propius impetu
Tanto procurrere. Bag. Va nobis miſerrimis
O cœlu, ô terra, ô maria Neptuni! Am. Hei mihi,
Quid ea rimes, primiſq; Bagoas? Bag. Nulliſtimus,
Actum eſt. Am. Impendet. Lab. Quadra te cedo. Bag.
Perimens ſanctum
Am. Quum dic, quid eſt? Bag. Holoferum noſtrum principem
Obtruncatum in conclavi reperi miſer.
Adeſte ut ſpectetis fugitivum. Am. Prohibeant
Ne huc ſuperi. va nobis infelicibus
Lab. O faſtum indignisſimum! Bag. Hebraa illa
veneficæ
Deſublevit nobis, quam cuſquam ego inveniri vah, diſpudet
Tam turpiter nobis indigna eſſe verba. Am. Eſt ne ab
Bagoa,
Ita non miſerat ſuis ab ædibus venerit ſallarius. Troch.

Thr. O scelus inauditum & ingentem confidentiam!

Troch. Hinc ille repentinus hostium meus fus

In nos. Eheu, quid consilij das Ammonide?

Am. Neque pol consilii hoc tempus habeo, neque auxi-
liorum copiam:

Dimet. Nam ita sum perturbatus, ut animum

Ad cogitandum instituere nequeam. Tuæ pru-
dentiæ

Pedibus vix insisto miser. Bag. Quin fugimus, quo-
tum possimus?

Dum salvi, atque incolumes sumus. Am. Non
arbitrius per Iovem:

Namque hostium inopinatum impetum, ac tu-
Vobem audire videor mihi. Fugiamus Bagoas.

Scaz. Bag. Probe mones. Am. Præmunite vos, ego ad
Cum reliquo sequor exercitu. Sed ne ego bona simul
Stultissimus, qui non ipse mihi timeam tam fidenti
Periculo. Age, nihil mora exercitum
Namq; hocce tempus præcavere mihi me, non
sinit.

ACTVS V. SCENA VII.

MELCHIAS. SADOCVS. ARIATHE.

Iambici senarij, & septenarij.

NVnc irruendi tempus esse existimo.

Hem, mactæ virtute, Deus noster coniuxit fœ-
Secundabit clementia. Sed Agite, quisquis es
Virum præstet. Ne mora in tempus hominem
Barbarorum copias: nam adversus hos abeun-
Nos munies, atque inebitur Bonus Eri bumi-

Q

Quid fortè nobis acciderit, equidem pro patria, Octo.
De religione qui perit, nunquam erit pulsus pie. Scaz. 1.
Sed quidnam hoc est audiam? Melchia, quod è castris
Fidentius prodeunt cum nomine? Mel. Credo
Nos rescivisse imperatoris sui
Fecem, & ob id perculsos metu fugisse. Sed. Isa.
Me Deus amet, ut mihi nunc verum videria dicere. Octo.
Accedamus propius. Deū immortalem! desertas hic aga
Omnia esse omnia. Eho, accurrite, spolia
Hic nobis sunt relicta splendidissima. Mel. O Octo.
Admirandam divini numinis clementiā! Aza. Bone
Deus, quàm sæpe eveniunt, quæ non audeas
Sperare? Sed quidnam faciendum censes, Melchia?
Insteſne persequamur, an prius urbis principes Scaz.
Hujus rei reddemus certiores, ut
Ex illorum sententia agamus, quicquid hic
Faciendum porrò sit nobis? Mel. Mittamus protinus
Aliquem, qui patrias ipse i Azaria, rei
Tam prodigiosæ nuncius. Nos interim
Partim prædam hanc opimam, quam nacti sumus, Catal.
Servabimus, partim fugientes insequemur
Hostes. Aza. Nihil sol unquam injustum est mihi,
Quod fecerim. Octo.
Inhentis? Nunc gratissimum apportabo nuncium.
Age Azaria, omnem è corpore torporem excute,
Quæcunque cessas asperare crepidines.
Nam quemcunque hac in re laborem ceperis,
Tibi abundè pensatum iri credito. (quod
Sed satis hic cessatum est, nimis me impedes quantum

Actvs VI. Scena VIII.

Ozias, Iuditha, Ioachimvs, Azarias, Ejusdem generis.

Octo. ENimvero nisi me mens fallit, spero ex seuentia
Hanc rem nobis perro eventuram Iuditha.
Adeo animus nunc gaudio gestit mihi. Iud. De be
Pol haud dubito Ozia. Sed extra portam quidam
Progrediamur, spero adfuturos modo, qui nuncia
Nobis gratum, ac jucundum sunt allaturi. Ioa.
quidem
Et ego breuis confido fore. Aza. Deus bone!
Boni quid adfero? Sed nequaquam hic mihi
Subsistendu arbitror. Ad urbem sine ulla perge re
Ozi. Hem Iuditha, sic sic quem hucusque currenti vi
Bonum hercule, id quod apportat spero auguror vid
Vt gestus, uti labia, atque alacris siet.

Catal. Iud. Azarias est. Ioa. Aut ille est, aut simili hab
cinantur
Mihi. Aza. Sed non procul à porta video stare ne
Quos: illos primùm deliberos reddam gaudio. Ioa.

Catal. 2. Est ipsus. occurramus. Aza. Eho, nemo gestientem
Azariam videt? nemo illi gratulatum
Advenit? Iud. Audin' quid dicat Ozia? Ozi. Q
quid ni audiam.
Aza. Sed adsunt, quos optabam. Iud. Hem Aza
quid ita
Gestis, aut quid latus es obsecro? Aza. Mea Iudi
Troch. 8 Quæ eventura prædixisti, contigerunt omnia.

Hosti

Hostes subita terrore, ac formidine
Exanimati, cunctis fugerunt turpiter.
O Dei Optimum bonitatis vestrae dulcedo
Benignitatem hanc quibus
Divini nunquam nobis retundam clementiam.
Ob Azaria, charissime frater, quid nobis felicius,
Si quidem tu hac vera praedicatrix Azaria charissima
Reperietis quae nunc Nunc adesse sum missa
Quid prae caeteris faciendum sit statuendi prudentia
Hoc. exigitadum, ingredimur, ut accitis caeteris
Urbis magnatibus, ita de quae sit certum.
Tantam, benevolentiam habuit erga nos Dei servus
Omnes laudemus, atq; praedicemus hunc sic esse futurum
Iud. Pie atque prudenter, praecedite vos sequar.

Dimet.

Octo.

Tiochi.

PERORATIO.

Iambici sectarij, & septenarij.

POst hac egredientem hic nullum videbitis:
Nam si quid est quod restat, intus transigetur. At
Subsistite et ammunc paulisper, & eremidis vice
Quam auctor subjicit, audite admonitiunculam.
Hec quā spectastis, sacra est historia, non ludicra, aut
Profana fabula. Itaque ad anagogen, ac mysticum
Arcanumque rei sensum animos advertite sedulò.
Vidistis hic Holofernem, glorioſum, atque impium
Suarum virium ostentatorem, qui non modò
Homines pios, sed ipsum etiam Deum procaciter

Octo.

Octo. Convitiis, probrisq; incessere est ausus. Sed quæ
precor
Cat. astrophen nefandus illius furiis est immunitiæ
eoque exosa ostentatio? Num furiis
In acie cum viris pugnamus, sed ebrius
A muliere imbelli obtruncatur impune.
Eam nunc impii lymphatam ac viribus,
Octo. Opibusque suis validissimis fore putitant
Minisque eadem territatos, nemini de sibi
Aut formidandum, nec extimescendum putant.
Troch. Cum nihil adversus Deum ipsorum impotentes
Valeant molitiones, nihil omnino congrue.
Quæ divina adiuvante facile deglutiamus bona
Vt sacra hæc gos illos, monetque hos ipsa quam
Ludo vobis hic exhibuimus comico.
Qui si placuit, agite alludo fidei, plaudite.

FINIS.

PSEV

PSEVDOSTRATIOTAE, FABVLA IOcosa, atque ludicra.

ACTORVM NOMINA

PHORMIO, victor.
DORIO, alienarius faber.
PERSELLA, Phormionis uxor.
RHOMIA, Dorionis uxor.
LESBIA, caupona.
SYRA, Lesbiæ ancilla.
CHREMES, rusticus.
NOTA, Chremetis uxor.

PROLOGVS.

Trimetri Iambici.

PAcem, & quietem vobis, ac publicam
Tranquillitatem grex hic coepit seruare,
Quicunque huc conuenistis, fabulam hanc nouam
Spectaturi, nostrosque ludos comicos
Hodie vestra decoraturi præsentia.
Vos appello, quicunque liberalibus
Atque ingenuis animum excoluistis artibus:
Et candida qui humanitate præditi,
Studiis bonarum prouehendis sedulo
Incumbitis, nec respuendis Zoilorum
Malorum nil nouerunt, quæ dein industriam
Nostram

Nostram culpabit, scilicet prorsus inscitiam.
Nunc quam sumus exhibituri audite fabulam:
Non sacram, aut seriam, ut consuevimus hactenus,
Verum festivam, jucundam, atque ludicram.
Jocos hoc tempus postulat, & facetias,
Salesq; , sed castos tamen, atque innoxios,
His nos jam ludere permisit didascalus.
Neque id sibi vitio vertendum existimat.
Bonorum habet exemplum, quo se defendere
Facilè queat ab invidorum morsibus.
Valeant igitur malorum hominum calumniæ,
Quos non meliùs ulciscemur, quàm si auribus
Obturatis pretereas, nihilique estimes.
Abundè sibi satis factum putabit, si suum
Operam vobis non displicere senserit.
Cui hoc solum est in votis, ut quæ hactenus
Et fecit, & posthac facturus est, bonis
Probet comœdiis: sint ille sint secus,
Seu sint futura ludicra. Verum satis
Prolixa oratione præfatus mihi
Videor. Agitedum, ad argumentum fabulæ
Attenti quæso estote absque ullis fabulis.

PERIOCHA.

DVo combibones admodum dilecti
Foras una egressi, ad potandum commodè
Vxores per totum illa quærunt oppidum.
Mox adoptabent sui plagis contundum plurimis

Hi postea Hispanos monitis milites,
Ruri adoriuntur rusticum, miserq; eum
Exercent, & cruciant modis. Qui sumptibus,
Magnisq; impendijs grauatus, coniugis
Subsidio ex edibus ambos extrudebat, probè
Suggillatos. Compulsi mox inopia,
Domum se recipiunt. & confessi suam
Culpam, cum uxoribus redeunt in gratiam.

ACTVS I. SCENA I.

PHORMIO.

Senarij, & septenarij Iambici.

NÆ ego hominum qui uiuunt sum infelicissimus,
Cui præter illas, cæteras innumeras incommoda, tam
procax,
Difficilis, tamque imperiosa uxor contigit.
Cum furia quapiam infernali uitam agere mihi
Videor, adeò suus dies noctesq; me exagitat,
Cruciatq; præstigijs. Quamquã operi sedulo intentus, Scæ.
Vsque officio meo perfungor gnauiter,
Nunquam tamen suis me rixis, atque iurgijs
Obtundere, & enecare cessat belua.
Mirum est profecto tam immane animi compotem
esse me,
Neque iam pridem redactum esse ad dementiam,
Qui cum tali Tisiphone annos iam vixi plurimos.
O me vemerarium, atque hominem multo omnium
Stultissimum! qui tum duro, & inamabili
Capistro collum irretiendum prebui: unde quo

Pacto

Troch. Palto me expediam, aut quibus nationibus
Scaz. Exolvam, plane nescio miser: tam arcto,
Tumq; insolubili nodo illigatum me esse sentio, ut
Me illos perdas Iuppiter, nobis jugum
Scaz. Istud qui imposuerunt gravissimum: qui tam
Octo Molestas, odiosasq; maritis injecere compedes.
Sed quid agas? quod factum est, infectum reddi non
potest.
Cui cum cacodemone, ut aiunt, navem ingredi
Contigit, ei inter navigandum mores illius,
Omnesq; sunt ferendæ injuriæ: non diutius
Tamen, quam cum in portum sit perventum: tum eo
Relicto, liberum est abire quolibet.
Sed quam proculego adhuc ab illo portu absum miser!
Scaz. Neque de ulla re sum solicitus magis, quam ne
Ad eum nunquam accessus concedatur mihi:
Nisi quis Deus intervenit, uti dici solet,
Apparens, de medio hanc tollat veneficam.
Tum ego me quovis homine felicissimum deputem. At
Scaz. Nequaquam pol hoc ferendum est mihi cum ultra
Nestoreos annos illa sit victura sacrilega.
Sed jam satis superq; querelarum esse existimo. Heus
Virum, non feminam te esse recordare Rhesmio.
Quin potius ita te compara, ut quicquid animo
Ægre est, procul abstre removendum, atque pellendum
dum potes.
Agedum, sic pol post hoc facere certum est mihi.
Nunc itaque quema modum statueram, his Bac-
chanalibus

Pagi-

Pagos vicinos, atque etiam longiùs ab urbe dissitos,
Perambulare pergo, probè, ut cognoscimini,
Ongratus. Quoniam hoc tempore, rusticis passim Scaz.
Convivijs, atque genio indulgentibus,
Confido commissationem ventri haud defuturam Catal.
Famelico: idque sine labore, atque opere tamen,
Quo pol domi miserè crucior, ac torquetor
Infelix. Sed quemnam hinc procul accedentem conspicor?
Estne hic Dorio, familiaris meus, ac fidissimus
Compotor? is ipse est. commodè venisti.
Hic illum præstolabor, dum propiùs accesserit.

ACTVS I. SCENA VI.

DORIO. PHORMIO.

Ejusdem rationis versus.

MIrum ni mihi mater fuerit ignauia,
Paterque lethargus, ita laborem corpus extimescit Hypert.
Meum: adeoque vobis otio dulcescit mater. Itaque
Relicta, quæ me jam fuit superque delectauerit,
Officina, atque arcubus, quam habeo domi Sc azz. Troch.
Quivis molestiorem Xanthippe, febrem, ac cacubo Octo.
In humeros sublato, opportunè hac tempore,
Quo omnia passim lætitia, communitionibus,
Conviuijsque perstrepunt, hinc longius
Abire decretum est mihi. ubi mea me hand facilè
Est inventura blitea. Satis jam diu
Non secus ac cuniculus fui or desubulo.
Credo reperturum alicubi me non opus,

Quod

Troch. Quod quidem hanc pejus, & augue semper horrui,
Sed pabulum huic gula, atque aqualiculo gratissimu
Nempe petasum, aut perones, aut armum aliqu
illum, bene

Troch. Assum: quo quidem potus si accesserit
Talis, quali à summo mane, usque eò multam noctem
heri

Scaz. Me epplebam largiter, Deus bene, tum ego me quo
Apitio beatiorem, atque adeò ipso Mydâ,

Scaz. 2. Aut Crœso dicam me existimem. Et spero
Eventurum quod augurer, adeò animus præter
Solitum gestit mihi. Sed in ipso tempore
Eccum sodalem Phormionem non procul.

Scaz. Hinc stantem conspicor, aditur quoque instructum,
Vti videtur. Nullum pol ego nunc alium
Mihi dari malim. Accedam, atque alloquar. Hem
hiccine

Astabas Phormio? oh, ut te aspicio lubens.
Phor. Tunus quoque per Iovem conspectus Dorio.
Mihi longè est gratissimus: atque eò id procul
Te huc accedentem conspicatus substiti
Lubenter hercule, atque advenientem expectavi tum

Dimet. Dor. Facis amicè, atque ut te decet.
Sed quid te tam mane evocavit? dic, heri

Scaz. Tantum biberas? lucri bonus odor, opinor, afflavit

Octo. Nare tuas. Pha. Nam pol spes lucri, aut quæstus
diluculo, at
Vxor suis è nidamentis exturbavit jurgiis
Dor. Quid audio? etiam hic illa tecum litigat?

Pha

O

Phor. Quæsivan hoc unquam fore hâc mente Dor.
Frequentes fas
Quàm volui Phormio. Phor. Credo: & tamen mea
Tuam longè superat prudentia. Itaque omnia
Concedit illa præsens: quies. Et ob id subvereor gentium
Malo esse, quam domi. Dor. Sapis mea quidem
Sententia: nam ego quoque
Exhorresco venustam. Sed quò nunc est iter?
Aut ubi quæstum tibi futurum existimas?
Phor. Ego hoc tempore, nè quid amicæ simulem, nullo
Labore me fatigare statui: in quo aliàs quoque
Non mediocriter abhinc anno
Dies hi posthac
Mihi esse duri, gravique
Dor. Cur istiusmodi verba facis? quæ quæso ad rem
te putas?
Phor. Vt dicam Dorio me uxorem sublimem,
Dor. Habebis, nil eadem modum ego quoque
rarò fallo
Sed quid, quæso te rogem? Phor. Quid obsero? Dor.
Nimium
Phor. Vtinam fit quàm sit hunc quoque experiri,
Mihique
Nisi tot me
Hausi
Quam in hoc
Fauces, ariditate
Stas? Sed ubi nunc cervisiam arbitrare
Inventuras

Inuiturus hodie? Dor. Non procul hinc, iam sequere.
Recta iſthuc iam te deducam via. Phor. Quid Dor? Ad
Ineſtiam.
Troch. *P. v. Peſtiſſimam illam mulierculam, quæ in proximo*
Hic habitat vitio? Dor. Eam ipſam, Eben. Eamne
ergo? nam
Nimis verecor, ne ſi hic ſubſtamus diutius,
Vxor obtorto collo me intrò retrahat. At ad ſeruat
Troch. *Oſtium: in pedes me conijciam, ne quantum poſſitum*

ACTVS I. SCENA III.

PERI. EBEN.

Ipſa dedit ratiocinis verſus.

EHo, quid hoc eſt rei? eſt? quæ tam ſubitò mi res
Hunc ſe ſubduxit ſuis? ita me ſedulum
Aliquem non fuiſſe, et me adiumento adeò
Has horret ædes, adeòque inuitus eſt domi
Non tamen illum puto hinc tam citò abiiſſe longiùs
Sed ut ſolet hic aſtare ad ianuam cum foribus,
Troch. *Et cum vicinis de rebus frivolis, vanisq; ac*
Fabulam ſe fabulis dat, ſuis ſolatijs
Aut percunctatur res novas, quod pol multò ſuauiſſ.
Lubentius, quàm opera ſe adiuuet ſua. Ad
Quid hoc? ecquis ſpectat hic? ego illum claſſem quid ſi
Perii, mittam me ſurſum aliquo? abdidero?
Indicium ſaluum, aut in proſtibulum patiar
Eben. nullam ad rem ſuperuenit deſpectus meus
Octo. *Mulier ecce uiuit. Rhinam tegam abſcidam, meam*
abſorbeam

Suo hiatu: tam me vita piget, ac tedet mea.
Nam cur hanc hucusque cupiam dicitur?
Quocunque me verto, tristis, atque miseria
Me urgent, prominusque undique. Tum pauper, grave
Profectò onus, verùmque necessarium Caral.
Penuria, adhæc liberorum grex inops,
Nudus, atque famelicus eo me redigunt infelicem, Troch.
Vt quò me vertam, aut quid agam, planè nesciam.
At
Frustra hic ego lamentando consumo diem.
Quin potius missas facio querimonias,
Quibus profectò nihil atque me ita comparo,
Non perpeti diutius nebulonis cantilenas. Octo.
Quem jam, ubi ubi est, per totum queram oppidum,
invenìamque ipsa
Exercebo, atque ulciscar sacrilegum, ut hujus Scaz.
Dici, meique quando vivet, memor siet.
Et primùm visam apud Dorionem vicinum hunc, ubi
Cum vino esse soleo: nam cum illo potitat
Libenter. dignum pol patella operculum.
Adeò illa huic nostræ est similis per omnia,
Ignavus, iners, tardus, stipes, potator strenuus.
Imò si vera, alterum non negaverit.
In eodem mihi videntur lusu edocti ad nequitiam.
Sed eccam! Ipsum ejus uxorem, hanc adoriar.

Actvs I. Scena. IIII.

BROMIA, PERILLA.

Senarij & septenarij Iambici, admistis paucis octonarijs.

VBi ille scelus est? vah, nusquam est: heu me miseram, occidi,

Scaz. Rursus tam mane? ut illum di deæ, perdant, qui
Tot mihi curas, tot solicitudines parit.
Porcum pol mihi maritum malim, quàm hunc mastigiam.
Per. Irata est, neque quæ loquitur intelligo satis.
Accedam propius, atque compellabo. Hem Bromia.
Quid est, quod hic stomachare ante ostium? aut quid accidit
Tibi? satin' salvæ res? Bro. Hem Perilla, tun'
Hic astabas? ignosce, non prævideram
Te. Per. Credo. sed quid tristis es, aut quem incusabas?
Dic sodes Bromia. Bro. Quem incusem rogas? quem nisi meum.
Per. Maritum? Bro. Eum ipsum. qui nunc si detur faxo meas
Experiatur manus. ostenderem quid sit, dolis,
Ac sycophantiis uxorem fallere.
Per. Tu pol mecum in eodem luto hæres Bromia.
Sed quid tuus ille designavit? aut ubi nunc est obsecro?
Bro. Credo hinc illum abisse in malam crucem, utinam

Rev-

Revertatur nunquam. Per. Ego quoque idem sepe
impreca[ta] sum
Meo. Sed cedo quod te rogo. Dimet.
Bro. Dicam. Cum heri totũ pr[a]ando exegisset diem;
Laudens multa nostra reversus domum, Deum
Immortalem, quam ille temulentus excitat
Tibi nobis tragœdiam? quas turbas, & tumultus Catal.
Ciet? nunc quoq; eum ego illum perniciosum puto,
Nescio quo se clam subduxit modo. Per. Facile,
Ita me Deus amet, id esse diuinabam: eosdem enim
Laudos hodie meus mihi fecit furcifer:
Ita propterea huc illum quæsitum egressa sum foras.
Bro. Quid ais? ô nos infelices, quæ talibus
Maritis simus! quid restat obsecro,
Nisi ut perpetuo simus miseræ? nam neque is quidem
Frugi futurus est unquam. Per. Neque de meo
Quidquam unquam fieri est reliquum mihi, Dimet.
Adeò in naturam vitiosam illi versa est malitia.
Tamen inultum, quod mihi fecit hodie, nunquam
Auferet:
Nam pergam eum usque in omnibus quærere diver-
soriis.
Ignos, si vivo, non ut tibi meo,
Sed manes imos etiamsi confugerit. Mori
Te malim, quàm non tantam vindictæ illius
Piscar impudentiam. Atque idem Bromia tibi quoq;
Faciendum censeo: facilitate enim mihi
Factum est hactenus: atque adeo tales eos
Tibi nostra reddidit nimia indulgentia. Dictũ est vetus,

Phryx non nisi verberibus emendari solet.

Scaz. *Bro. Agedum, placet. Malo nodo malus nobis*
Quærendus est cuneus. Per. recte, laudo. Bro. Sequ
Quemcunque præcesseris. Per. Ungues mihi pol prurien
Ua illis, si quidem in nostras hodie incidarint manus.

ACTVS II. SCENA I.

PHORMIO, DORIO, LESBIA, SYRA.

Ejusdem generis.

HEm Dorio, quopacto se tua habent fauces, & qu
modo

Catal. *Valet stomachus? Dor. Rogas Phormio? pol gluttu*
siccitate
Iamdudum exarsit mihi: & lupo esurientior
Sum. Phor. Mihi quoque sitim non parvam hæc ve
vit ambulatio.
Dor. Vacantharo illi, qui ori primus occurrat meo.
Nam pumice aridior, & quævis sponsa
Suticulosus sum, mavis. Sed vecam Lesbiam
Foras conspicio prodeuntem. Iuppiter
Supreme, quam elegans, & quam venusta est! for
gratia
Venerem superat ipsam. Les. Dumiror nullum ve
vibus.
Hucetiamnum divertisse ad juvenculum,
Præsertim hoc Bacchanaliorum tempore,

Scaz. *Quo adventuros sperabam plurimos. Prætor*
Opinionem est hæc mea fortior accidit mihi.
Sed vereor ne sit, frugalitatem, ac temperantiam

Mu

Multos docet penuria, & hoc bellum, quæ plurimos Scaz.
annos
He nostræ regionis miseriæ jam diuturnæ sunt modis,
Multorum lacrymas exhausit, plenius hinc noster quæ-
stus est
rigidior. Nihil avimus, tamen credo adfuturas
quibus
Lucellum aliquod nunc expectandum sit mihi.
Sed ecce quos volebam pol salutem ferre tam cupite
Non alios magis, ego nunc optarim mihi.
Nam belli sunt homunculi, faceti, atque lepidi.
Chor. Accedamus, eamq; appellemus comiter.
Quem hic ante adit præstolare Lesbia, Troch.
suavium, atque deliciarum meum? Cle. ut te ample-
ctar lubens.
Les. Vos opperiebar adventantes. Dor. Facis amanter,
& ut
te decet. Les. Adventus pol vester multo omnium
Mihi est gratissimus. Dor. Vicissim id ex animo existi-
mem
A te dici Lesbia? ergo da mihi osculum meæ
Festivitatis. Les. Nihil detrecto, tale enim
Quid vobis negare, aut eo etiam amplius, religio
Mihi esset maxima. Sed intrate sodales, atque sarcinas
Deponite, ut hilarem lætumque hunc fumamus diem.
Chor. Placet. Sed cantharum promi, & mensam in-
sterni jube.
Les. Nihil in mora erit mea. Heus Syra, ecquis est Syra.
Syr. Adsum, quid me facere jubes hera? Les. Instrue Scaz.

Mensam. Dor. Primum omnium amabo cerevisiam
Scaz. *Promi jube, nam ingens fauces meas urget*
Ariditas. Les. Nè tu polantiquum Dorio obtines.
Age Syra, prome cantharum. Dor. O dulcissimam
Troch. *Cantiunculam! Les. Tales mihi hospites*
Gratissimè esse silens: nam edaces illos pamphagos
Nihil moror. Syr. Sit fausta vobis hæc cerevisia.
Dimer. *Dor. Habeo pol gratiam Syra.*
Tibi vicissim benefacere libens, præbibo tibi.
Scaz. *Dimidium Phormio. Phor. Perge, quid cunctare*
cessatis,
Troch. *Nam siti hercule jamdudum enecor. Dy*
Deaq, te omnes perdant, totum exhausisti impudens.
Dor. Quæso ne agrè feras, nam imprudens ebibi.
Mirùm mihi fæville, aut prunæ inhæreãt in gutture,
Nam vix eviammala mea bibisse sentio.
Troch. *Les. Mitte istuc Syra, & sine mora alium prome*
Cantharum, atque audin, sic diligenter annotes.
Syr. Ah hoc profectò oblivioso nequitiam
Esse soleo. Phor. Vah, quid moraris pessima:
Non verbatua, sed cerevisia mea mihi
Troch. *Restinguet sitim. Les. Quiet ue esto, jam jam*
Aderit: atque ocyus. Syr. Hem, accipe. Phor. Vtinam tam cupidè Deus
Animam excipiat meam, atque ego nunc hunc arripio cantharum,
Dor. Vt haurit helluo. Bibam cum Bacchio
Comitissimè dixeris. Les. Agite, apparata jam sunt omnia,

Vbi

Vbi voletis accumbite. Phor. Accumbamus Dorio.
Hic ego mihi locum deligo. Eho Lesbia,
Tu dextrum mihi claude latus. Tum ut Syra nobis-
cum quoque
Accumbat jube. Les. Syra cape sedem, & Dorion Troch.
Te adjungito. Syr. Nihil est quod aque facere
Lubens. Les. Nunc admovete manum patinis, apud
Mensam etenim neminem decet verecundarier.
Phor. Ego me hercule semper eo fui animo, ut si quid Scaz.
Unquam esset appositum, incunctanter, atque libere
Attingendum, ne discerpendum putaverim.
Dor. Recte laudo, namque ideo non apponitur cibus,
Ut oculos oblectet, sed ut ventrem saturet famelicum.
Les. Hem, nacere visus desit curato Syra.
Syr. Faciam pol sedulo. Les. Eho. Phormio, hunc
Tibi prabibo tantisper unum. Phor. Vt salvus sit precor
Mea Lesbia, mea voluptas unica. Dor. Hem Syra,
Videre mihi subtristior. Dimet.
Num quid revera quæ, aut sollicitas? cedo. Syr. Nihil
Omnino anime mi. Dor. Frontem igitur exporrige,
Ac te prabe hilarem. Syr. Si pol hoc tempus, atque lo-
cus hic postulat.

ACTVS II. SCENA II.

PERILLA, BROMIA.

Ejusdem rationis.

O Portunè edepol isthæc vicina Glycera
Nobis venienti obviam, nostros maritos quæ Scaz.
Ex urbe egressos se vidisse dicebat modo.
Bro. Perommodè, ac feliciter sane. Ista enim

Niſi hoc nobis indicium feciſſet, per oppidum
Totum hunc fruſtra illos queſiviſſemus diem.
At nunc eò recta contendimus via.
Per. Novi ego proſtibulum iſthuc, ad quod frequen-
ter commeant.
Bro. Vbi illud eſt? Per. Non ita procul ab urbe.
Bro. Quod eſt nomen hoſpitæ?
Troch. *Per. Leſbia. Bro. Vah, Leſbia? impuriſſima*
Illa eſt meretrix. Per. Tenes. Tum ancillam habet
Syram,
Noſtin'? Bro. Quid mi. non arbitror in tota oppido
Scortum uſquam eſſe impudentius: adeò ſimiles ha-
bent labra
Lactucas. Sed quid quod te rogem? Per. Quid? Bro.
Hiccine
Nos illos inveniemus autumas? Per. Non eſt dubi-
um id quidem.
Nam illic frequenter potitant. Hem Bromia,
Para ungues, non procul enim nunc ab ædibus ab-
ſumus.
Bro. Non pol ungues modò, ſed dentes etiam exacu-
meos.
Nunquam me per Iovem quiſquam exorabit, qui
meum
Iſtum hodie, uti meretur, ulciſcar aſtigiam.
Per. Meum quoque vah, quibus exercebo modis!
Ne ille ſibi cum viragine rem eſſe dixerit.
Troch. *Sed placidè accedamus, ne præſentiant.*
Ego præibo, tu ſubſequare Bromia. Bro. Hem, ſeyno

Ac

ACTVS II. SCENA III.

PHORMIO, DORIO, LESBIA.

Ejusdem generis.

OHe Dorio, jam abunde satisfactum est stomacho.
Nunc hauriamus, ac potemus strenuè.
Hem, quid tibi vis Syra? cantharus vacuus est; quid
si hoc rerum status
Incendium cantingat, quapacto restinguerem? Le. O
Periculosum facinus! Hem, vale. Phor. Mea Lesbia,
Quanto mihi nunc formosior videre, quàm
Dudum. Les. Et te quidem tu pol multò es hilarior.
Phor. Da fides, seculum merum suavium.
Dor. Bene Hercule fecimus, quod longiusculè ab oppido
Simus digressi: nemo hìc, ut opinor, nos facilè nos
Invenerint uxorati. Phor. Quid si invenerint?
Nihil ego moror feminam. Les. Eia, sic decet.
Viros vos esse judico. Dor. Hem, prohibo tibi Phormio.

ACTVS II. SCENA IIII.

PERILLA, BROMIA, DORIO, PHORMIO.

Ejusdem rationis versus.

O virum, ô terra, ô facinus indignissimum! Perilla!
Bro. Quid vociferare Perilla? Per. O Jupiter! hæccine
Vides, & pateris? Bro. Hem, quid est? Per. Adulter
probe.
Pati, inter meretrices duas hìc accubant.
Pudet me cum memorare quæ vidi, per ostij

Rimas

Rimas prospiciens clanculum. irruamus Bromia.
Bro. Agedum, precede, sequor. Ego meo, tu tuo
Troch. *In faciem unguibus invola venefico.*
Per. Hiccine sedes sacrilege? Bro. Hiccine quaerendus eras nequissime?
Dor. Me miserum! succurrite populares. Phor. Heu mihi,
Perimor infelix. subvenite inopi. Bro. Etiam
Subsidium imploras furcifer? Dor. Ignoste obsecro,
Si alias unquam pedem foras extulero, occidato.
Bro. Id nunc faciam. Phor. Eheu, parce quaeso mea
Portitle. Per. Vah,
Tibi ego parcam omnium? Dor. O me infelicissimum!
Phor. Ah, sectine me uxor strangulas? Per. Hē Bromia,
Crumenas illis eripiamus: deinde abeant, vel in malo
Crucē impurissimi. Bro. Hoc ago. Nunc quo digressus,
Abi scelerate. Per. Sic exercendi sunt, qui rem dedecorant.
Bro. Qui meretrices impuras plus amant, quam conjuges.
Per. Quod si omnes uxores suos maritos rem male
Scar. *Gerentes, ad eum tractarent modum, non tam*
Multi passim in venirentur decoctores, & adulteri.
Nunc in quo cuis facinus illos impunitas
Illectat. Sed satis jam hic remorata sumus diu,
Catal. *Abeamus redeamus. Propadem supplicantes*
Aderunt famelici. Sed nihil agent. me mortuam
Malim, quam cum tali marito vivere. (domi.
Bro. De isthoc quid sit futurū, consiliū una capiemus

ACTVS II. SCENA V.

PHORMIO, DORIO, LESBIA.

Ejusdem generis.

Quid nunc agendum vobis censes Dorio?
Audebimusne foras egredi? Dor. Circumspice
Etiam sodes, anne alicubi hîc hæreant Troch.3
Phormio. Phor. Perii, ut etiam nunc timeo miser.
Dor. Circumspicito inquam, ne rursus ex insidiis
Nos adoriantur harpiæ obscœnissimæ.
Me miserum, differor doloribus membra Scaz.
Luxata sunt omnia, genuaq; labant mihi.
Phor. Mea quoque caput totum mihi tuber reddidit
Veneficia. Les. O viros fortes, ac strenuos!
Ebò, quapropter vobis hoc supit jentaculum?
Phor. Etiam rides pessima? Les. Pol jam defossa sum
Vos ridendo. Dor. Perge insipiens? Les. Eia pugnatum Troch.2
est fortiter,
Quid restat, nisi ut triumphũ agatis. Dor. Mitte sodes
Iocari Lesbia, satis nos diu miras infortunias
Nostras, etiamsi tu risibus tuis dicteriis,
Atque jocis nos irrideas. Les. Pro Iuppiter!
Quam velim me non vidisse tantum dedecus Troch.
Viros vos cedi ab uxoribus ut pueros? o nunciam Scaz.
Infamiam, atque turpitudinem! ut furis
Iam verborum est, nam me cum talibus viris
Lœdus puder. Agite, numerate pro jentaculo.
Phor. Eho, quid numerabimus miseri, quibus
Adempta sunt marsupia? Les. Quid ista hæc mea

Nunc-

Numerate inquam. Dor. Id quidem nihil habentibus
Troch. Difficillimum. Les. Isthæc verba sunt, quibus
Nihil moveor. Scio quid agam. Hem Syra, ca-
cabum
Hunc, atque lebetem intrò aufer. Phor. Hem, sicci-
ne agis Lesbia?
Les. Quid vi, ubi persolveritis quod debetis, reddan-
tur pretiosa.
Valete. Phor. Quid nunc agimus Dorio? Dor. Ne-
scio hercule,
Nam cùm crudelem admodùm uxor, consilium etiam
Omne eripiebat mihi. Pho. Tamen inveniendum est
remedium huic malo:
Et damnum hoc ratione aliqua faciendum existimo.
Dor. Nihil malim, siquidem quid tale posset in-
veniri.
Sed ne frustra queras nimia metuo miser.
Phor. Ad uxores redeamus, culpamque fateamur
supplices.
Dor. Rides? egon' istis supplicabo sacrilega?
Nunquam faciam. Phor. Diurnum telum repentina,
Scæv. Dor. Suadere vult: nam pol invidia mori malim,
Quàm dominam tam difficilem, & tam imperio-
sam perpeti.
Phor. Age, ausculta. inveni aliud, quod magis
probo.
Dor. Quid? Phor. Dicam. nosti opinor quàm multi
hoc præsertim tempore,
Passim per pagos, vicosq; vagentur milites.
Troch. Nihil

Nihil sub impune perpetrantes. Dor. Illorum hercule
Iam ingens ubique est copia. At quorsum istuc? Phor. Milites
Quo que nos esse assimulabimus: Dimet.
Atque miseros hoc prætextu spoliabimus
Rusticos. Dor. Dicis probe, si prosepultho Troch.
Crucem statui velimus nobis. Phor. Vah, nihil
Periculi est. Quasi non multo graviora ubique Catal.
Tolerentur scelera, & flagitia: inter arma
Silent leges. Dor. Pol verè prædicas. Secundo nobis
Arma quibus & ab aliis dignoscuntur, & agricolis
Terrori esse solet milites. Phor. Imutuo non possumus,
Sumemus alicunde fœnore. Dor. Hem, placet
Consilium: itaque & hùc, & alibi tibi lubens
Obtemperavero. Phor. Benigne dicis. Sequere me.

ACTVS III. SCENA II.

NISA.

Ejusdem rationis.

MIseram me, quam dura, asperaq; vita conditio
Nobis obtigit agricolis, quibus ut sceleratissimis
Nihil usquam tutũ est militibus: qui sibi licere in nos Scaz.
Quicquid lubet putant. Æquum sit, an iniquum
quod imperant,
Nihil morantur, aut vident, nihilq; persi habent.
Tum nisi protinus ad nutum illis inservias
Sacrilegis, si quid eorum, quæ impudenter exigunt,
His denegaveris, cædunt, spoliant, milleq; nos
Affligunt,

Affligunt, & crucient modis. Ne illi admodum
Fortunati, atque felices sunt, qui hoc rerum statu
In vrbibus, & intra muros vitam exigunt:
Qui portis, atque mœnibus à se arcent hoc impium
Execrabilèque hominum genus. cùm ruri apud
Nos illis pateant omnia: vbiplerunque januæ,
Fenestræ, ruinosis desunt tuguriis.
Troch. *Adeo in cinerem, pulveremque versa sunt*
Quæ possedimus omnia. Nunc quoniam quæ parta
veram
Ad mercatum, ova, gallinas, atque caseos satis
Troch.2 *Vendidi feliciter, pecuniaque*
Loculos oppletos gero, rectà domum propero.
Aquacim absum diutius, neque maritus, neque
Troch. *Liberi satis officium faciunt suum.*
Omitto liberos, qui propter ætatem parum
Sibi consulunt. Sed hominem tam grandem, virum
Dico, nihil etiamnum sapere, desidem,
Vecordem, atque ignavum esse, qua mulier ferat?
At at, nescio quos huc procul aduentantes conspicor:
Pol milites sunt, nisi oculi mihi prospiciunt parum.
Troch. *Abeo, atque in pedes hinc me quantum queo.*

ACTVS III. SCENA II.

DORIO, PHORMIO.

Ejusdem generis versus.

Scaz. *EHo Phormio, quopacto nunc tibi instructus*
Esse videor hasta, atque gladio? Phor. Probè ad-
modum:

Nam

Nam nisi qui sis nossem, veteranum quendam militē
Te esse dejerem. Sed circumspice sodes, satin' Troch.
Mihi hic thorax, galeáque conveniant? Dor. Pol forma gratia
Evenit, ut quicquid indueris, te deceat maxime.
Phor. Derides? Dor. Nequaquam, quod res est dico. Sed
Meus hic ensis totus rubet ferrugine,
Intra annum nec mundatū, nec detersum esse dixeris. Troch.
Phor. Nihil refert. cruore eum rubere credent rustici.
Dor. Ha, ha, he, scitè hercule. Phor. Sed cætera quoq;
an me deceant, vide
Obsecro. Dor. A capite usque ad talos miles mihi
Videre strennuus. Phor. Vtinam Dimet.
Ita armati hesterno fuissemus die,
Cùm in diversorio nos adorerentur conjuges:
Nunquam vivæ è manibus nostris evasissent venefice. I
Dor. Phy, tam periissent, quàm extrema fabu, quod
dici solet.
Sed ubi prædam paratam nunc nobis fore
Putas Phormio? nam jamdudū stomachus luxus mihi.
Phor. In proximo hoc vico, ubi cadaver erit, quod in-
volabimus
Vultures. Dor. Itáne arbitrare? Phor. Certè. Dor. Troch.
Sed vide
Etiam ne te istæc fallat spes: neve quis sibi sit, cui
Jocus subboleat, nosque agnoscat: atque ita fabula
Jocosa vulgi, ac risui simus omnibus.
Phor. Non fiet: tu modò fac sis animo bono,

Vt fortem militem decet. Sed commodè hic
Mihi quippiam succurrit. Dor. Quidnam isthuc est
Phormio?
Cedo sodes. Phor. Hispanos nos esse assimulabimus.
Dor. Quid, Hispanas? cur istud obsecrà? nam enim
Intelligà. Phor. Vt terreri simus omnibus.
Dimet. *Nam nullum militum genus*
Est, quod magis metuant, atque exhorrescant rusticè.
Dor. Non illi soli per Iovem: nam nos quoque
Quales sint, experti summus frequenter, idq; non
Scaz. *Sine magno nostro, ut arbitror malo. verùm*
Quopacto istùc queamus, non intelligo,
Cum linguam uterque ignoremus Hispanicam.
Scaz. *Phor. Teneo ego verba aliquot vulgaria, quæ ex illis*
Hispani
Sermone, quem pridem domi meæ dies
Dimet. *Complures pertuli, mihi*
Etiamnunc hærent in memoria. Dor. Vah, si isthuc
satis
Esse arbitraris, age, ego quoque quædam memini ex ipso
Quibus meus mecum sæpe solebat stomacharier.
Phor. Isthæc suffecerint. nam stupidi, atque stolidi sint
rustici,
Minimè illic as subleverimus negotio.
Dimet. *Tum in vultu utrique is inest color,*
Vt pro Hispanis probemus nos facillimè.
At satis hic jam cunctati sumus. Eamus, ne bonis
Avibus Martis experiamur aleam. Dor. Placet.

ACTVS III. SCENA III.

CHREMES, NISA.

Ejusdem generis.

NÆ ego agricolarum qui vivunt sum infelicissimus,
Cui nulla unquam conceditur quies, nullum ocium,
Nulla laboris intermissio, nulla denique Troch.
Tranquillitas, tam gravibus curis, ac negotiis
Molestiis distrahor, atque obtunditur undique.
Nulli festi, at profesto omnes mihi sunt dies.
Tam imperiosam habeo uxorem, tamq; difficilem,
Ac morosam. Quæ cum ipsa dies totos domi
Desideat ociosa, aut cum vicinis garriat,
Non magis parcit mihi, quam si asinum illum iudicet Troch.
Mercede conductum: adeo neque quid imponat, neque
Quid imperet mihi, unquam cogitat, neque
Me respicit, neque etatem meam. Nunc sunt mihi
Concinnandi lecti, nunc defricanda mensula, nunc
Verrendum pavimentum, nunc convolvenda strigula,
Nunc vacca mulgenda, nunc lac agitandum, nunc Catal.
in agris
Aut arandum, aut fodiendum, nunc purgandum Troch.
stabulum. his
Aliisq; multò pluribus, Dimet.
Atque gravioribus occupationibus
Quis obsecro solus sufficerit? quis non Scaz.
Tanto succumbat oneri? Sed lupum eccum in fabula.

Hui, tam citò è mercatu? Va mihi, perij miser:
Troch. *Vapulabo largiter: nam nondum, qua modò*
Imperabat exiens, curata sunt
Omnia. Hæc mihi restant eluenda multralia: id agã.
Nis. Hei miseræ mihi: genua labant, vox deficit.
Tum ager fatiscit spiritus. Deum immortalẽ! quàm fere
Ego in istorum prædonum incideram manus.
Scaz. *Pedibus pol habeo magnam gratiam, qui me ex*
Tanto surripuerunt periculo. Sed ab ædibus
Nostris me non procul jam abesse gaudeo.
Troch. *Atqui ut hîc quoque satis tuta sim vereor misera.*
Chr. At at, quid ego illam turbatam, & metu exanimatam conspicor?
Compellabo. Hem uxor, quid sibi vult hic timor?
Aut quid expalluisti? quidve respicis
Identidem? satin' salvæ res? quid taces?
Nis. Actum est. Chr. Quid ita? cedò sodes. Nis. Nostra adepol
In dubio vita est. Chr. Quin dic quid sit. Nis. Paululum
Sine ad me ut redeam. Chr. Me miserum, quàm timeo, ne
Tu nunc tristissimum mihi nuncium adferas.
At omissis ambagibus, rem paucis expedi (sci
Amabò. Sed quid hoc? video hùc procul advẽtare m
Quos, hastis gladiisq, armatos. O Iuppiter!
Dimet. *Serva nos obsecro. Nis. Hem, viden'?*
Scaz. *Illi me prædones per totum iter insequuti sunt*

Hastis

Hactenus. & nunc nihil magis metuo misera,
Quàm ne hinc divertant, nosq; suo crucient, atque
affligant modo.
Quare ocyus intrò nos recipiamus Chreme,
Atque occludamus ostium. Chr. Ne feceris Nisa:
Namque hoc pacto multò illos irritaveris magis: &
fores
Perfringent, aut erumpent per fenestras Catal.2.
Potius, quàm se sinent excludier. Nis. Quid ergo
Faciendum existimas, aut quid das consilii Chreme?
Chr. Opperiamur hîc eos ante ostium, Troch.2
Et comiter appellemus, fortasse uti
Pratereant, impetrabimus cum gratia.
Nis. Vtinam id fiat. Sed animus mihi nescio quid pre-
sagit mali.
Chr. Bene ominare, res succedet opinione melius:
Nam spero adjuturum Deum. tu modò fac sis animo
bono.

ACTVS III. SCENA. IIII.

PHORMIO, DORIO, NISA, CHREMES.

Ejusdem rationis versus.

NVnc vultus nobis est sumendus Martius
Et non nisi castrensia proferenda verba. Troch.
Dor. Sesquipedalia, pulloq; Bellona decentia.
Phor. Tum nomina quoque erunt mutanda nobis: nam Scaz.2.
Doriones, atque Phormiones inter Hispanos
Inveneris pauciss imos. Dor. Scio isthuc, atq; ob id
Sennones erimus utrique. neque alio ego te,
Neque tu me unquam appellabis nomine.

Hic militibus Hispanis mos est. & sapiunt mea
Catal. *Quidem sententia, qui se metui, quàm amari*
Troch. *Malunt. nam facilitas contemptum, severitas*
Auctoritatem parit. Phor. Ita me Deus amet, ut
Mihi verum videris dicere: namque eo
Pacto fiet, ut & nostra jussa rustici
Troch. *Extimescant, nobisq; ad nutum suppeditent omnia:*
Tum ut quidvis impunè faciamus. Nam quis ea
Audacia est, licet indignis sit exceptus modis,
Vt Hispanum audeat incusare militem?
Aut si id faciat, quid obsecro nisi malum condupli-
cat suum?
Sed jam satis hic remorati sumus. domum
Hanc adoriamur proximam. quicunq; hic habita
rusticus,
Catal. *Is primus à nobis comedetur, atque exhaurietur*
Planissimè. Sed eccum eum pro foribus stantem co-
spicor.
Nis. Ehem Chreme, rectà huc ad nos affectant viam
Dimet. *O nos infelicissimos!*
Nimirum consilium illud rectum est, de occludendis
aditus.
Chr. Mitte id: nihil inquã juverit, imo oberit magis.
Non sunt irritandi crabrones, quos cùm volueris,
Scaz. *Placare nequeas. Prior ego illos compellabo. Salve*
Viri boni. Phor. Apero vellaco, como es taeys ayl
Dor. Quien es peraeys Luterano? *Nis. O miseria*
Hispani sunt: crucem non aquè atque hos ho-
resco milites.

Ph

Phor. O traydores del Rey, despachaos presto. *Chr.* *Actum est, perii miser.*

Dor. Que hazeis tantas bozes? *Chr.* *Hei mihi etiam verberas?*

Phor. A Luterano, trae paen blanco, y vino. *Nis.* *O facinus*

Indignum! Chr. Nostrate lingua me obsecro Troch.

Compella Sennor: *Nam neque quid loquamini,*

Neque quid velitis intelligo Phor. Non? Chr. Non, ita

Me Deus amet. Dor. Credo, quia parum placent

Quæ loquimur, simulat se non intelligere furcifer.

Nis. Non pol intelligimus Sennores: *nam vernaculum*

Solùm sermonem nos callamus agricolæ. eo intimini

Obsecro: quicquid jusseritis, effectui dabimus protinus.

Dor. Insterne mensam, prandiumque nobis appara:

Presto Presto, *quid cunctaris venefica?*

Chr. Paramus sedulo, vos modò desinite stomachari.

Nis. Quicquid in edibus est nobis, apponemus liberaliter.

Phor. Hoc etiam atq; etiam cogitate, militem vobis Scaz.

Esse excipiendum regium: quapropter ne vulgaris, aut

Quotidianus apparatus sit, cavete sedulo. Troch.3

Eho, quid tu nobis panem atrum adfers blitea?

Album apponito, eumq; recentem, nisi cerebrum

Tibi velis hic dispergier.

Tum petasonem, lardum, aut fumo indurata carnes Dimet.

nolumus.

Servate istæc vobis, nam talibus noster Scaz.3.

Non assuevit stomachus. Nisi. Atqui nihil prater
Illa est nobis usquam in penario. Dor. Apage in
Scæv. *Malam crucem garrula. vinũ etiam ex oppido adferri*
Nobis volumus in vesperum, idq; Renense.
Chr. Hui! Phor. Preterea aprum ovillum, capum,
aut leporem potius. hac
Nisi maturè parata, atque probè assa fuerint
Omnia, væ vestris capitibus, atque scapulis.
Hac conditione cõtenti nunc hisce erimus vulgaribus.
Nisi. Eheu, ad restim jam nobis res rediit planissimè.
Phor. Quid mussitas pessima? quod præceptum est tibi,
Fac exequare protinus. etiámne respicis?
Dor. Hem furcifer, ubi sunt oculi? videsne cantharos
Esse vacuos? Chr. O me miserum! Phor. Quid stas
stipes? vola.
Probè, ut arbitror, se habent principia. Dor. Rusticum
Hic nacti sumus satis opulentum, ac divitem.
Phor. Sciebam ego isthuc, & propterea te potissimùm
Catal. *Huc deducebam. Dor. Feciſti probè. sed eccum*
Accedentem silicernium: pol dignus est
Ad hunc qui tractetur modum. Chr. Sit faustus, ac
Felix vobis hic potus. Dor. Aconitum esse optes, ut
arbitror,
Quòbis exonereris sumptibus. Sed quid quod te rogo?
Iámne ad macellum exiit uxor? Chr. Iamdudum.
Dor. Abi
Catal. *Tu, atque ex corte adfer gallinas aliquot, easq;*
Partim elixas partim assas cura sedulò.
Chr. Eheu me infelicem! etiámne amplius? tri

Dierum

Dierum vix mihi est familia. Phor. Chem, quid mur-
muras
Mastigia? abi inquam, nisi pavimentum hoc tuo
Velis conspergi sanguine. ut incedit testudo! Chr. Dro
Deum immortalem, quis me est infelicior?
Hos tantos sumptus quis ferat vel satrapes?
Dii perdant hoc imperiosum, superbum, atque into-
lerabile
Hispanorum genus. qui, cùm domi sunt, vix habent
Quo ventrem exaturent famelicũ, appludam vorant, Troch.
Pappam bibunt; tum nuditate horrent, ringuntur q3
inedia.
In his verò nostris regionibus, haud secus
Ac heroes, magnates q3 coli, & honorari volunt.
Nostrates autem adeò præ se contemnunt, ut pecu-
des potiùs,
Quàm homines esse illos arbitrentur. Quæ eos
Odi pessimè: adeò ut ad occursum illorũ animus stu-
pore horrescat mihi. At metuo ne hìc me audiant
Quærentem gallinarium adibo, ut quod jusserunt ex-
equar.

ACTVS III. SCENA V.

PHORMIO, DORIO.

Ejusdem generis.

O He, nunc affatim expleti sumus, surgamus, &
Ambulando in vesperum exacuamus stomachũ. Troch.
Tũ visamus quot vaccas hic rusticus habeat in stabulo.
Do. Quin ades perscrutemur omnes, omnes arculas,
Scrinia q3 omnia. denique involemus, atque

Auferamus etiam quæ usui nobis futura sunt.
Phor. Quo jure? Dor. Bellico. Phor. Placet: militibus enim
Quicquid unque libet licet. neque pol injuria:
Troch. 2 *Nam in rempublicam merita illorum sunt maxima.*
Propulsant hostem, pugnant pro patria
Salute, pro aris, ac focis, pro libertate publica.
Hi si quid cuipiam ademerint, si quem spoliaverint,
Troch. *Aut caciderint, si cui vim fecerint,*
Si quid perfregerint, incusandi, aut culpandi erunt?
Dor. Nequaquam. nam cùm ex illis maxima percipiantur commoda,
Adhæc levia conivendum est incommoda.
Phor. Recte dicis. sed pergamus, quò perlustremus singula.

Actvs IIII. Scena I.

Chremes, Nisa.

Trochaici, partim catalectici, partim acatalectici.

PRo Deûm atque hominum fidem! minimè miror homines
Insanire incipiant ex injuria.
Nisi. O mores, ô flagitia, ô inauditam impiorum
Hominum audaciam, atque malitiam! Chr. supinam
Judiciorum, legumq; oscitantiam!

T

Per quam his nebulonibus, & scurris quidvis impunè licet.
Nis. Hei mihi, mori malim, quàm in tantis calamitatibus
Vivere, & tam acerba perpeti. Chr. Non perpetiar
Amplius, atque adeo animam relinquam potiùs, quàm Iamb.
non hos uti
Merentur ulsciscar mastigias. magnum est quod molior:
Et spero adjuturum Deum.
Nis. Quid Chreme? Chr. Vi ego illos pellendos, atq;
ex adibus
Exturbandos censeo: quandoquidem blandiendo,
Et benefaciendo, omniáq; tolerando, nihil
Hactenus profecimus. Hac non successit, rem aliâ
Nunc experiar via. Nis. Mi vir, si tibi velis Iamb.
Consultum, sententiam muta: ne & ipse te,
Et nos omnes perdas. Chr. Non me clam est, periculum
Hac in re esse maximum, verùm sic animum
Induxi meum, prius me perditurum
Meam vitam, quàm hac perpetiar diutius. Iamb.
Tum si maximè velim ferre, facultates non sinunt.
Nam unam cœnam heri illis dedimus, quæ si iterum
Nobis sit danda, actum siet. Vt enim alios
Sumptus omittam gravissimos, indesinenter
Sorbendo, nobis quid vini absumpserunt? Ebo,

Quid

Quid futurum existimas Nisa, si nos assiduè exedant?

Iamb. *Nis. Durum quidem haud nego: sed levius sit patientia,*
Quoà mutari non potest. Chr. Nimium herculè
Improbi isti nostra abutuntur patientia,
Quam tum demum nobis profuturam existimo,
Cùm in furorem sese commutaverit.
Nis. Laudarem animum, nisi supra vires tuas
Esse, quod conaris, arbitrarer Chreme. Chr. Nihil moror:
Si moriendum est, in tali facinore mori, mihi
Iamb. *Hac tam misera vita futurum est gratius.*
Non sit sine periculo facinus magnum, ac memorabile.
Iamb. 4. *Tu modò fac sis animo quieto. Nis. Facilè possem,*
Nisi sæpius, quantùm armati valeant, experta essem misera.
Chr. Audendum est. nemo ignavia victoriam
Est consequutus unquam. Prima coitio est acerrima, hanc
Si sustinueris, pòst illas ut lubet ludas licebit.
Itaque hoc quicquid est periculi, magnarum erit
Remedium ægritudinum. Nam pòst hac incolumes
Sat scio fore nos, si semel infracto animo injuriam
A Nobis propulsaverimus. Nis. Ne Hercules
Iamb. 3. *Quidem contra duos. Chr. Vah, quasi tibi desint manus.*
Tu fac uti colus in promptu sit, ego mihi furcam sumpsero.

Si

Si illis machera, & nobis urbina est domi.
Quamquam non magnoperè istorũ me terret ferocitas,
Qua tum in nos bacchantur maximè, cùm tuti post principia
Verbis belligerantur ebrii. tum eorum est
Operæprecium audire audaciam, quando miserum,
Et inermem agricolam, qui referre non audet, Scaz.
Maledictis lacessunt, atque verberibus.
At nunc faxo ut cum rustico minimè ignavo sibi Iamb.
Rem fuisse sentiant. & superi, nisi quid me animus
Fallit, nostros conatus juverint. Nam qui tibi Iamb.
Nunc viri videntur, nebulones sunt ignavissimi.
Nisi. Si isthuc certum est tibi, age, parebo: tu modò quod facto erit
Opus, impera. Chr. Nihil quidem ampliùs, nisi ut Iamb.
Cùm tempus fuerit, te talem præbeas,
Qualem ego te expertus sum sapissimè.
Nisi. Euge, rem feliciter successuram auguror,
Adeò animus ad pugnam exardescit mihi.
Modò aderunt opinor, rursus nos suis
Adorituri maledictis, probris, ac convitiis. Iamb. 2.
Quod si fiat, faxo se cum viragine
Congressos intelligant. Adeò ego jam ferre possum
Illorum minas, & contumeliosa verba. At
Eccum foras utrumque prodeuntem. Tu Iamb. 3.
Accede ad illos. ac primium quidem experire
Si quid cum gratia impetrare queas. nam quod cavere
Potes, stultum est admittere. Quod si comiter
Blandéq; loquendo nihil effeceris, nosq;

Afflige-

Affligere, cruciare, atque verberare porrò
Pergant, memento te virum esse. Ego intrò eo, ut
Quæ ad pugnã opus erunt parem, reversura evestigio.

Actvs IIII. Scena II.

Dorio, Phormio, Chremes, Nisa.

Ejusdem generis versus.

QVid istuc? itáne ad clarum dormivimus diem?
Multa nox meis adhuc est oculis. Phor. Hercle veternus
Hercule est pellendus ab animo. Sed nausea
Quæ tanta stomacho? Quidnam hæc sibi vult oscitatio?
Iamb. 4. *Extendere nunc demum nervos juvat, juvat*
Ab oculis propellere somnum. Dor. Quid, an ructat
Hesternam crapulam? Phor. Id quidem facio insolens nam vel
Ad cruda concoquenda stomachus mihi valet satis.
Nec ventrem tanta saburra unquam gravatum memini, ut
A vomitu remedium quærendum fuerit mihi.
Iamb. *Quod ne nunc contingat periculum pol maximum est.*
Dor. Nihil herculè mirum, qui heri tantum cibi
Deglutieris, tot cyathos exorbueris.
Iamb. 2. *Phor. Te quoq; nihil unquam vidi edacius, aut bibacius*
Quicquam. D. Certè aliàs non soleo esse parcior,
Aut abstemius: verùm nunquam antè, quod sciam,
Cœnavi unctiùs, nunquam prolixiùs.
Phor. Sic indulgere juvat genio. Dor. Sic cur anda es cuticula.

Ch

Chr. Mortuum ego me malim, quàm hoc vobis de meo
Contingat sapiùs. Phor. Io Liber pater?
Dor. Io Ceres? quis nobis fortunatior?
Chr. Dij vestris sceleribus dignum vobis reddant
premium.
Nisi. Chreme, in promptu sunt quæ parari jusseras. Iamb.
Chr. Benefeceristi. Phor. At eccum furciferum cum
conjuge.
Vellaco Luterano. Dor. Ennemigo de Dios.
Chr. Blanda hercule, atque amica salutatio. Phor. Iamb.
Quid nunsitas scelus?
Chr. Vos hîc demirabar tam manè, qui heri
Tantum biberatis. Dor. An tibi id nimiũ videbatur Scaz.
Sacrilege? An nos vento, aëreque vivitare
Crediderat? Chr. Non profectò: sed tantas tamen Iamb.
Helluones, ac tantos glutones esse vos
Nunquam existimaveram. Phor. Vah, tun' nos
helluones
Appellabis mastigia? Nisi. Quales vos deprabẽdimus,
Tali honestamus nomine. Nos agricolæ rudes,
Atque simplices scapham scapham, ligonem Iamb.
Ligonem dicimus. Dor. Etiam sententias
Loqueris garrula? Phor. Quid isthuc tuũ in tã gravi
Delicto isti impudenti, atque temerario
Audes patrocinarier? Nisi. Quod tu mihi
Objectas patrocinium? an non maximo
Nostro incommodo, gravissimisq; impendiis
Vos tales heri per totum pertulimus diem?
Phor. Eho venefica, ego pol tibi, nisi taces,

Istam

Istam linguam pracidam impurissimam.
Iamb. *Abi ad macellum, emptura quæ appares in prandium.*
Chr. Hui, etiã prandere hic statuistis? Itineri ego vos
Accinctos putabam. Dor. Ha, ha, he, tota erras via.
Neque hodie, neque eras, neque perendino hinc dis-
cedimus
Die. Quare absq; mora ad urbem te confer, ibiq; em
Quæ parato opus erunt, atque vide ne quid desit, nisi
Vapulare mavis sceleratissima. Chr. Ex
Cœna hesterna non pauca supersunt: ea
Vobis toto hoc sufficient die. Phor. Servate vobis,
Liberisq; vestris frusta illa, atque reliquias:
Nos recentia, integráque volumus. Chr. Recentia?
Iamb.4. *Dor. Recentia inquam, atq; integra: quoties idem*
Dicendum erit trifurcifer. Chr. Pecuniam
Igitur numerate, quæ emantur recentia.
Phor. Pecuniam? hem tibi mastigia. Dor. Accipe
Sacrilega. Chr. Etiam verberare audetis pessimi?
Hem uxor, ad arma, ad arma: insonuit buccina.
Nis. In me nihil erit more. Phor. Etiam referire pa-
ratis
Audacissimi? huc, si quid lubet. Non herculè
Vivi è manibus nostris evadetis hodie. Chr. Siccine
Iamb. *Ais canis? Phor. Eho populares, succurrite,*
Atque auxilium ferte miseris. Nis. Hem Chremes
virum (*mi*
Te præbe. Dor. Va mihi. Phor. Interimor infelicissi
Chr. Sic, sic vobis apparamus integra.
Iamb.2. *Nis. Sic mercamur recentia. Chr. Eho Nisa, vide*

N

Ne istum elabi sinas scelus. Ego huic spiritum
Intercludam. Nis. Vapula impurissime.
Dor. Perii miser. Phor. Interii. Nis. Quopacto hec
vobis placent
Cupedia? Chr. Quomodo hoc villi sapit? Dor. Hei
mihi,
Etiam illuditis? Chr. Hem Nisa, arma illis eripiamus,
Atque ex edibus exturbemus sceleratissimos.
Nis. Non pol vivi ejicientur hodie, sed efferentur
Mortui. Dor. Miserent vos nostri obsecro.
Chr. Apagite, apagite. Nis. Indigni qui vivant tamen. Iamb.
Chr. O fortes, atque strennuos
Milites! Nis. O insuperabilem ferociam!
Chr. Eia, pugnastis fortiter. Egregiam pol laudem,
& spolia
Ad commilitones referetis magnificentissima.
Phor. Fugiamus, fugiamus, dum evadendi datur Iamb.
Copia.

Actvs iiii. Scena iii.

Chremes, Nisa.

Iambici senarij, & septenarij, admistis paucis octonariis.

Iamné abierunt Nisa? Nis. An abierint rogas?
mo simulac elabendi facultas Catal.
Dabatur, non secus se conjiciebant in pedes
Homines timidissimi, quàm lepores, aut dama anfugere solent,
Conspectis canibus venatoriis. Chr. Non herculè

Rever-

Scaz. *Reversuros illos credo propediem. Nisi. Sic, sic*
Exercendum est sceleratum hoc militum genus.
Quod si omnes à se injuriam, & violentiam
Ad hunc propulsarent modum, haud pol quoslibet
Troch. *Tanta audacia, tamq; intrepidè passim lacesserent,*
Despoliarent, atque cruciarent improbi.
Sed hoc quis eventurum credidisset Chreme? vires
Longa militia præliisque frequentibus
Exercitatos, præterea Hispanos, qui bellica
Scaz.3 *Virtute cæteris præstare dicuntur,*
Tam meticulosos, ignavos, & imbelles
Esse, ut quidvis potius eos, quàm milites esse
Putes? Chr. Prodigii, ita me Deus amet, simile. nat
Troch.2 *Quidnam ipsis acciderit, divinare, aut suspicari*
Possum: nisi aliquem Nemesin, vel conscientiam
Sibi multorum scelerum malè consciam animum
Labefactasse penitus: ut cùm superiores
Facilè esse possent, mente tamen consternati, neque
Referire, neque se valuerint tuerier.
Nisi. Mirum ni tale quid fuerit Chreme. nam po
quam minis
Cœlum antè territabant, nihilq; non ferociter,
Atque animosè loquerentur, cùm ad pugnam est ve
tum, arma illis statim
E manibus excidebant quasi pueris. Chr. Pol. vi
sunt
Quæ dicis Nisa: sed cur non istud potius
Nostræ audaciæ, animoq; forti asscribimus?
Quæ & inferioribus non raro peperêrunt victoriam

Sem

Semper in conflictu maximum periculum est iis, Troch.
Qui maximè timent, confidentia pro muro habetur. Catal.
Tum desperatio etiam timidos fortunatos facit.
Nam mori pol maluissem, quam illos perpeti Troch.
Diutius. Nisi. Et ego quidem. sed nunc quia
Hoc prælium nobis ex animi successit sententia,
Eamus, atque triumphum agamus intus. Chr. Ita
certè decet.

ACTVS V. SCENA I.

DORIO, PHORMIO.

Trochaici, partim catalectici,
partim acatalectici.

QVid nunc consilii capiemus Phormio?
Aut quopacto tantum dedecus celabimus?
Phor. Pol neque quid dicam, neque quo me recipiam, Iamb.
neque quid agam scio.
Nam ad restim jam nobis res rediit planissime.
Dor. Nisi mehercule aliud reperire video, deligenda
Arbor est suspendio. Dimet.
Phor. Vtinam hic aliquid esset, quo me præcipitem
darem?
Nam vitæ pertæsum me tædet meæ.
Dor. Neque ego quic quam malim, quam in hac re
defungier:
Adeo totus displiceo mihi. Phor. Vah, crucior
Bolum tantum tam subito nobis ereptum esse e fau- Iamb.
cibus.

Dor. Quarta hercule luna nos natos esse arbitror,
quibus
Tot calamitates, ac tanta eveniunt infortunia.
Phor. Quartane in quinta luna nati simus, quidem
nescio:
Hoc certè scio, nos natos esse ad verbera.
Ianib.2. Nam superioribus diebus ab uxoribus
Multùm diúque pulsati, vix semivivi ex eorum
Evadebamus manibus: nunc iterum à rusticis
Casi usque ad necem, egrè membra trahimus misera.
Dor. A rusticis
Ais? imò unus nos ad hunc exercuit modum,
A sola uxore adjutus. vah, meritò me nunc nostra
pudet
Ignaviæ! Phor. Ego pol magno impetu frequentes
Rusticorum turmas irruere in nos arbitrabar:
Iatib. Hinc me subitus timor invadebat. nam nisi
Id putassem, continùo caput isti dissecuissem
Sacrilego. tum autem veneficam istam, vah, quibus
Excarnificassem modis! Dor. Frustra nunc istæc
Fabulare
Mihi, postquam tu nulla omnino verbera
Propellens, aut avertens, & ne semel quidem
Referire audens, usque corpus verberandum præ-
bueris:
Et prior, simulac liceret, fugeris
Protinus. Phor. Confiteor Dorio: quanquam
quoque

Statim fugisses, nisi cervice prehensum, atque vi Iamb.
Prostratum in terram terre supinasset rusticus.
Phor. Non iniscior: nam continuo cor, quod aiunt,
In genua mihi concidebat, qui alias esse soleo
Intrepidus. Credo ultrices aliquam nobis ab inferis Iamb. 4.
Fuisse immissam furiam, quæ incusso repentino
Terrore, nostram retuderit lasciviam,
Atque petulantiam: quæ jam omnem excedebant
modum. Dor. Id fuit
Per Iovem. Sed ista mittamus, quandoquidem
Quod factum est, infectum reddi non potest. Quin
potius
Consilium capiamus, quid posthac nobis faciendum Iamb.
sit.
Phor. Nunquæ pol consilium habeo, neque auxilii
capiam.
Actum est. nihil restat, nisi ut inedia perremus Iamb. 5.
miseri.
Dor. Durissimum id quidem mortis genus: quare
Quidvis malim & facere, & pati, quam vitam in
Tantis finire calamitatibus. Phor. Et mihi quoque
Quæ quantumvis maximum imponi finem,
Siquidem istud effugere liceat infortunium.
Dor. Heus tu, nunc capiamus esse frugi, atque opere
exercendo
Totos defatigari dies, nisi
Nostra id cupiamus infelix. Phor. Ah, is nos inopes
Tecto dignabitur? quis ventrem saturabit famelicum? Iamb. 2.

Nam postliminio ad uxores reuertendi nullam lo-
cule
Spem nobis superesse consicio. Dor. Et tamen nisi
Illæ recipiant, actum est, perditus funditus,
Cùm ne unus quidem obolus in loculis nobis sit re-
liquus.
Phor. Quam velim nobis esse precàtorem, aut pa-
tronum aliquem.
Iamb. *Qui blande, ac commode loquendo, illius animum*
Emolliat, & nos restituat in gratiam.
Dor. Quin ipsi potius illas accedamus, & veniam
Precemur supplices: nam si ignoto cuipiam
Hæc dele reximus præiudicium, periculum
Erit, ne, si ille rem evulgarit, fabula
Fiamus vulgi, passim{q} tradducamur, atque
Illudamur ab omnibus. Phor. Non improbo eam
Consilium tuum, si ausim experirier.
Sed qua fronte obsecro isthuc tentabimus?
Dor. Perfricanda frons est, & pudor omnis est
Abiiciendus e gentibus exorabiles
Iamb. *Facile{q} illas fore confido. nam femina*
Quemadmodum leves ob animos sæpe ad iracundiam
Provocantur, ita si quis modo paululum
Blandiatur, delinitum{q}, placentur facilè.
Phor. Age age, mos gerendus est tibi, quandoquidem
Iamb. *Eo nos compellit necessitas rei.*
Si quis conetur resistere, ultum ibo: cum
quoque

Hunc dicunt vendere. Dor. Rectè quidem audiuimus. at
Nescio quam istic procul stantem video. heus mane

ACTVS V. SCENA II.

Ejusdem rationis.

ESt ut dicis Bromia, pro graui facino maxime
Crimine paulum supplicium esse debet esse
Satis. nunc verò nostra austeritas Iamb. 3.
Ita illos hinc alienos video, ut reditum sibi
Ad nos nullum credant fore. Bro. Non seria. 2. Iamb.
Nam nimia patientia, neque ut uxores diuites
Nos illos tractabamus. Per. Verum
Dicis: nostra culpa hæc uerba, at quo abiit
Euênit. Quapropter si contingat nunc meum Iamb. 4.
Redire, & si frugi sese posterum fore
Promittat, ne ego libenter illum recipiam
Bro. Ego idem quoque mihi faciendum arbitrarer. nec
Id pol eò, quòd non facilè uel perpetuò si upus
Sit, carere illo possem: sed quòd communes nos habemus
Liberi, quibus alendis ut unus impares esse sentio.
Tum molestæ, injuriosæ quæ uidentur
Solitudo. Per. Eadem me cura torquet Bromia.
Nam ni id esset, nunquam uxorem duxerat quisquam 1. Iamb.
Quin perpetuò sola esse malim, quàm cum uiro uirum

Perpeti. Bro. Ne quaso isthæc tam iniqua animo feramus?

Perilla: quasi alii nihil unquam faciant mariti,
Quod displiceat uxoribus: aut quia nos non deliquimus

Femina: Sed quosnam quaso eos dicam esse, quos procul (bus
Hinc consistentes video? Per. Viri nostri sunt, de qui-
Loquimur Bromia. Bro. Pol nos esse augeor,
Adeò ad eos ut sumus illorum mihi commutatur
Animus. Per. Ii sunt ipsi, procedamus illis obviam,
Iamb. 8 *Atque excipiamus comiter. Non licet hominem*
Sæpe esse ut vult, feres non sinis. ita tempus est
Nunc, ut mihi parum restitem gaudeam,
Nuper nihil minùs. Bro. Mane, mane, istuc pacto
in ipsos
Atque in nos pessimè consuluerimus, si eam
Leni, atque victe animo nos esse ostenderimus.
Per. Qui sic? cedè: non eximintelligo. Bro. Non? ut
faxo ut
Intelligas. In nequitiam eius te labentur præsidium,
Si nos stupidas esse sui intellexerint.
Per. Quid igitur faciendum censes Bromia?
Bro. Subsistamus hic, atque alteri illos ad nos si-
namus
Iamb. 3 *Accedere, ac primum quidem quamquam orant eos-*
que supplicant,
Tamen vultu ad severitatem composito,

Simule-

Simulemus nos illos recipere nolle. tandem
Cùm obsecrandi finem non faciunt, quasi
Precibus victi, ægrè culpam illis ignoscemus, atque
Recipiemus in gratiam. ita firmius
Illos alligaverimus: neque iterum audebunt, quod semel
Experti, sibi cessisse sciunt infeliciter.
Per. Consulis probè: atque ob id tibi lubens parnero.

ACTVS V. SCENA III.

PHORMIO. DORIO.

Ejusdem rationis versus.

HEm Dorio, nisi quid mihi hallucinantur
Oculi, nostri isti sunt senes, quos hinc procul
Colloquentes vidimus haud ænos. Dor. Sunt? hercule
Sunt. Animus mihi pol tremit formidine:
Adeò ne quid nobis iterùm malefaciant, metuo miser. Iamb.
Phorm. Et mihi hercle pavore totum corpus inhorruit.
Abeamus Dorio, nam in illorum conspectum ego
Prodire ausim neutiquam. Dor. Eho, quo furis?
Stulte? resiste. Phor. Non ausim: nam nimis ego à mea
Mihi timeo infelix. Dor. Resiste inquam. Phor. Iamb.
Nihil agis.
Dor. Nullum ego nobis aliam viam ad salutem esse video.

Audendum est, Phor. Vide obsecro quid agas. Dor.
Nimirum quod ipsa vis,
Tempus sq. hoc postulat, id ago Phormio. Phor. Nondum satis
Illarum videre perspexisse contumaciam.
Dor. Ah, non desines? neque unquam auscultabis mihi?
Iamb.4. *Phor. Libenter auscultabo vero,*
Si modò quæ ex usu sunt futura consulis. Dor. Quasi
Isthic minus mea res agatur quàm tua? & quasi
Vllum aliud præter hoc nunc nobis restet confugium.
Quod si tu quid melius invenire queas, quo
Nobis prospiciamus, ut amet, tu amus ac invidia
Age, profer, parebo lubens. Sed si ea quæ non alia
Nobis supereſt spes, si ubique excludimur,
Iamb. *Si invisi, atque exosi passim sumus omnibus,*
Quid aliud, quam quod necesse est nos facere cogis,
Faciemus miseri? Phor. Misericordiæ utcunque res
Cesserit, novi ego meam, quàm difficilis, superba,
Iamb.2. *Morosa, ac contumax sit: tum quàm durum, atque*
molestum mihi
Fuerit hactenus, illius intolerabile
Imperium pati. Dor. Jugum ego quoque me scio
Suscepturum minimè amabile. sed quid faciam? duobus
Iamb. *Malis, cùm utrumque declinari non potest,*
Quod minus leviusq. est, eligendum censeo.
Phor. Dicis pol sapienter, atque ideo morem ge-

ram

ram tibi.
Don. Benefacis, laudo. Nunc igitur absque ulla mora
Ad eas accedamus, dum sola sunt, dum otiosæ.
Offertur, quam in tempore veniri, omnium
Rerum solet esse privum ——— Iamb.

ACTVS V. SCENA VIII.

BROMIA, PERILLA, DORIO, PHORMIO.

Iambici septenarij, & septenarij, admixtis aliquot octonariis.

Videon vos Perilla
Accedentes propius? Oh, video Bromia,
Eo gaudeo. Bro. Hem serva. triste severum
Sit tu vultu. Per. Teneo. Bro. Tamen verbis grevitas, atque vindicta,
Per. Ibi memorem monuisse te dices. Bro. Tibi patientiam
metum,
Terram, prospectare humilem. Per. Vt res
Nobis dant, ita humiles, atque ebres sumus.
His nemo fuit magis animosus quisquam, nisi intrepidus magis:
Nunc autem egestate, atque extrema rerum inopia
Percussi, quam submissi, & parvi animi sumus, quam timent
Omnia, adeo ut nec cognoscas eosdem esse.
Bro. Miramini frugi posthac sint futuri, si
Quidem ipsa jam deprehenderint satis, quid sit
Apud alienos, atque ignotos vivere.

Dor.

Dor. Sequere me Phormio: ego prior illas adoriar.
Troch. Phor. Prepudore, ita me Deus amet, vix caput
Attollere audeo. Dor. Abjiciendus est pudor
Inutilis. Sed heus, orationi fac subserviat,
Ut si quid fortè ego defecero, tu succurras. Phor.
Dabo
Catal. Operam. Bro. Perilla, accedamus, simulemus nos velle
abire,
Sequentur, atque revocabunt nos sat scio.
Dor. Ehem, siccine maritos fugitis uxores? Bro. Quas
Non præviderit, ad illas respice. Quis est qui nos?
Hem, hiccine
Catal. Eratis perditi? Per. Itane in conspectu nostrum nunc
Audetis esse impurissimi? Dor. Hanc tenā nobis ignoscite
Troch. Culpam, si aliam unquā admiserimus ullam, occidite.
Phor. Abiserunt vos nostri obsecro. Per. Abite quo
digni estis furciferi.
Bro. Satis diu verba dedistis nobis, apagite.
Dor. Quod est peccatum corrigemus seduso.
Bro. Nempe ut soletis. Dor. Certè mea Bromia. Bro.
Non audio.
Scio ega quàm non sit tutum vobis credere.
Per. Vetus dictum est: decipienti semel me Dii faxint bene,
Dii faxint malè, si bis idem deceperit.
Phor. Eia, sine te exorem meum suavium.
Dor. Da veniam obsecro mea voluptas unica.
Troch. 2 Bro. Vt nunc blandiuntur sceleratissimi.

Per.

Per. Vt adulentur impostori. Verùm talibus
Non facilè pol nos circumvenietis fallaciis.
Dor. Eheu nos miseros! Bro. Neque lachrymis, neque
querimoniis,
Neque precibus vestris fidem habemus. itaq; nihil
Agitis, si his nos flecti posse cogitatis. Troch.
Qui dum quod vobis vultis, oratis, boni, at si supplices
Estis: verùm simulac isthuc impetraveritis,
Continùo ex supplicibus in contumaces, ex bonis
Impessimos mutamini. Dor. Non pol fiet neutrum.
Coruulum obsequentes vobis posthac erimus Troch.
Per omnia. Phor. Quicquid jusseritis, effectum da-
bimus protinus.
Dor. Commoveamus vos quaeso emunmes liberi.
Phor. Mirum tempus illud, quo volupeast Troch.s
Vobis aliquando fuimus. Per. Quid istuc? video
Bromiam.
Nobis non licere, uti cuperamus, hoc perfidove. Hac
Conditione vos tamen recipiemus in
Gratiam, si feceritis, quae vos fatere
Æquum est. Dor. Faciemus omnia: imperate. Bro.
Ego
Vobis leges, quibus erit parendum, recitabo: Troch.a
Auscultate, atq; animum advertite sedulo. Phor. Hic
Sumus. Bro. Principiò, ne quoquam posthac injussu ve-
stro foras
Pedem efferatis. Dor. Hem placet. Bro. Nullum in-
grediamini

Deper-

Troch. *Diversantium. Phor. Nequidem esto. Bre. Est? Vo-*
tem dic,
Cùm ea quæ vis, audiveris, usque dum des,
deatis:
Nil mi præcipias quòd libeat, justa atque æquum est.
Dor. Age,
Nihil refragamur. Bre. Tum ut pecunia, rei
Troch. *Familiaris, atque facultates omnium*
Penes nos administratio sit, & custodia.
Dor. Ubi quæ quæsumus dixeris, concedimus tamen,
Niſi quid dissentis. Phormio. Phor. Agedum, placet.
Troch. *Bre. Deinceps ubi ego, aut pulsati etiam, patienter*
feratis,
Omnisq; vobis mussitandi sit injuria.
Phor. Hui, iniquum id quidem. Per. Iniquum? heus,
ut libet, sibi
Moramur. Dor. Mea Perilla, quiesce, faciemus
volentibus
Per. Nihil etiam audio ipsum. Phor. Pax. Per. Hem,
quid taces? Phor. Age
Assentior, siquidem hoc meorum pollicitis accessum.
Troch. *Durum, ut aiunt, telum. Bre. Iovem igitur lapidem*
jurare, vos
Hæc religiosè servaturos animum
Dare jubeamus, summa, atque invictissima fides. Bre.
Nunc
Dimet. *Domum recta hinc concedite,*
Et ad opus vos conferte. nos sequemur protinus.

Per.

Per. A nobis exemplum petite mulierculæ,
Quæ ignavos, aut decoctores habetis Catal.
Maritos: & quopacto emendandi sint discite.
Sic tandem ludicra hæc spectasse proderit
Vobis. Per. Nihil est quod expectetis amplius: Catal.
Facta, & transacta jam sunt omnia. Ips maritos
Sequimur. Valete, & si placuimus, plaudite.

FINIS.